

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om smittsamma sjukdomar ändras temporärt. Det föreslås att vissa bestämmelser i lagen om smittsamma sjukdomar som utfärdats för att förhindra spridning av covid-19-epidemin och som gällt till den 30 juni 2022 tas in i lagen på nytt för den händelse att epidemiläget försämras mot slutet av 2022.

Propositionen gäller de allmänna hygienkrav som ska iakttas för att man under coronavirusepidemin ska kunna tillhandahålla kunder och deltagare i verksamheter olika tjänster på ett hälso-säkert sätt, så att ny smittspridning kan förhindras så effektivt som möjligt och risken för allvarlig covid-19 därmed förebyggas.

När det regionala sjukdomsläget kräver det, ska kommunen eller regionförvaltningsverket som en sekundär åtgärd utöver iakttagandet av de allmänna hygienkraven kunna fatta ett beslut om förutsättningar för användning av vissa utrymmen. Dessutom ska kommunen eller regionförvaltningsverket i fortsättningen också kunna fatta beslut om att begränsa restaurangverksamhet, om epidemiläget och tryggheten av tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster kräver det. Också i fortsättningen införs begränsningar som föranleds av covid-19-epidemin endast i sådana situationer där de är nödvändiga för att trygga hälso- och sjukvårdstjänsterna och skydda människors liv och hälsa mot allvarlig covid-19-epidemi. Begränsningarna införs enligt förslaget av den regionala myndigheten. Detta gör begränsningsåtgärderna mer enhetliga och utsträcker prövningen av åtgärdernas proportionalitet, effektivitet och nödvändighet till att gälla de samlade effekterna av begränsningsåtgärderna.

Som sista utväg ska kommunen eller regionförvaltningsverket för viss tid få stänga utrymmen för näringsverksamhet eller annan verksamhet som är avsedda för kunder eller deltagare, i en situation där detta är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen och sådan allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården som äventyrar befolkningens hälsa. Möjligheten att förbjuda att kunder eller deltagare släpps in ett utrymme kan gälla endast sådana verksamheter där det finns en särskild risk för betydande smittkedjor. Företagen ska ha en lagstadgad rätt till ersättning för stängningar.

Målet för samt tröskeln för tillämpningen av den temporära regleringen ändras så att regleringen inte längre i första hand syftar till att förhindra spridning av covid-19 utan till att förhindra allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården till följd av sjukdomen.

I propositionen föreslås vidare bestämmelser om ikraftsättande av de bestämmelser som gäller tillsynen över fullgörandet av de ovannämnda skyldigheterna.

Den föreslagna lagen är avsedd att träda i kraft så snart som möjligt/den xx.xx.2022. Lagen föreslås gälla till och med den 31 december 2022.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	5
2.1 Epidemiologisk och medicinsk lägesbild av coronavirussjukdomen.....	5
2.1.1 Den globala covid-19-epidemi- och -vaccinationssituationen	5
2.1.2 Covid-19-epidemisituationen och -vaccinationerna i Finland	6
2.1.3 Muterade coronavirus.....	7
2.1.4 Den prognostiserade utvecklingen för covid-19-pandemin år 2022	8
2.2 Covid-19-vaccinutvecklingen och vaccinernas konsekvenser	9
2.3 Åtgärder för att stöda företag och kompensera begränsningar.....	9
3 Mål 10	
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	11
4.1 Centrala förslag	11
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	13
4.3 Ekonomiska konsekvenser.....	16
4.4 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	21
4.5 Andra samhällsliga konsekvenser	21
5 Alternativa handlingsvägar	25
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	25
5.2 Utländsk lagstiftning och andra förfaranden som tillämpas utomlands	27
5.2.1 Inledning	27
5.2.2 Sverige	28
5.2.3 Danmark.....	28
5.2.4 Norge.....	28
5.2.5 Island.....	29
5.2.6 Estland.....	29
5.2.7 Nederländerna	29
5.2.8 Frankrike	30
5.2.9 Tyskland.....	30
5.2.10 Österrike.....	31
5.2.11 Spanien.....	31
5.2.12 Italien	32
6 Remissvar	32
7 Specialmotivering	35
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	55
10.1 Inledning	55
10.2 Kravet på bestämmelser i lag och rättsskyddsgarantiernas tillräcklighet.....	56
10.3 Restriktionsgrundens godtagbarhet.....	56
10.4 Bestämmelsernas nödvändighet och proportionalitet samt giltighetstid	58
10.5 Jämställdhet.....	61
10.6 Rätten till arbete och näringsfriheten	61

10.7 Skyddet för liv och hälsa samt rätten till tillräckliga social- och hälsovårdstjänster	62
10.8 Tillämpning på Åland	63
LAGFÖRSLAG	65
om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar	65
BILAGA	76
PARALLELLTEXT	76
om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar	76

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Viruset SARS-CoV-2, som orsakar sjukdomen covid-19, är en ny sjukdomsalstrare för människan, vilket innebär att befolkningen inte har den specifika immunologiska motståndskraft som en tidigare smitta ger. Virusets smittas i huvudsak som droppsmitta, då en person som smittats hostar eller nyser. Sjukdomen har spridit sig till varje del av världen. Världshälsoorganisationen, WHO, deklarerade den 30 januari 2020 att det nya coronaviruset är ett internationellt hot mot människors hälsa (Public Health Emergency of International Concern PHEIC) och den 11 mars 2020 att den epidemi som orsakats av viruset utgör en pandemi.

I Finland har man tillgripit flera olika lagstiftningsbaserade medel för att hantera covid-19-epidemin. Restriktioner har införts och befogenheter avsedda att trygga social- och hälsovårdssystemets kapacitet har utövats baserat på beredskapslagen, temporär lagstiftning utfärdad med stöd av grundlagens 23 § (lagstiftning för undantagsförhållanden), ny vanlig lagstiftning och tillämpning av redan gällande lagstiftning.

1.2 Beredning

Syftet med regeringens proposition är att i dels ändrad form förlänga giltighetstiden för de särskilda hygienskyldigheter som ska iakttas i förplägnadsrörelser, i persontrafiken och i övriga tjänster och den tillfälliga begränsningen av verksamheten om den epidemiologiska situationer så kräver, den relaterade tillsynen, inspektioner samt skyldigheterna och begränsningarna i anknytning till tvångsmedlen från och med 1.7.2022 till 31.12.2022. Regeringens proposition har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet med hjälp av arbets- och näringsministeriet och beredningen har baserat sig på de regeringspropositioner och riksdagshandlingar i vilka bestämmelser om förplägnadsverksamhet (RP 6/2021 rd, RP 32/2021 rd, RP 73/2021 rd och RP 226/2021 rd) och bestämmelser om persontrafik och andra tjänster (RP 245/2021 rd, RP 31/2021 rd, RP 73/2021 rd, RP 226/2021 rd) behandlats grundligt.

Utkastet till regeringens proposition var på remiss 26.4–2.5.2022. Sammanlagt 52 utlåtanden lämnades in och i en del av dessa konstaterades det att det inte finns något att yttra om propositionen. Utlåtanden gavs av kommunikationsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, justitieministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, Ålands landskapsregering, regionförvaltningsverken tillsammans, Esbo stad, Helsingfors stad, Kouvola stad, Torneå stad, Åbo stad, Vanda stad, Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt, Egentliga Tavastlands sjukvårdsdistrikt, Mellersta Finlands sjukvårdsdistrikt, Birkalands sjukvårdsdistrikt, Samkommunen för sjukvårds- och socialtjänster i Norra Karelen Siun sote, Norra Savolax sjukvårdsdistrikt, Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt, Konkurrens- och konsumentverket, Transport- och kommunikationsverket Traficom, Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea, Polisstyrelsen, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira, Finlands Kommunförbund, Tullen i Finland, Institutet för hälsa och välfärd, Finlands Näringsliv EK, Finavia Abp, Finsk handel rf, Finlands Dagligvaruhandel rf, Linja-autoliitto ry, LiveFIN ry, Turism- och restaurangförbundet MaRa rf, Messu- ja tapahtumajärjestäjät ry, Servicefacket PAM, Finlands Filmkammare rf, Suomen kauppakeskusyhdistys ry, Suomen kunto- ja terveystuotantakeskus ry, Finlands Musikers Förbund rf, Suomen Nuorisosirkusliitto ry, Finlands skådespelarförbund rf, Suomen Ohjelmatoimistot ja Agen-

tit ry, Finlands Olympiska Kommitté rf, Finlands teatrar rf, Företagarna i Finland, Fackorganisationen för konst- och kultursektorn TAKU rf och Tapahtumateollisuus ry. Därtill gav en privatperson ett utlåtande i ärendet.

Propositionen har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och förvaltning 10.5.2022.

Av Ålands landskapsregering mottogs ett skriftligt utlåtande om utkastet till regeringsproposition i samband med remissbehandlingen. Ålands landskapsregering konstaterade i sitt utlåtande att den inte kan ta ställning till utkastet till proposition, eftersom propositionen, med undantag för paragraferna och det huvudsakliga innehållet, inte alls översatts. Utifrån utlåtandet anordnades ett diskussionstillfälle med Ålands landskapsregering 12.5.2022 och före det överlämnades utkastet till proposition i den utsträckning som översättningen var färdig.

Propositionen förhandsgranskades av justitiekanslersämbetet och utifrån responsen av ämbetet har man strävat efter göra restriktionerna ännu mer noggrant avgränsade och exakta. Också propositionens motiveringar har preciserats avsevärt och en 79 a §, som gäller stödprogram för företag, har lagts till i regleringen. I och med den respons som fickas vid förhandsgranskningen ordnades därtill en ny längre remissbehandling, i vilken också den svenskspråkiga regeringspropositionen samtidigt var på remiss.

Den andra remissbehandlingen ordnades xx.xx.2022–xx.xx.2022. Propositionen var på remiss i tjänsten Utlåtande.fi. Antalet avgivna utlåtanden uppgick till sammanlagt....

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Epidemiologisk och medicinsk lägesbild av coronavirussjukdomen

2.1.1 Den globala covid-19-epidemi- och -vaccinationssituationen

Fram till april 2022 hade över 500 000 miljoner fall av covid-19 som orsakas av SARS-CoV-2-viruset konstaterats globalt och över 6 miljoner personer hade avlidit till följd av sjukdomen. Sammanlagt har mest sjukdomsfall konstaterats i Europa (över 210 miljoner) och i Syd- och Nordamerika (över 150 miljoner). Mest dödsfall har konstaterats i Syd- och Nordamerika (knappt 3 miljoner) och i Europa (knappt 2 miljoner). Epidemisituationen i olika länder och regioner har varierat under pandemin. Spridningen av Omikron-virusstammen orsakade en kraftig uppgång i antalet fall i årsskiftet 2021–2022, men i april 2022 var antalet fall på nedgång i alla världsdelar. Också antalet dödsfall var på nedgång.¹

I EU-EES-området hade det fram till april 2022 konstaterats sammanlagt över 130 miljoner sjukdomsfall och över en miljon dödsfall. Antalet upptäckta sjukdomsfall hade i februari–mars hållits på en jämn hög nivå, men i april var antalet fall på nedgång. Antalet dödsfall hade minskat i området efter februari 2022.²

¹ WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. Läst 22.4.2022. Tillgänglig: <https://covid19.who.int/>.

² ECDC. COVID-19 Situation Dashboard. Läst 22.4.2022. Tillgänglig: <https://qap.ecdc.europa.eu/public/extensions/COVID-19/covid-19.html#global-overview-tab>.

I världen hade sammanlagt över 11 miljarder covid-19-vaccindoser getts före april 2022 och cirka 65 % av världens befolkning har fått åtminstone en vaccindos. I länderna med låg inkomstnivå hade dock enbart 15 % av befolkningen fått åtminstone en vaccindos.³ I EU-EES-området hade 75 % av befolkningen fått en vaccindos och 53 % av befolkningen fått en boosterdos⁴.

2.1.2 Covid-19-epidemisituationen och -vaccinationerna i Finland

Före april 2022 hade över en miljon laboratoriesäkrade sjukdomsfall och över 3 600 sjukdomsrelaterade dödsfall konstaterats i Finland. Antalet fall ökade kraftigt i årsskiftet 2021–2022 i och med att Omikron-virusmutationen spred sig, varefter antalet upptäckta fall per vecka stannade på en nivå på omkring 40 000–50 000 fall, fram till dess att antalet fall började sjunka i april.⁵

Under veckorna 14–15 (4–17.4) gjordes över 139 000 covid-19-laboratorietester. Antalet tester hade hållits på en relativt stabil nivå under februari–mars. I andelen positiva testresultat kunde en liten nedgång från cirka 50 % till 40 % urskiljas i april. Andelen positiva testresultat, som fortfarande är hög, redogör dock för en hög prevalens bland den andel av befolkning som testas. Utifrån avloppsvattenproverna låg den totala mängden av coronavirusets RNA fortfarande på en hög nivå i april 2022 och mängden hade under början av år 2022 hållits på en jämn nivå.⁶

I Finland var vaccinationstäckningen bland hela befolkningen i början av april 2022 80 % för ett vaccin och för vaccinserien 77 %, medan motsvarande siffror för över 18-åringar var 90 % och 87 %. Av hela befolkningen hade 52 % fått en tredje dos, medan motsvarande siffra för över 18-åringar var 64 %.⁷

Nationella expertgruppen för vaccinationsfrågor och Institutet för hälsa och välfärd följer hur vaccinernas skyddseffekt utvecklas bland befolkningen med såväl internationell litteratur som med en registerstudie som baserar sig på den finska befolkningsbasen. Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar ECDC och Europeiska läkemedelsverket EMA publicerade 6.4.2022 ett gemensamt utlåtande⁸, enligt vilket en effektivisering av vaccinsvaret med en fjärde dos bland den övriga befolkningen än personer med allvarligt nedsatt immunitet och personer över 80 år inte skulle medföra signifikativ extra nytta för förebyggandet av den allvarliga sjukdomsformen och dödsfallen. I åldersgruppen 60–80-åringar kan en fjärde vaccindos efter behov övervägas, beroende på den epidemiologiska situationen, som det finns skäl att följa regionalt. För under 60-åringar finns det inte forskningsrön om nyttan av en fjärde vaccindos.

³ Our World in Data. Coronavirus (COVID-19) Vaccinations. Läst 22.4.2022. Tillgänglig: <https://ourworldindata.org/covid-vaccinations>.

⁴ ECDC. COVID-19 Vaccine Tracker. Läst 22.4.2022. Tillgänglig: <https://qap.ecdc.europa.eu/public/extensions/COVID-19/vaccine-tracker.html#uptake-tab>.

⁵ THL. Coronafall, läget inom sjukvården och dödsfall Läst 22.4.2022. Tillgänglig: <https://www.thl.fi/episeuranta/tautitapaukset/koronakartta.html>.

⁶ THL. Uppföljning av hybridstrategin för covid-19-epidemin, lägesrapport 20.4.2022. Tillgänglig: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tilannekatsaus-koronaviruksesta/koronaviruksen-seuranta>.

⁷ THL. Uppföljning av coronavaccinationerna. Läst 22.4.2022. Tillgänglig: https://www.thl.fi/episeuranta/rokokukset/koronarokotusten_edistyminen.html

⁸ EMA. ECDC and EMA issue advice on fourth doses of mRNA COVID-19 vaccines 6.4.2022. Tillgänglig: <https://www.ema.europa.eu/en/news/ecdc-ema-issue-advice-fourth-doses-mrna-covid-19-vaccines>

Skyddet mot allvarlig sjukdom bevaras väl hos dem, också mot omikronmutationen, efter den andra och tredje vaccindosen.

Institutet för hälsa och välfärd rekommenderar kraftigt en fjärde vaccindos då tre månader gått från den tredje dosen för personer över 12 år med kraftigt nedsatt immunförsvar, för vilka den tredje dosen anses slutföra den så kallade basserien, för personer som fyllt 80 år, för personer som bor på vårdhem för äldre och för äldre personer som bor inom ramen för anordnad hemvård eller närståendevård samt för andra äldre personer, vars hälsa och funktionsförmåga är nedsatt⁹.

Användningen av extra boosterdosor och målgrupperna ska bedömas efter den rådande epidemiologiska situationen. Säsongsvariationen kan dämpa epidemin på sommaren och skyddseffekten av vaccin som getts för tidigt kan avta innan den egentliga epidemisäsongen börjar. Behovet av en extra boosterdos bedöms i första hand utifrån om den kan ge signifikativt extra skydd mot den allvarliga sjukdomsformen och dödsfall i de befolkningsgrupper i vilka risken för allvarlig sjukdom är störst. Tillgången till skraddarsydd vacciner och förekomsten av olika virusformer bland befolkningen påverkar också i väsentlig grad beslutet om att ge extra boosterdosor.

Fördelen med extra boosterdosor ska bedömas omsorgsfullt också därför att vaccineringen binder stora hälsovårdsresurser, som tas från den övriga hälso- och sjukvården. I kommunerna finns det bra beredskap att genomföra vaccineringar på basis av den erfarenhet som samlats in hittills. Mer personal för vaccineringar är tillgänglig relativt väl. Framför allt omfattningen på de nödvändiga vaccineringsomgångarna påverkar personalkapacitetens tillräcklighet och beredskapen för genomförande av fortsatt vaccinering. Det är inte möjligt att hålla personal och lokaler i kontinuerlig beredskap för vaccinering av hela befolkningen.

Också vaccineringstidpunkten påverkar den personalkapacitet som behövs för att ge eventuella boosterdosor. Om vaccinerna kan ges samtidigt med influensavaccinerna, är det möjligt att genomföra verksamheten åtminstone delvis med effektivt planerade personal- och lokalresurser.

2.1.3 Muterade coronavirus

Det är typiskt för virus att de muterar hela tiden. Så gör också coronaviruset, SARS-CoV-2.

Deltamutationen var det dominerande viruset bland coronavirussmittorna i Finland fram till december 2021 och den observerades också i avloppsvattnet. Omikronvirusmutationen kunde observeras i avloppsvattnet för första gången i huvudstadsregionen på samma gång som dess andel började öka bland befolkningen i december 2021. I januari 2022 kunde omikronvirusmutationen observeras i alla avloppsvattenprover, som framgångsrikt kunde sekvensanalyseras för virusmutationer. I början av mars 2022 observerades omikron BA.1- och Ba.2-mutationer på flera uppföljningsorter.

Utifrån den nuvarande informationen är omikronmutationen mer smittsam än deltamutationen, men den orsakar en lindrigare sjukdomsbild. De första internationella studierna och också den inhemska epidemiologiska uppföljningen tyder på ökad smittsamhet för omikronvirusmutationen i jämförelse med deltavirusmutationen.

⁹ THL. Din coronavaccination: hur, varför och när? Läst 5.5.2022. Tillgänglig: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/rokotteet-ja-koronavirus/oma-koronarokotus-miten-miksi-ja-milloin>

Det har konstaterats att omikronvirusmutationen orsakar en aning lägre behov av sjukhusvård jämfört med de fall som orsakas av deltavirusmutationen. Behovet av intensivvård har inte ökat i samma proportion som behovet av bäddavdelningsvård i den specialiserade sjukvården efter årsskiftet då omikronmutationen varit det dominerande viruset. Under omikronvirusets dominansperiod har antalet personer som avlidit inom 30 dygn från smittan ökat på grund av det stora antalet fall. Betoningen i dödsfallen har legat på äldre patienter. Vaccinerna har skyddat mot svåra sjukdomsformer och dödsfall. Andelen avlidna av alla insjuknade (0,2 %) har varit klart lägre under omikrons dominansperiod än tidigare under coronaepidemin.

Det är svårt att förutse uppkomsten av eventuella framtida virusmutationer. Enligt WHO:s rapport från 5.4.2022 (COVID-19 Weekly Epidemiological Update Edition 86) är omikron Ba.2-mutationen det dominerande viruset på det internationella planet. Också andra coronavirusmutationer har konstaterats. XD-mutationen verkar inte vara mer smittsam än tidigare. Omikron XE-mutationen (kombinationsvirus av BA.1 och BA.2) konstaterades för första gången i England 19.1.2022 och den har misstänkts vara 1.1 gånger (cirka 10 %) mer smittsam än BA.2-mutationen, men detta kräver ännu ytterligare bekräftelse. En kontinuerlig uppföljning av olika virusmutationer och deras betydelse för folkhälsan är viktigt.

2.1.4 Den prognostiserade utvecklingen för covid-19-pandemin år 2022

Institutet för hälsa och välfärd har i sitt utlåtande (THL/1215/4.00.02/2022) konstaterat att det i bedömningen av epidemins utveckling är nyttigt att göra skillnad mellan smittan och deras konsekvenser – allvarliga fall som kan kräva sjukhusvård eller leda till dödsfall. Med tanke på det framtida utvecklingsförloppet för smittorna spelar andelen personer som är exponerade för coronavirussmitta i befolkningen en avsevärd roll. Andelen exponerade personer påverkas åtminstone av andelen personer som smittats och längden på skyddet efter en smitta. Därtill påverkas andelen personer som är exponerade av andelen vaccinerade personer och det skydd mot som vaccineringsen för med sig mot smitta. Båge omständigheter är förknippade med osäkerhet. När det gäller omikron är det skydd som vaccinet för med sig mot smitta svagt, till skillnad från skyddet mot den allvarliga sjukdomsformen. Det bedöms att den andel som smittats är hög, men den exakta andelen är inte känd.

Utifrån den nuvarande annorlunda utvecklingen för sjukhusvårdens siffror kan det bedömas att andelen i HUS-området är högre än i andra delar av Finland. Nedgången i HUS-områdets epidemi visar också att det skydd som genomgångna smittor för med sig är av betydelse för spridningen av epidemin. Under vårvintern 2022 främjar däremot uppgången i kontakterna smittspridningen, men det antal genomgångna smittor som hela tiden ökar fungerar som motkraft och en omständighet som dämpar smittorna. Därtill förväntas det att säsongsvariationen har en dämpande inverkan på smittorna. Smittor kan uppkomma i synnerhet i områden där tidigare genomgångna smittor och det skydd som de för med sig ligger på låg nivå.

Det skydd som kan uppnås med vaccinering har en särskild roll med tanke på den allvarliga sjukdomsformen. Även om smittorna sprider sig bland befolkningen, har vaccinerade trots detta en väldigt liten risk att drabbas av en allvarlig sjukdom. Det är möjligt att vaccineringskyddet försvagas också mot allvarliga sjukdomsformer med tidens gång och i något skede kan en boosterdos bli nödvändig. Registrerade smittor har fortfarande förekommit i relativt låg grad bland äldre jämfört med åldersgrupperna med yngre vuxna. Eftersom de äldres risk att drabbas av den allvarliga sjukdomsformen är högre än hos den övriga befolkningen, kan en incidensökning som kräver sjukhusvård, om skyddet också mot allvarlig sjukdom sjunker, vidare leda till en relativt hög belastning av hälsovårdssystemet. Beredskap för detta ska behållas.

Registrerade smittor har fortfarande förekommit i relativt låg grad bland äldre jämfört med åldersgrupperna med yngre vuxna. Eftersom de äldres risk att drabbas av den allvarliga sjukdomsformen är högre än hos den övriga befolkningen, kan en incidensökning som kräver sjukhusvård, om skyddet också mot allvarlig sjukdom sjunker, vidare leda till en relativt hög belastning av hälsovårdssystemet. Beredskap för detta ska behållas.

Hittills har en ny betydande coronavirusmutation uppkommit med cirka sex månaders mellanrum. Om en sådan mutation uppkommer på nytt och den undviker det skydd som vaccinet ger, kan situationen vara avsevärt sämre, eller bättre, beroende på hurudan sjukdomsbild mutationen i fråga åstadkommer.

2.2 Covid-19-vaccinutvecklingen och vaccinernas konsekvenser

Coronavaccinerna mot det nya SARS-CoV-2-viruset utvecklades rekordsnabbt, trots att de gått igenom alla normala studiefaser för vacciner. Läkemedelsmyndigheterna följer kontinuerligt beläggen om vaccinernas effekt och säkerhet. Utöver de försäljningstillståndspliktiga coronavacciner som redan är i användning omfattar den lägesöversikt över utvecklingsarbetet som administreras av Världshälsoorganisationen WHO så gott som 200 vaccinkandidater som befinner sig i den prekliniska studiefasen och cirka 150 vaccin som befinner sig i den kliniska studiefasen¹⁰. Modifiering av de coronavaccin som är i användning på så sätt att de bättre än för närvarande verkar mot redan identifierade virusmutationer och eventuella framtida mutationer är av särskilt intresse för tillfället. Därtill utvecklas vacciner som doseras på olika sätt, det vill säga vaccin som ges som nässpray i stället för vaccin som ges i muskeln. Av dessa torde de första vara tillgängliga i slutet av året.

För att epidemin ska avta förutsätts också en betydande förbättring av den globala vaccinations-täckningen med de vacciner som redan är i användning. Världshälsoorganisationen WHO koordinerar vaccin- och läkemedelsutvecklingen i fråga om coronaviruset också med tanke på länder med låg och medellåg inkomstnivå. WHO har grundat den så kallade COVAX-acceleratorn, vars mål är att vacciner utvecklas och tillverkas i tillräcklig grad och att vacciner kan delas jämnt mellan de olika länderna. Finland deltar i vaccinsolidariteten via EU och COVAX-mekanismen.

2.3 Åtgärder för att stöda företag och kompensera begränsningar

Under covid-19-epidemin har företagen stötts med många åtgärder och stödarrangemang. Ett av de mest centrala systemen är de system som baserar sig på lagen om temporärt kostnadsstöd för företag (508/2020). Lagens giltighet upphör 31.6.2022 och giltigheten avses inte förlängas. Stödsystemen har beskrivits i regeringens proposition RP 9/2022 rd. Statskontoret verkar som den i lagen föreskrivna behöriga myndigheten.

Sammanlagt betalades coronastöd till ett belopp på 2,3 miljarder euro, coronagarantier till ett belopp på en miljard euro och coronalån till ett belopp på 0,28 miljarder euro under åren 2020 och 2021. Mest stöd har betalats i form av Business Finlands coronastöd (cirka 900 miljoner) och näst mest i form av kostnadsstöd (855 miljoner). Dessa två stödinstrument bildade 74 procent av alla utbetalda stöd.

¹⁰ WHO. COVID-19 vaccine tracker and landscape 1.4.2022. Tillgänglig: <https://www.who.int/publications/m/item/draft-landscape-of-covid-19-candidate-vaccines>

Under coronapandemin ökades också Business Finlands och NTM-centralernas stödverksamhet som en nödhjälpsåtgärd. I maj 2020 bereddes dock en lagstiftning för att införa kostnadsstöd. Under sex ansökningsomgångar har kostnadsstöd beviljats till ett belopp på sammanlagt 855 miljoner euro till 40 731 företag.

Den bestämmelse om stängningsersättning som ingår i lagen om kostnadsstöd trädde i kraft 12.4.2021. Stängningsersättning beviljades under den första ansökningsomgången i mars-april till ett belopp på 98 miljoner euro till mikro- och små företag (5 950 ansökningar) och 9 miljoner euro till medelstora och stora företag (33 ansökningar). Under den andra ansökningsomgången för stängningsersättningarna under stängningarna i början av år 2022 beviljades ersättningar till ett belopp på 54 miljoner euro (2 711 ansökningar). Ersättningsbeloppen sjönk under stängningarna år 2022 på grund av stängningarnas kortare längd och den avsevärda regionala variationen. Ur evenemangsgarantin beviljades år 2021 ett belopp på 15 miljoner euro (600 ansökningar) och stöd för icke täckta fasta kostnader till ett belopp på 18 miljoner euro (40 ansökningar). Sammanlagt uppgår beloppet på de stöd som betalats ut utifrån lagen om kostnadsstöd till en aning över en miljard euro.

Mätt i euro betalades mest coronastöd för inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (8 825 företag och 464 miljoner euro), men mätt i antalet företag betalades mest stöd till övrig serviceverksamhet (9 547 företag och 399 miljoner euro) åren 2020–2021. När det gäller coronastöd kom handelsbranschen på tredje position mätt i euro (9 027 företag och 317 miljoner euro). Mätt i euro fick metallindustrin mest coronagarantier (Finnvera) (261 företag och 439 miljoner euro), åtföljd av handelsbranschen (849 företag och 142 miljoner euro), medan inkvarterings- och förplägnadsverksamheten kom på tredje position (701 företag och 113 miljoner euro) åren 2020–2021.

Under de första ansökningsomgångarna för kostnadsstöd handlade det om ett allmänt stöd som baserade sig på nedgång i omsättningen (nedgång i omsättningen på mer än 30 procent) för kostnader som är svåra att anpassa, men senare förutsattes också en offentligt rättslig restriktion som försvårade företagets verksamhet för att få stöd. Under den femte och sjätte omgången har ersättningsbeloppen minskat på grund av den nya avgränsningen av stödet och den generellt bättre framgången för näringslivet.

3 Mål

Målet är att trygga social- och hälsovårdssystemets bärkraft i en situation där i synnerhet antalet allvarliga fall av smittsamma sjukdomar ökar och social- och hälsovårdstjänsterna belastas på ett sätt som äventyrar människors liv och hälsa.

Det centrala målet med lagen är att stärka de lokala och regionala myndigheternas möjligheter att proaktivt och snabbt vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att förebygga olägenheter som orsakas av en allvarlig coronavirusinfektion, trygga social- och hälsovårdstjänsternas tillräcklighet och följaktligen skydda befolkningens hälsa i en situation där antalet covid-19-smittor börjar stiga på nytt på ett sätt som äventyrar social- och hälsovårdstjänsternas tillräcklighet.

Målet med bestämmelserna om tillsynen och handräckningen är att säkerställa effektivt genomförande av bestämmelserna. Målet med rätten till ersättning på grund av stängning av lokaler i bestämmelsen är skälig kompensation för de kraftigaste restriktionerna. Målet med kompensationsen är att minska antalet företag som drabbas av ekonomiska svårigheter genom att trygga företagsverksamhetens kontinuitet och genom att upprätthålla en ekonomisk produktionskapacitet.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 Centrala förslag

I propositionen föreslås att paragraferna 58 a, 58 c, 58 d–e 58 g–h och 59 a–e på nytt inkluderas i utbudet av metoder i lagen om smittsamma sjukdomar för att förebygga olägenheter som orsakas av covid-19-sjukdomen. Bestämmelserna gäller förplägnadsrörelsernas hygienskyldigheter, tillfällig begränsning och övervakning av verksamheten, de särskilda hygienskyldigheter som ska iakttas i persontrafiken och i övriga tjänster, tillfällig begränsning av verksamheten om epidemisituationen så kräver, den anknutna tillsynen, inspektioner, förelägganden, tvångsmedel, behöriga myndigheter och rätten till information. Begränsningarna av förplägnadsverksamhet skulle överföras för att omfattas av kommunernas och regionförvaltningsverkens behörighet och beslutskriterierna för begränsning av förplägnadsverksamheten vore enhetliga med övriga kriterier om begränsning av användning av lokaler. Därtill skulle giltigheten för regleringen kring tillsynen av ovan nämnda reglering och preciseringarna av 91 § förlängas.

Det föreslås inte att giltighetstiden för 16 a–g §, 4 a kap. (43 a–i §), 58 b, 58 f och 58 i–m § i lagen om smittsamma sjukdomar, vilka gäller temporärt fram till 30.6.2022, längre förlängs efter 30.6.2022. Det finns inte längre tillräckliga epidemiologiska och medicinska grunder för att förlänga giltighetstiden för dessa paragrafer eller så överensstämmer de inte på grund av någon annan orsak längre med deras ändamål i den nuvarande epidemisituationen eller så har deras giltighet inte längre i praktiken haft någon stor betydelse för förebyggandet av spridningen av covid-19-epidemin. Närmare motiveringar till utelämnandet av dessa paragrafer finns i specialmotiveringarna i propositionen.

Ändring av tillämpningströskeln

Det föreslås att tillämpningströskeln för den begränsande regleringen ändras på så sätt att begränsningarna i fortsättningen inte strävar efter att förebygga spridning av covid-19, utan allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården på grund av covid-19-sjukdomen. Detta ligger i linje med lagen om smittsamma sjukdomar.

Grunden för de tidigare begränsande covid-19-åtgärderna, vilka gällde fram till 30.6.2022, var förebyggande av spridning av epidemin. I lagförslaget vore grunden i fortsättningen förebyggande av en svår covid-19-epidemi och de olägenheter som den orsakar för samhället. Med svår covid-19-epidemi avses en situation där epidemin hotar befolkningens hälsa med anledning av allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården på grund av covid-19-sjukdomen. Därtill vore det möjligt att fatta begränsande beslut också om covid-19-vaccinernas effekt mot den allvarliga

sjukdomsformen är avsevärt nedsatt och beslutsfattandet därför vore nödvändigt för att förebygga en allvarlig hälso- och dödsfallsrisk.

I social- och hälsoministeriets styrbrev från 17.2.2022, vilket baserar sig på statsrådets principbeslut från 10.2.2022, har riktlinjerna för hybridstrategin förnyats på så sätt att bekämpningen av epidemin i fortsättningen i första hand baserar sig på att människor på eget initiativ agerar på ett hälsosäkert sätt, på förebyggande av allvarliga följder av smittspridning genom vaccinationer och enbart i nödvändig och avgränsad utsträckning på tillfällig reglering utifrån specialbefogenheterna för bekämpning av covid-19-epidemin.

I motiveringarna till riktlinjerna konstateras bland annat att användningen av rekommendations- och begränsningsåtgärderna förutsätter en övergripande bedömning, i vilken besluten vägs i förhållande till deras epidemiologiska, sociala och ekonomiska konsekvenser och i förhållande till de grundläggande fri- och rättigheterna. Befolkningens immunitetsskydd mot coronavirusinfektionen är avsevärt bättre än i epidemins initialske. Då kan eftertryckliga och långvariga åtgärder som proaktivt och på ett omfattande sätt gäller individer, hela befolkningen eller vissa samhällsfunktioner på det tidigare sättet inte längre vara epidemiologiskt och medicinskt motiverade för det nämnda ändamålet, och då är de inte heller juridiskt nödvändiga och proportionerliga. Tyngdpunkten i det juridiska skyddskravet ligger på rättigheterna för människor i sårbar ställning och stärkande av vaccinationsskyddet på befolkningsnivå. Det primära är att säkerställa en jämlik tillgång till vård och tjänster.

Institutet för hälsa och välfärd konstaterade i sitt utlåtande om coronavaccinationsstrategin från 4.2.2022 att kärnan i strategin borde vara förebyggande av den allvarliga sjukdomsformen, dödsfall och förlorade levnadsår i befolkningen, vilket de vacciner som för närvarande är i användning har bra förutsättningar att göra. Däremot är det inte möjligt att med nuvarande coronavacciner på befolkningsnivå väsentligen förebygga de smittor som orsakas av omikronmutationer, som för tillfället är det dominerande viruset, och spridningen av smittkedjor. Vaccinskyddet mot lindrig coronasmitta försvagas snabbt mellan den andra och tredje vaccindosen i alla åldersgrupper och ett långvarigt vaccinskydd mot smittan är osannolikt.

Också på grund av de ändringar som ägt rum i testningen är uppföljningsuppgifter som gäller allvarliga sjukdomsfall, det vill säga allvarliga sjukdomsfall som kräver sjukhus- och intensivvård, viktigare grunder för begränsningsbeslut än incidensen för nya coronafall. Hemtestningen, som utvidgades i årsskiftet, i vilken konstaterade positiva resultat partiellt bekräftas med laboratorietester, påverkar uppföljningskostnaderna. Därtill övergick en del av sjukhusen i Finland efter årsskiftet till coronatestning av alla patienter som tas in för vård på sjukhus, oberoende av symptombilden. Av de konstaterade smittorna kan en del ha fått under en längre tidsintervall, eftersom ett sensitivt pre-test kan visa positivt resultat i flera månader utan att patienten längre har symptom eller är smittsam. Coronasjukdom har varit orsaken till sjukhusvård hos enbart cirka hälften av de coronapatienter som varit i sjukhusvård enligt den lägesöversikt som social- och hälsovårdsministeriet och Institutet för hälsa och välfärd publicerat 5.5.2022. Trots det höga antalet smittor och coronapatienter på sjukhus, har antalet coronapatienter i behov av intensivvård varit måttligt under de senaste månaderna.

Ett synnerligen signifikativt problem skulle uppstå om antalet allvarliga sjukdomsfall vore så stort att vården av alla patienter som behöver sjukhus- eller intensivvård av olika orsaker skulle äventyras på grund av kapacitetsproblem. Ändringen av tillämpningströskeln är följaktligen motiverad och den är proportionerlig ur en synvinkel som omspannar den reglering som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna, i synnerhet med tanke på tryggande av social- och hälsovårdstjänsternas tillräcklighet, som utgör målet för regleringen.

Också i fortsättningen skulle företaget ha rätt till en skälig ersättning i en situation där det förordnas att dess kundlokaler stängs eller då verksamheten på annat sätt begränsas avsevärt. I fortsättningen skulle det finnas bestämmelser om rätten till ersättning i lagen om smittsamma sjukdomar och om systemets detaljer i en förordning av statsrådet, som skulle beredas vid arbets- och näringsministeriet. Grunderna för systemet skulle överensstämma med förfarandena i lagen om temporärt kostnadsstöd för företag (508/2020), vilka också skulle utnyttjas i det praktiska genomförandet.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Målet med de föreslagna ändringarna är att effektivt skydda befolkningens hälsa och liv och trygga social- och hälsovårdens bärkraft genom att förebygga överbelastning av social- och hälsovårdstjänsterna på grund av allvarliga covid-19-infektioner.

Förplägnadsrörelser

Med de allmänna hygienskyldigheter som ska iakttas i förplägnadsrörelser är det möjligt att bidra till att bromsa coronaepidemins regionala spridning bland befolkningen samt säkerställa social- och hälsovårdens funktion i ett exceptionellt läge. Skyldigheterna kan anses höra till den normala hälsosäkerheten för kunder i förplägnadsverksamhet och också deras berättigade förväntningar i den meningen att det inte kan anses oskäligt att de ställs upp för verksamhetsutövarna för den tid lagen är i kraft.

Förslaget skulle möjliggöra en hälsosäker öppethållning av förplägnadsrörelser, men det skulle också möjliggöra begränsningsbeslut om kundplatserna, öppethållningen och serveringstiden i en situation där det finns en risk att hälso- och sjukvårdstjänsterna överbelastas allvarligt på grund av covid-19-epidemin. Konsekvenserna av förslagen beror på om det skulle bli nödvändigt att fatta beslut om att begränsa förplägnadsverksamhet och på vilket sätt och med vilket innehåll det vore nödvändigt att fatta begränsningsbeslut. Därtill vore konsekvenserna delvis beroende också av förplägnadsrörelsens verksamhetsidé. Förslaget påverkar på olika sätt beroende på om det handlar om en restaurang, ett café, en bar, en nattklubb eller en matkiosk som i huvudsak erbjuder take away-mat.

För caféer skulle förslaget i praktiken möjliggöra normal öppethållning, men den största antalet kunder vore begränsat. För restauranger skulle lunchverksamhet och normal servering till kunder möjliggöras också kvällstid. Propositionen skulle ha de största ekonomiska konsekvenserna för verksamhetens vid sociala restauranger, pubar, barer och nattklubbar. Propositionen skulle i praktiken innebära att verksamhet så gott som i sin helhet vore förhindrad i sådana förplägnadsrörelser vars affärsverksamhet uteslutande utövas under natten.

Försäljning av mat enligt den nedsatta mervärdesskattesatsen täcker enligt skatteuppgifterna cirka 73 procent av hela förplägnadsbranschens omsättning. Största delen av de återstående 27 procenten utgörs av alkoholförsäljning. Detta är i typfallet sådan försäljning, som sker kvällstid och på natten. Det är säkert att försäljningen i förplägnadsbranschen med anledning av begränsningarna av kundplatserna, öppethållningen och serveringstiden inte skulle nå nivån före coronakrisen.

Det är utmanande att bedöma antalet exponeringssituationer i anknytning till förplägnadsrörelser. Det bedöms att det faktiska antalet exponerade är avsevärt högre än det rapporterade antalet, eftersom antalet mindre exponeringssituationer är stort och väldigt ofta är det möjligt att ge namnet på eller identifiera enbart medlemmar av det egna sällskapet som blivit exponerade och inte andra kunder som är okända för varandra. Samma gäller också för antalet smittor i förplägnadsrörelserna, vilket sannolikt är en underskattning beroende på rapporteringsbristerna och på att smittkällan för närvarande inte uppklaras i en stor del av fallen. I Finland finns uppgår serveringstillstånden enligt regionförvaltningsmyndigheterna till så gott som 10 000 och det finns 3,2 miljoner kundplatser inom ramen för dessa. Utifrån en bedömning av omfattningen på smittorisken och spridningspotentialen klassificerar Institutet för hälsa och välfärd inomhuslokaler i barer och pubar, karaokebarer och nattklubbar som miljöer på betydande risknivå, uteserveringsterrasser som miljöer på måttlig risknivå och på motsvarande sätt personalrestauranger och restaurangers inomhuslokaler och uteserveringsterrasser som miljöer på liten risknivå.¹¹ Institutets bedömning är att synnerligen betydande smittorisk förekommer i förplägnadsrörelser som är inriktade på alkoholförsäljning och som är öppna sent, i synnerhet för ovaccinerade eller enbart partiellt vaccinerade personer. Med beaktande av risknivån i ifrågavarande förplägnadsrörelser och det mycket stora antalet kundplatser, kan begränsningen av förplägnadsrörelsernas verksamhet ha en väldigt stor betydelse för hanteringen av epidemisituationen.

Ett beslut enligt föreslagna 58 g § kan bedömas ha betydande ekonomiska konsekvenser för förplägnadsverksamhet med inriktning på alkoholförsäljning och dess lönsamhet, eftersom företagen även efter att de stängt sina utrymmen har olika fasta kostnader och övriga kostnader. Fasta kostnader kan vara exempelvis hyra för restaurangutrymmen, avgifter för el, vatten och avfallshantering, tillståndsavgifter för verksamheten och amorteringar på lån som tagits för verksamheten. Propositionen kan således även leda till ett ökat antal konkurser för företagen inom förplägnadsbranschen jämfört med en situation där rörelserna inte skulle ha stängts. Företagens ekonomiska situation förvärras ytterligare i och med att de kraftiga begränsningsåtgärderna fortsätter. Eventuell tillfällig finansiering och ekonomiska buffertar har förbrukats, vilket ökar konkursrisken avsevärt.

Sysselsättningen inom restaurangbranschen har försämrats på grund av coronapandemin, och stängningen av förplägnadsrörelserna kommer sannolikt att leda till omfattande permitteringar och eventuella uppsägningar av de anställda.

Persontrafik

De krav på åtgärder i fråga om persontrafiken som föreslås i 58 e § motsvarar i hög grad åtgärderna enligt gällande rekommendationer om upprätthållande av hygienivån, information till passagerare och ordnandet av tillräckligt glesa förhållanden för passagerare, och kravens ekonomiska konsekvenser ökar inte betydligt när de föreslås bli obligatoriska.

Kulturbranschen

I den föreslagna temporära 58 c § föreskrivs det om skyldigheten för andra än idkare av förplägnadsrörelse att vidta åtgärder för att hindra spridningen av en exceptionell epidemi som

¹¹ Utlåtande av Institutet för hälsa och välfärd (THL/1464/4.00.00/2022) 8.4.2022. Se också THL. Bedömning av risken för coronavirus vid evenemang och sammankomster. Läst 8.11.2021.

Tillgänglig: <https://thl.fi/fi/web/infektiaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttumisen-ja-suojautumisen-koronavirus/arvio-tapahtumien-ja-kokoontumisten-koronavirukseen-liittyvasta-riskista>.

orsakas av coronavirussjukdomen. Skyldigheterna kan anses höra till det normala hälsoskyddet och de berättigade förväntningarna för dem som deltar i olika kulturaktiviteter i den meningen att det inte kan anses oskäligt att de ställs upp för verksamhetsutövarna inom branschen för den tid lagen är i kraft.

I den föreslagna temporära 58 d § föreskrivs det om kommunens och regionförvaltningsverkets rätt att under vissa förutsättningar besluta om temporära förutsättningar för användningen av kundutrymmen som används i näringsverksamhet och annan verksamhet. Förutsättningarna innebär i praktiken att det bör ordnas en faktisk möjlighet för kunderna att hålla avstånd till andra kunder och sällskap. I sista hand bör antalet kunder begränsas, om det inte är möjligt att begränsa närkontakter på andra sätt.

Tekniska utrymmesarrangemang, till exempel mellanväggar och plexiglas samt andra motsvarande utrymmeslösningar kan medföra kostnader för arrangörer till kulturaktiviteter, och deras belopp kan variera beroende på utrymme eller region och verksamhetens särdrag. Genom sådana arrangemang kan dock begränsningar i antalet kunder till en viss gräns undvikas, vilket har större betydelse för kulturaktörernas ekonomi. Det ska dock beaktas att sådana lokalarrangemang under covid-19-epidemin redan varit i omfattande användning i flera repriser och införande av dessa skulle sannolikt inte längre orsaka extra kostnader.

I fasta publikstrukturer för uppträdanden är stolarna på läktaren placerade så tätt, att det inte är möjligt att undvika närkontakt utan att antalet kundplatser minskas. Detta skulle innebära att flera kundplatser tas ur bruk. Näringsverksamhet som bygger på uppträdanden kan därför påverkas mer av regler om begränsning av närkontakter än annan näringsverksamhet, där kunderna vistas kortare tider i affärsutrymmet och närkontakter kan undvikas med andra metoder än genom begränsning av kundantalet. I normalläget budgeteras de flesta uppträdanden enligt en bokningsgrad på cirka 69–90 %. Om ett utrymme för uppträdanden till exempel får fyllas till 50 %, kan intäkterna i medeltal uppskattas till under 60 % av normalläget. Inkomstbortfallet för sammanslutningar och företag för scenkonst, dans och cirkuskonst utgörs av förlorade biljettintäkter, förlorade besöksintäkter, arvoden för uppträdanden, intäkter för inspelningar, kursavgifter, hyresintäkter för utrymmen, avbokningsavgifter samt andra uteblivna intäkter. Långvariga ekonomiska konsekvenser följer också av att internationell verksamhet, och i synnerhet musikexport, bromsas upp och upphör.

Motions- och idrottsbranschen

I de föreslagna temporära 58 c, 58 d och 58 g § föreskrivs det om skyldigheter och restriktioner för näringsverksamhet och annan samhällelig verksamhet på ett sådant sätt att kraftigare befogenheter kan tas i bruk endast om de tidigare åtgärderna inte är tillräckliga. Syftet är att på ett enhetligt och jämlikt sätt begränsa närkontakter vid olika slags evenemang där ett stort antal människor har relativt nära kontakt sinsemellan, vilket ökar risken för smittspridning. Mot den bakgrunden är det motiverat att de föreslagna bestämmelserna såväl gäller näringsidkare som andra aktörer, inklusive aktörer i föreningsform. I fråga om motions- och idrottsverksamhet gäller de föreslagna bestämmelserna hela sektorn när det är idrottstjänster samt motions- och idrottsevenemang erbjuds kunder.

Skyldigheterna enligt den föreslagna 58 c § gäller i huvudsak sådant som aktörer i motions- och idrottsbranschen skäligen temporärt kan förväntas erbjuda sina kunder under pandemin för att garantera hälsoskyddet.

Enligt den föreslagna 58 d § kan kommunen eller regionförvaltningsverket fatta beslut om temporära skyldigheter för en näringsidkare eller någon annan aktör i synnerhet för att begränsa

närkontakt. I fråga om motions- och idrottsverksamhet kan det till exempel innebära att användningen av utrymmena planeras så att avstånd anvisas med anslag, att tiden för förflyttning mellan träningssturer förlängs för att undvika rusning och att närkontakter minimeras på vägen till och från utrymmena och när de används. I sista hand kan det också vara möjligt att begränsa antalet kunder eller stänga trånga utrymmen.

I fråga om idrotts- och motionsevenemang innebär begränsningarna enligt den föreslagna 58 d § till exempel att kunderna avgränsas till olika områden samt att rutterna ordnas så att närkontakterna minimeras. För arrangörerna kan såväl utrymmesarrangemangen som tjänsterna bedömas få ekonomiska konsekvenser, och dessutom kan biljett- och deltagaravgiftsintäkterna bli mindre till följd av att antalet kunder begränsas.

I den föreslagna 58 g § föreskrivs det om möjligheten att i sista hand helt stänga utrymmen för näringsverksamhet eller annan verksamhet. Att helt stänga utrymmen för motion och idrott leder sannolikt till avsevärda ekonomiska förluster såväl för kontinuerlig verksamhet som för evenemangsarrangörer.

Enkom med den begränsningsreglering som föreslås i propositionen är det inte möjligt att påverka spridning av coronaviruset eller belastning av social- och hälsovårdstjänsterna på grund av coronainfektioner, men begränsningarna har tydligt varit en nödvändig och oundviklig del av det allmännas utbud av redskap, som utgörs av rekommendationer, begränsningar och skyldigheter vilka sträcker sig till olika områden. Trots att det är mycket svårt att undersöka och fastställa vilken effekt enskilda begränsningar har på epidemins framfart och på ändringen i reproduktionstalet, bedöms till exempel hygienkraven och också begränsningarna inom uttryckligen förplägnadsverksamheten, trafiken och den övriga näringsverksamheten skydda befolkningen mot spridning av den smittsamma sjukdomen och följaktligen också bidra till att trygga social- och hälsovårdstjänsternas tillräcklighet. Motsvarande begränsningar har använts också i andra länder och studier som fastställer deras genomslag är att vänta i framtiden.

De framställda begränsningarna skulle inte nödvändigtvis användas för att förebygga olägenheter av allvarlig coronainfektion. Däremot är syftet med lagens giltighet att säkerställa att begränsningar kan tas i bruk i en situation där epidemin utan dessa begränsningar skulle spridas okontrollerat och riskera att orsaka överbelastning av social- och hälsovårdstjänsterna på ett sätt som äventyrar människors hälsa och liv. Det är också möjligt att virusmutationer kan åstadkomma en uppgång i antalet allvarliga sjukdomsfall och orsaka även snabb överbelastning av sjukdoms- och intensivvårdskapaciteten. En överbelastning av kapaciteten leder inte bara till att vården av dem som fått en coronasmitta äventyras, utan också till att vården av dem som lider av andra sjukdomar fördröjs och att vårdens kvalitet försämras avsevärt.

4.3 Ekonomiska konsekvenser

Konsekvenser för företag

Enligt Företagarna i Finland skulle förlängning av regleringen kring covid-19-begränsningar orsaka skador för företag, vars storleksklass varierar efter företagets bransch och grunden för verksamheten. De branscher, företag och företagare som direkt är föremål för begränsningar skulle drabbas mest. Beroende på begränsningen handlar det dock om skador för företag i väldigt många branscher. Konsekvenserna skulle inte begränsa sig till enbart de företag som är

föremål för en begränsning, utan de skulle också reflekteras i företag och aktiviteter som hör till deras ekosystem.

Motionsbranschen har varit en av de branscher som drabbats, eftersom den varit föremål för beslut om fullständig stängning. Motsvarande konsekvenser har riktat sig också mot till exempel små och medelstora företag inom eventbranschen. Införande av de temporära begränsningsbestämmelserna på nytt i lagen skulle sannolikt vara mer destruktivt såväl för små och medelstora företag som också i större utsträckning för näringslivet, eftersom kompensation av eventuella åtgärder inte längre vore möjligt efter 30.6.2022 enligt den nuvarande lagstiftningen om statsstöd. Då skulle livskraftiga företag och deras arbetstillfällen vara äventyrade, eftersom de coronastöd för företagen vilka hittills använts inte längre skulle räcka för att bära över nya begränsningsåtgärder.

Institutet för hälsa och välfärd har bedömt att redan en förlängning av giltighetstiden för begränsningsregleringen kan orsaka osäkerhet hos företagen, oberoende av om begränsningar överhuvudtaget längre införs. Redan den osäkerhet som regleringen orsakar kan orsaka skadliga konsekvenser, såsom dröjsmål i planerade investeringar och anställning av nya arbetstagare.

I propositionen föreslås att bestämmelser som möjliggör begränsningar som baserar sig på myndighetsbeslut av lokaler avsedda för kunder och deltagare införs i lagen om smittsamma sjukdomar. Trots att ett företag också i fortsättningen kan fullgöra skyldigheten med beaktande av särdragen i den egna verksamheten, skulle beslutet ha konsekvenser för ett betydande antal näringsidkare inom de områden, där ett beslut vore i kraft. Motsvarande reglering har varit i kraft redan länge, det har varit nödvändigt för näringsidkarna att bereda sig på och i vissa skeden av epidemin också vidta de åtgärder som skyldigheten förutsätter. Omfattningen på de ekonomiska konsekvenserna beror på den tidsmässiga och geografiska omfattningen på införandet av begränsningar.

I propositionen föreslås också att de bestämmelser som möjliggör myndighetsbeslut om total stängning av lokaler för kunder och deltagare införs på nytt. Beslutet skulle gälla aktiviteter med synnerligen risk för att betydande smittkedjor uppkommer. Eventuella stängningsbeslut skulle hänföra sig till näringsgrenar som redan tidigare i betydande grad drabbats av restriktioner, såsom gym och annan inomhusidrott. Ett stängningsbeslut kunde i fortsättningen hänföra sig också till förplägnadsrörelsernas lokaler, vars huvudsakliga förplägnadsverksamhet är servering av alkoholdrycker. Skyldigheten att stänga lokaler för kunder och deltagare påverkar på betydande sätt förutsättningarna för affärsverksamhet och lönsamhet för en näringsidkare också på lång sikt, trots att stängningsskyldigheten vore i kraft enbart i en kort tid. Omfattningen på de ekonomiska konsekvenserna beror på den geografiska omfattningen och längden på stängningsskyldigheten.

Förplägnadsbranschen

I fråga om förplägnadsbranschen presenteras uppgifter om verksamhetsställen och omsättningen för år 2020, eftersom begränsningarna under pandemin i stor utsträckning påverkat företagets affärsverksamhet. Branschen har drabbats av inkomstförluster, vilket lett till att det också uppkommit nya tjänster och metoder inom den. Förplägnadsrörelserna har till exempel utvecklat tjänster för hämtmat och nya måltidsalternativ. Således är det inte motiverat att bedöma förplägnadsrörelsernas möjligheter till affärsverksamhet utifrån omsättningsuppgifterna för år 2019. Enligt Statistikcentralens statistik över verksamhetsställen uppgick förplägnadsbranschens omsättning år 2020 till cirka 4,8 miljarder euro, antalet anställda översteg 51 000

och i branschen verkade cirka 13 900 företag. Jämfört med år 2019 har omsättningen och personalen inom förplägnadsbranschen minskat, men antalet enskilda verksamhetsställen har ökat.

Enligt Statistikcentralens graf över omsättningen i servicebranscherna kan det uppskattas att verksamheten i förplägnadsbranschen i januari 2022 var cirka 15 procent mindre än under tiden för pandemitiden. Om omsättningen jämförs med omsättningen ett år tidigare, har den dock återhämtat sig avsevärt. I januari var förplägnadsbranschen fortfarande föremål för flera begränsningar, varför återhämtning torde ha skett också efter detta.

Bestämmelserna om anvisnings- och hygienkrav för förplägnadsrörelser har tillämpats i så gott som två år under pandemitiden. Följaktligen kan det konstateras att efterlevnaden av kraven redan är en etablerad del av förplägnadsrörelsernas verksamhet. Följaktligen kan det inte anses att kraven ekonomiskt begränsar näringsverksamheten i betydande utsträckning.

Det kan också i viss mån bedömas att det ligger i företagets eget ekonomiska intresse att iaktta hygienkraven i den utsträckning som de tryggar hälsosäkra besök i förplägnadsrörelserna.

I fortsättningen skulle de regionala smittskyddsmyndigheterna, det vill säga kommunerna och regionförvaltningsverken, besluta om införandet av begränsningar av förplägnadsrörelsernas verksamhet. Det bedöms att ändringen främjar ett jämlikt bemötande av olika näringsgrenar. Därtill skulle begränsningar av förplägnadsrörelserna vara mer exakt avgränsade regionalt och de skulle bilda en enhetlig regional begränsningshelhet, som kan bedömas fungera effektivare och förkorta längden på de nödvändiga begränsningarna.

De ändringar som föreslås i propositionen och förlänger förplägnadsrörelsernas öppet- och serveringstider, skulle ha en positiv inverkan på förplägnadsrörelsernas och i synnerhet restaurangernas verksamhetsförutsättningar, då de säkerställer att öppethållningen inte kan begränsas att sluta före kl. 22 och att serveringstiden inte kan begränsas att upphöra före kl. 21. Förutsättningarna för restaurangernas affärsverksamhet och vissheten om att lönsam verksamhet fortsätter skulle också om epidemin på nytt tar fart, förbättras jämfört med nuvarande reglering.

Lokalerna i förplägnadsrörelser, vars huvudsakliga förplägnadsverksamhet är servering av alkoholdrycker, skulle om de kriterier som föreskrivits i lagen är uppfyllda, kunna stängas helt för kunder. Detta är en kraftig skärpning jämfört med den nuvarande gällande regleringen. Sådana förplägnadsrörelser är bland annat pubar, barer och nattklubbar. Stängning av kundlokaler skulle innebära att verksamheten i sin helhet avbryts för en viss tid, eftersom verksamheten utslutande baserar sig på betjäning av kunder i förplägnadsrörelsens utrymmen.

De ytterligare begränsningar som föreslås i propositionen skulle enligt förslaget sättas i kraft endast om förutsättningarna för att utfärda begränsningar uppfylls. Omfattningen på de ekonomiska konsekvenserna beror på den geografiska omfattningen och längden på begränsningarna av antalet kunder och öppethållningen och stängningsskyldigheten.

Covidintyg

I propositionen föreslås det inte längre att paragraferna om nationell användning av covidintyg förlängs. Med andra ord skulle verksamhetsutövarna inte längre ha möjlighet att ta i bruk förutsättningen att uppvisa ett covidintyg. Följaktligen möjliggör inte ett covidintyg längre på det tidigare avsedda sättet att näringsverksamhet utövas i stället för att verksamhetsutövaren tvingas begränsa sin verksamhet. Följaktligen har förslaget konsekvenser för hur verksamhetsutövarna i fortsättningen kan förutse kontinuiteten i sin verksamhet också i situationer där verksamheten

begränsas till exempel med begränsningar av antalet kunder. Följaktligen har förslaget konsekvenser också för verksamhetsutövarnas ekonomiska verksamhetsförutsättningar. Följaktligen är det möjligt att bedöma att förslaget kan orsaka osäkerhet och oförutsebarhet bland verksamhetsutövarna.

Kompensation av ekonomiska förluster för företag

Med den föreslagna ersättningsregleringen skulle det möjliggöras att en förordning av statsrådet utfärdas om kompensation av ekonomiska olägenheter som orsakas av stängning av företag eller andra restriktioner som kraftigt påverkar företagsverksamhetens lönsamhet. Med kompensation av ekonomiska förluster skulle möjligheten att klara av olägenheter för företag på grund av eventuella begränsningar förbättras och företagsverksamhetens kontinuitet stödas.

De exakta konsekvenserna av kompensationen för statsfinanserna beror på i vilken utsträckning det blir nödvändigt att fatta beslut som kraftigt begränsar företagets verksamhet.

Enligt statistiken på Statskontorets webbplats¹² har kostnadsstöd under giltighetstiden för lagen om temporärt kostnadsstöd för företag fram till 19.5.2022 beviljats till företagen till ett belopp på totalt 865 698 550 euro. Enligt Statskontorets statistik¹³ har ersättningar fram till 19.5.2022 beviljats till mikro- och småföretag till ett totalt belopp på sammanlagt 56 472 931 euro på grund av stängning av verksamheten med anledning av covid-19-epidemin. För stora och mellanstora företag hade stängningsersättningar på grund av covid-19-begränsningar fram till 19.5.2022 beviljats till ett belopp på 9 094 004 euro.

Utifrån ovan beskrivna ersättningsbelopp är det möjligt att dra en slutsats om att kompensationen av ekonomiska olägenheter för företagen har orsakat betydande konsekvenser för statsfinanserna. Målet med den nu föreslagna regleringen är också att säkerställa företagets funktionsförmåga och möjligheter att fortsätta verksamheten i en situation där det på nytt är nödvändigt att införa covid-19-begränsningar som kraftigt påverkar företags- och näringsverksamheten. De exakta konsekvenserna av ersättningarna för statsfinanserna skulle dock bero på hur strikta restriktioner vore i fortsättningen och hur stort antal företag de skulle gälla.

Konsekvenser för sysselsättningen

Förplägnadsbranschen

I förplägnadsbranschen är antalet arbetslösa lägre i april jämfört med i januari. Antalet arbetslösa är nu enbart en aning lägre än innan pandemin började. Enligt den senaste informationen (situationer per 10.4.2022) uppgick antalet arbetslösa i april till cirka 10 700 personer, då de innan pandemin började uppgick till cirka 9 700 personer. Antalet permitterade på heltid har i sakta mak i april närmast sig en situation som motsvarar situationen före pandemitiden, vilket innebär att permitteringarna så gott som i sin helhet återkallats.

Covidintyg

¹² Statskontoret Statistik: Kostnadsstöd. Uppdaterad 19.5.2022. Tillgänglig: <https://www.valtiokontori.fi/tilastot-ja-raportit/tilastoja-korvaus-ja-vahinkopalveluista/tilastoja-kustannustuki/>.

¹³ Statskontoret Statistik: Kostnadsstöd. Uppdaterad 19.5.2022. Tillgänglig på: <https://www.valtiokontori.fi/tilastot-ja-raportit/tilastoja-korvaus-ja-vahinkopalveluista/tilastoja-sulkemiskorvaus/>

På det sätt som föreslagits i propositionen är det inte möjligt att utnyttja covidintyg som ett alternativ till begränsningar. Följaktligen kan propositionen ha negativa konsekvenser för sysselsättningen i synnerhet då det är nödvändigt att begränsa användning av fysiska tjänster. Då kan det vara nödvändigt för verksamhetsutövarna att reducera sin affärsverksamhet, vilket kan återspegla sig i arbetsgivarens möjligheter att erbjuda arbete i sådana förhållanden. Det kan dock inte anses att propositionen har signifikativa sysselsättningskonsekvenser på lång sikt, eftersom begränsningarna i typfallet är i kraft enbart en kort tid.

Konsekvenser för de offentliga finanserna

Antalet mottagare av utkomstskydd för arbetslösa ökade med så gott som en fjärdedel under coronatiden, om också företagare räknas med. Situationen för de arbetslösa gjordes också besvärlig av att de sysselsättningsfrämjande tjänsterna drogs ned på grund av coronarestriktionerna. De tjänster som kan räknas in i aktiveringsgraden omfattade i december cirka 108 000 personer, vilket är cirka 3 200 personer mindre än året innan, trots att antalet arbetslösa var så gott som 100 000 mer än i december 2019. Aktiveringsgraden var 23,2 procent, det vill säga så gott som sju procentenheter lägre än ett år tidigare. (Hiilamo 2021). Förlängning av den reglering kring begränsningar som gäller temporärt skulle inte direkt påverka antalet anställda, men införande av restriktioner i en allvarlig epidemisituation kan försvaga sysselsättningssituationen åtminstone tillfälligt.

De befogenheter för myndigheterna att begränsa näringsverksamhet vilka föreslagits i propositionen kan om de tillämpas sänka statens skatteutfall. Det är dock utmanande att uppskatta dessa konsekvenser, eftersom de är beroende av hur epidemin utvecklas och av om det är nödvändigt att använda de föreslagna restriktionerna i fortsättningen och i vilken grad de används. Å andra sidan kunde konsekvensen av genomförande av begränsningarna generera besparingar i kostnaderna för social- och hälsovårdstjänster när det gäller undersökning, vård och uppföljning av covid-19-sjukdomen och främjandet av arbets- och funktionsförmågan på grund av covid-19-sjukdomen. När det gäller behandlingen och uppföljningen av övriga sjukdomar är det möjligt att direkta kostnadsbesparingar uppkommer, om hälso- och sjukvårdstjänsterna belastas av covid-19-epidemin på grund av avsaknaden av begränsningar och följligen skulle medföra dröjsmål i diagnosticeringen, vården och uppföljningen av andra sjukdomar. Dröjsmål i diagnosticeringen, vården och uppföljningen av sjukdomar kan dock på längre sikt, på grund av att sjukdomen förvärras, orsaka flera olika kostnadskonsekvenser i form av individuella konsekvenser, men också i form av till exempel kostnader för mer krävande vård för de offentliga finanserna, en ökning av kostnaderna på grund av uppgången i antalet sjukdagar eller minskat skatteutfall på grund av förlängning av frånvaron från arbetet.

De direkta konsekvenserna av tillämpningen av befogenheterna skulle dock i alla situationer vara bundna till det område och den tid som beslutet gäller. Utredningen av konsekvenserna fortsätts i samband med genomförandet av lagen av de regionala myndigheterna, Institutet för hälsa och välfärd och statsrådet.

Om ersättningarna av kostnaderna

I 78 och 79 § i lagen om smittsamma sjukdomar finns det bestämmelser om ersättning av kostnaderna. Regeringen har förbundit sig till att ersätta omedelbara kostnader i anknytning till covid-19-epidemin till kommuner och samkommuner så länge som sjukdomssituationen och genomförandet av hybridstrategin så förutsätter. Kostnaderna ersätts med statsstöd som beviljas till kommunerna och samkommunerna.

Ersättning i anknytning till temporär stängning av lokaler och avsevärd begränsning av verksamheten.

I 78 a § i lagen om smittsamma sjukdomar skulle det finnas bestämmelser om rätten för ett företag till en skälig kompensation om dess lokaler med ett myndighetsbeslut förordnas att stängas eller om företagets verksamhet begränsas avsevärt. Bedömningen av behovet av anslag ska göras som en del av beredningen av statsrådets förordning. Under åren 2021 och 2022 har stängningsersättningar betalats ut till ett belopp på omkring 150 miljoner euro.

4.4 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Hos regionförvaltningsverken och kommunerna skulle det också i fortsättningen göras en bedömning och prövning av huruvida den epidemiologiska situationen och belastningen av servicesystemet förutsätter regionala eller lokala åtgärder som begränsar smittspridningen.

I enlighet med propositionen skulle prövningen av begränsningar gällande förplägnadsrörelser i fortsättningen överföras till kommunerna och regionförvaltningsverken. Denna helhet vore ny för kommunerna och regionförvaltningsverken, varför detta i det inledande skedet sannolikt skulle öka behovet av introduktion, i synnerhet när det gäller prövningen av begränsningar av förplägnadsverksamheten. Eftersom de lokala och regionala myndigheterna inte tidigare ansvarat för begränsningarna av förplägnadsrörelserna, skulle förslaget därtill sannolikt öka frågorna och begärandena om handledning och råd till dessa aktörer, om ovan nämnda begränsningar är i kraft. Behovet av resurser beror väsentligen på utvecklingen av epidemisituationen och giltigheten och omfattningen på begränsningsbesluten. Det är dock möjligt att uppskatta att resursbehovet inte är avsevärt, men denna uppskattning är förknippad med osäkerhet.

Under covid-19-epidemin har regionförvaltningsverken gjort en omfattande bedömning och uppföljning och regionförvaltningsverken och kommunerna har bra kunskap om den lokala och regionala epidemiologiska situationen och belastningen av servicesystemet. Genom att överföra prövningen av begränsning av förplägnadsrörelserna till regionförvaltningsverken och kommunerna överförs prövningen och beslutsfattandet om begränsningar i sin helhet till de lokala och regionala myndigheterna. I beslutsfattandet vore det sannolikt möjligt att göra en mer ändamålsenlig och enhetlig övergripande prövning också mellan olika näringsgrenar. Ändringen skulle också sannolikt möjliggöra en bättre kommunspecifik granskning och i och med detta också mer noggrant riktade begränsningar.

I situationer där avsevärda restriktioner och beslut om stängning av kundlokaler vore nödvändiga, skulle en förordning av statsrådet utfärdas på framställan av arbets- och näringsministeriet, i vilken det skulle utfärdas bestämmelser om innehållet i systemet för ersättning med anledning av stängning och om detaljerna för genomförandet. Det effektivaste sättet att ta i bruk systemet vore att utnyttja Statskontorets befintliga förfaranden, som utnyttjats i genomförandet av lagen om temporärt kostnadsstöd för företag.

4.5 Andra samhälleliga konsekvenser

Konsekvenser för medborgarnas ställning

Målet med propositionen är att skydda befolkningens hälsa och liv och trygga social- och hälsovårdens bärkraft genom att förebygga överbelastning av social- och hälsovårdstjänsterna på grund av allvarliga covid-19-infektioner. Med den föreslagna lagstiftningen skulle myndigheterna vid behov ha metoder för att trygga medborgarnas hälsa och välbefinnande, arbets- och

funktionsförmåga samt nödvändiga hälso- och sjukvårdstjänster i en situation, där spridning av covid-19-sjukdomen hotar hälsovårdssystemets bärkraft.

På grund av att regleringen kring covidintyg och testningen av personer som kommer till landet slopas kunde befolkningens möjligheter att vid behov ta ett covid-19-test också förbättras då testningskapaciteten ökar. Covid-19-testning som gjorts för att bevilja EU:s nationella covidintyg och covid-19-testning av dem kommer till landet har tärt på den begränsade testningskapaciteten. I alla områden har befolkningen inte nödvändigtvis haft möjlighet att ta ett covid-19-test vid symptom hos hälso- och sjukvården, utan testningen har på grund av begränsad kapacitet, utöver ovan nämnda funktioner, riktats mot yrkespersoner inom social- och hälsovårdsområdet och personer i riskgrupperna.

De begränsningar som förordnats för att förebygga spridning av covid-19-sjukdomen har försvagat såväl de vuxnas som barnens möjligheter till fritidsaktiviteter och olika hobbyer, vilket försvagat välbefinnandet. Därtill har det varit nödvändigt att tidvis stänga olika kulturtjänster på grund av epidemin. Det föreslås att kriterierna för tillfällig stängning av lokaler skärps och att tillämpningsområdet reduceras. Ändringen skulle möjliggöra bättre kontinuitet bland annat för olika fritids- och rekreationsverksamheter också om covid-19-epidemin fortsätter. De negativa konsekvenserna av de restriktioner som införts på grund av coronaepidemin har omfattat försvagad försörjning för de personer vars ekonomiska situation försvårats av begränsningsåtgärderna, i fråga om fritidsintressen problem i anknytning till avsaknaden av sådana, såsom minskad motion och aktivitet bland unga, konsekvenserna av undantagsförhållandena för den psykiska hälsan i synnerhet hos dem vars vardag mest försvårats av begränsningarna: till exempel låginkomsttagare, som använder offentliga tjänster som simhallar, bibliotek och mötesplatser med låg tröskel.

Konsekvenser för hälsan och välbefinnandet

Syftet med begränsningsåtgärderna är fortfarande att förebygga smittor bland annat med hygienskyldigheter, begränsning av antalet kundplatser och stängning av lokaler. Med undantag för stängning av lokaler är olika evenemang och kund- och deltagarlokaler fortfarande förknippade med en smittorisk, som väsentligen beror på den rådande epidemisituationen. Med hygienskyldigheter och andra åtgärder är det möjligt att minska smittorisken och öka hälsosäkerheten i lokalerna och evenemangen.

Begränsningarna och rekommendationerna har varit en nödvändig och oundgänglig del av utbudet av redskap för att förebygga spridning av covid-19-epidemin. Begränsningar enligt förslaget kan användas och införas i en situation där i synnerhet svåra covid-19-infektioner, utan dessa begränsningar, skulle orsaka ett allvarligt hot mot social- och hälsovårdstjänsternas tillräcklighet. Det är möjligt att virusmutationer kan åstadkomma en uppgång i antalet allvarliga sjukdomsfall och orsaka även snabb överbelastning av sjukdoms- och intensivvårdskapaciteten.

Enligt Institutet för hälsa och välfärd har det under coronaepidemin observerats att ångesten, depressionssymptomen och ätstörningarna ökat bland barn, unga och unga vuxna. Den psykiska belastningen har ökat också bland personer i arbetsför ålder, men inte lika mycket som i de yngre åldersgrupperna. När det gäller unga och unga vuxna observerades de ökade psykiska symptomen redan före coronaepidemin, men ändringen under epidemin avviker avsevärt från den tidigare trenden enligt Institutet för hälsa och välfärd. Stängningen av offentliga och privata lokaler har haft negativa konsekvenser i synnerhet för barn, unga och unga vuxna.

När det gäller personer i arbetsför ålder har de negativaste konsekvenserna för den psykiska hälsan av stängningen av offentliga och privata lokaler kunnat framträda via återverkningarna av åtgärderna i sysselsättningssituationen i olika områden. Besluten har också haft konsekvenser för samordnandet av arbete med familjeliv. De negativa konsekvenserna för den psykiska hälsan av stängningen av offentliga och privata lokaler för personer i arbetsför ålder framträder i synnerhet via sysselsättningskonsekvenserna, de konsekvenser som försvårar vardagen och de synnerligt negativa konsekvenserna för personer i sårbara grupper.

Som slutledning har de direkta och indirekta konsekvenserna av stängningen av offentliga och privata lokaler indirekt påverkat barnens och de ungas välbefinnande och psykiska hälsa på ett försvagande sätt. I det alternativa scenariot för konsekvenserna för den psykiska hälsan, det vill säga vad som hade hänt om restriktioner inte funnits och den allvarliga sjukligheten och dödsfallen hade varit större, har dock inte bedömts.

Konsekvenser för social- och hälsovårdens servicesystem

Social- och hälsovårdens servicesystem har varit föremål för utdragen och kraftig belastning bland annat på grund av uppgifterna i anknytning till covid-19-epidemin. När det gäller social- och hälsovårdens personal har tillräckligheten och tillgången på det riksomfattande planet varit ett synnerligen betydande problem, och dessa problem har ytterligare aggraverats och fördjupats då covid-19-epidemin dragit ut på tiden. De resurser som riktats mot covid-19-epidemin har försvagat möjligheterna för social- och hälsovårdens servicesystem att klara av dess övriga lagstadgade uppgifter.

Enligt förslaget har personer som anländer till landet inte längre någon skyldighet att uppvisa ett separat covid-19-intyg eller att delta i covid-19-tester efter ankomsten till landet och inte heller 72–120 timmar efter ankomsten till landet, om de inte har något intyg över en vaccinserie eller genomgången covid-19-sjukdom. Ändringen skulle innebära en möjlighet att överföra hälso- och sjukvårdspersonal till andra hälso- och sjukvårdstjänster och tillbaka till ordinarie uppgifter, från vilka det eventuellt varit nödvändigt att göra personalförflyttningar på grund av covid-19-epidemin. Covid-19-testningen av personer som kommer till Finland har tårt på den begränsade testningskapaciteten, och ändringen skulle befria också testnings- och laboratoriekapacitet till annan mikrobiologisk verksamhet. Covid-19-testningar för att få EU:s digitala covidintyg har också tårt på den nationella testningskapaciteten, och sloandet av regleringen kring covidintyg skulle befria också den begränsade laboratoriekapaciteten för annan användning.

Förflyttningen av personalen i sakta mak tillbaka till det grundläggande arbetet från de exceptionella uppgifter som covid-19-epidemin förutsätter främjar på lång sikt återhämtningen i servicesystemet och åtgärdandet av vård-, service- och rehabiliteringsskulden.

Konsekvenser för barn

Coronapandemin har på många sätt ökat ojämlikheten i samhället. Coronakrisens och undantagsförhållandenas konsekvenser är inte liknande för alla barn och unga, utan krisens negativa konsekvenser hänför sig i synnerhet till de barn, unga och familjer vilka redan tidigare befunnit sig i en sämre ställning och redan före coronapandemin eventuellt varit sämre lottade. Konsekvenserna ansamlas och kumuleras i synnerhet i vardagen för barn, unga och familjer i sårbar ställning. När det gäller hobbyverksamhet är barn och unga redan i princip i en ojämlik ställning. Barnens möjligheter att utöva hobbyn beror också på föräldrarnas socioekonomiska ställning.

Under coronapandemin har den socioekonomiska ställningen för många försämrats och försörjningen har äventyrats, då möjligheterna att utöva hobbyn kan vara ännu sämre.¹⁴

De begränsningar som förordnats för att förebygga spridning av covid-19-sjukdomen har avsevärt försvagat möjligheterna till motions-, kultur- och andra hobbyn och fritidsaktiviteter för barn. Detta har haft negativa konsekvenser för barns, ungas och deras familjers välbefinnande. I familjerna har bland annat stressen och problem i anknytning till psykisk ohälsa ökat och levnadsvanorna har försämrats. De som arbetar med socialtjänster för barn och unga har också bedömt att de har en känsla av att barnens och de ungas illamående, ensamhet och otrygghet ökat.¹⁵

Institutet för hälsa och välfärd har samlat in en lägesbild över begränsningarnas konsekvenser för barn och unga samt familjerna. Lägesbilden har samlats in såväl ur statistik och register (Avohilmo, barnskyddsstatistik) som med ett stort antal servicespecifika enkäter med jämna mellanrum. I de genomförda enkäterna har en oro för barnens, de ungas och familjernas välbefinnande och vardagshälsa framträtt via alla tjänster. Denna oro styrktes på våren 2021 i synnerhet av resultaten av den riksomfattande enkäten Hälsan i skolan och enkäten om högskolestuderandenas hälsa och välbefinnande (KOTT). Konsekvenserna av distansundervisningen och den försvagade servicesituationen syntes som ökade psykiska problem – bland annat som ökad ensamhet och ångest och som ökat närståendevåld i familjerna. Enligt enkäten Hälsan i skolan 2021 korrelerade de ungas ångest med den tid som tillbringats i distansundervisning: ju längre tid i distansundervisningen, desto större ångest bland de unga. Nästan hälften av flickorna och över en femtedel av pojkarna bland andra stadiets studerande rapporterade social ångest som överskred screeningsgränsen. Därtill har andelen unga som känner sig själva ensamma ökat. Det kan anses att orsaken till den ökade ensamheten utgörs åtminstone av distansundervisningen och begränsningarna av hobbyverksamheten. Ungdomar har ett behov av kontakter med jämnåriga enligt deras utvecklingsstadium. De begränsningsåtgärder, distansundervisningsarrangemang och begränsningar av hobbyverksamhet vilka anknyt till epidemin försämrade de ungas möjligheter till kontakter med jämnåriga och det sociala stöd som de får av dem.¹⁶

Institutet för hälsa och välfärd för i sitt utlåtande¹⁷ fram att på samma gång som de begränsningsåtgärder som anknyter till pandemin försämrade barnens, de ungas och familjernas välbefinnande, har verksamhetsförutsättningarna på grund av försämrade resurser försämrats i social- och hälsovårdstjänsterna. I synnerhet i det inledande skedet av pandemin skars barnens, de ungas och familjernas möten ned eller så ordnades de över en distansförbindelse. Hälsovårdspersonalen har genom hela pandemin förflyttats till smittspårning och vaccinering. Denna situation belastade ytterligare också familjer som är kunder hos barnskyddet och försämrade förbyggandet av problemen. I synnerhet hälsovårdare från rådgivnings- och studerandevårdstjänsterna förflyttades under läsåret 2020–21 till olika coronauppgifter, såsom spårning av smittkedjor och vaccinering. I genomförandet av hälsoundersökningarna fanns det brister och öppna

¹⁴ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162647/VN_2021_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

¹⁵ Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Expertutvärdering, våren 2021 Institutet för hälsa och välfärd. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-649-7> sekä Hastrup A, Pelkonen M, Varonen P (2021) Koronaepidemian vaikutukset lapsiperheiden sosiaalipalveluihin – pulmia ja ratkaisuehdotuksia. Tutkimuksesta tiiviisti 43/2021. Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors.

¹⁶ Utlåtande av Institutet för hälsa och välfärd (THL/1464/4.00.00/2022) 8.4.2022.

¹⁷ Utlåtande av Institutet för hälsa och välfärd (THL/1464/4.00.00/2022) 8.4.2022.

mottagningstider kunde inte erbjudas i tillräcklig grad. I tillgången till kurators- och psykologtjänster upplevdes det att en försämring ägt rum. Också i socialarbetet för barnfamiljer och i fostrings- och familjerådgivningen försämrades tjänsternas möjlighet att svara mot behov av hjälp.

Institutet för hälsa och välfärd konstaterar i sitt utlåtande att den enkätundersökning som gjorts år 2021 visar att 40 procent av yrkespersonerna bedömer att antalet klienter hos barnskyddet ökat på grund av coronan och 47 procent berättar att antalet barnskyddsanmälningar ökat. Under år 2020 sjönk det totala antalet kunder vid skyddshemmen jämfört med tidigare år, trots att de kvalitetsmässiga intervjuerna redogjort för att närståendevåldet eller hotet om det ökat. Vissa barn och barnfamiljers välbefinnande har försämrats och alla problem har inte ännu framträtt. De regionala skillnaderna är accentuerade när det gäller problem med livskontrollen. Det icke-kartlagda illamåendet kommer sannolikt att synas ännu senare som ett ökat behov av barnskyddsbehov.

Coronakrisen har enligt Institutet för hälsa och välfärd synliggjort de brister och utmaningar i servicessystemet vilka fanns redan före coronan. På grund av de reducerade universella tjänsterna under pandemin har också behov av stöd för barn, unga och familjer gått under radarn. Det finns därför skäl för de framtida välfärdsområdena att bereda sig på en ökning i servicebehovet och barnskyddsbehovet och säkerställa att kompetenta arbetstagare är tillgängliga och fortsätter länge i sin tjänst. I eftervården av coronan behövs särskild uppmärksamhet och stöd för de barn och unga som redan haft olika utmaningar i livssituationen (bland annat barnskyddsklienter), antingen inlärningsmässiga eller psykiska, och de vars symptom inte avtar när vardagen återgår till det normala. Institutet för hälsa och välfärd bedömde att de gamla förfaringsätten inte är tillräckliga för att åtgärda de problem som den utdragna epidemin förorsakat.

Å andra sidan, så som Institutet för hälsa och välfärd fört fram i sitt ovan nämnda utlåtande, har också belastningen av social- och hälsovårdstjänsterna på grund av covid-19-epidemin och reduceringen av övriga tjänster på grund av detta haft skadliga konsekvenser för barn, unga och familjer. Också på grund av detta är det eventuellt ännu efter juni 2022 nödvändigt att reagera på belastningen av social- och hälsovårdstjänsterna på grund av covid-19-epidemin med snabba, rätt tajmade och nödvändiga åtgärder, så att belastningen av social- och hälsovårdstjänsterna inte leder till att övriga tjänster reduceras och därmed till att skadliga konsekvenser upprepas.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Alternativet till förlängning av giltighetstiden för bestämmelserna om allmänna hygienskyldigheter och vissa begränsningsåtgärder och tillsynen över dessa är att giltighetstiden för dessa inte förlängs, då deras giltighet upphör 30.6.2022. I så fall skulle de myndigheter som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar inte längre ha tillgång till nödvändiga verktyg för att förebygga belastning av hälso- och sjukvårdstjänster på grund av eventuell spridning av epidemin och följaktligen för att skydda människors liv och hälsa och trygga tillräckliga social- och hälsovårdstjänster. Därför är det nödvändigt att ytterligare förlänga giltighetstiden för de nu föreslagna bestämmelserna, för att myndigheterna vid behov ska ha tillgång till sådana verktyg med vilka de kan trygga i synnerhet tillräckligheten i hälso- och sjukvårdstjänsterna och följaktligen förebygga konsekvenser av i synnerhet allvarlig covid-19-infektioner för människorna och samhället.

I fråga om 16 a–16 e §, som gäller hälsosäkerheten vid gränserna, var alternativet att förlänga deras giltighet med en separat genomförandelag. Utifrån den respons som fått via utlåtandena

bedömdes det dock att det i den nuvarande epidemiologiska situationen inte finns medicinska och epidemiologiska grunder för hälsosäkerhetsåtgärder vid gränserna, inte ens på så sätt att genomförandet föreskrivs separat med en lag. I denna situation är det mer ändamålsenligt att rikta myndigheternas och hälso- och sjukvårdens yrkespersonresurser mot övriga funktioner. Det bedömdes dock att reglering kring hälsosäkerheten vid gränserna är nödvändig, om epidemisituationen i världen försämras eller nya virusmutationer som eventuellt är farligare än de nuvarande uppkommer. I stället för en genomförandelag skulle det då dock vara mer ändamålsenligt att bereda en ny regeringsproposition, där de epidemiologiska och medicinska grunderna för begränsningarna kunde påvisas på behörigt sätt för hela giltighetstiden.

Som ett alternativ till hälsosäkerheten vid gränserna funderade man också på genomförande av regleringen med en förordning. En särskild orsak skulle möjliggöra att regleringen träder i kraft med en genomförandeförordning, och i enlighet med grundlagsutskottets avgörandepraxis har en särskild orsak ansetts vara till exempel att ikraftträdandet för regleringen är beroende av ikraftträdandet för en EU-förordning. EU:s förordning om ett digitalt covidintyg gäller tills vidare fram till 30.6.2022, men EU prövar att förlänga giltighetstiden för förordningen. Detta kunde vara en tillräcklig orsak för att utfärda en genomförandeförordning. Koppling av genomförandet till en genomförandeförordning eller -lag beror de facto dock på viljan att koppla införandet av hälsosäkerhetsåtgärder vid gränserna till en sådan situation, där hälsosäkerhetsåtgärder vid gränserna, i ljuset av de medicinska och epidemiologiska grunderna, vore nödvändiga och proportionerliga i förhållande till det eftersträvade ändamålet. I beredningen beslöt man sig för att omfattande återinförande av hälsosäkerhetsåtgärder vid gränserna förutsätter ett beslut som baserar sig på den mest aktuella medicinska eller epidemiologiska informationen och en bedömning av restriktionernas nödvändighet, effektivitet och proportionalitet vilken gjorts utifrån denna. Också på grund av detta vore det ändamålsenligt att låta hela riksdagen på nytt bedöma införandet av reglering kring hälsosäkerhetsåtgärder vid gränserna och de anknutna epidemiologiska och medicinska grunderna.

Alternativet till 58 a §, som gäller restaurangbegränsningar, vore att fortsätta giltighetstiden för regleringen på så sätt att bestämmelser om begränsningarna fortfarande föreskrivs med en förordning av statsrådet. Det har dock bedömts att överföringen av beslutsfattandet till regionala myndigheter är mer ändamålsenligt i den nuvarande epidemisituationen, för att den regionala myndigheten ska kunna göra en övergripande granskning av begränsningarna, utifrån vilken den kunde välja de åtgärder som lämpar sig bäst och är mest ändamålsenlig för situationen i fråga. Därtill skulle den föreslagna lösningen möjliggöra en modell med en regional och kommunspecifik granskning vilken är noggrannare än den nuvarande, eftersom områdets myndigheter har tillgång till den nyaste informationen om områdets epidemisituation. Också ändringen och hävandet av begränsningsbeslut skulle vid behov ske snabbare och utifrån nyare information jämfört med en ändring av en förordning av statsrådet.

Som ett alternativ bedömdes beredning av en proposition om omfattande reform av lagen om smittsamma sjukdomar, då det inte nödvändigtvis varit nödvändigt att förlänga giltighetstiden för de nu föreslagna paragraferna med en separat lagproposition. I beredningen ansågs det dock att en omfattande reform inte är möjlig att göra i brådskande ordning på så sätt att giltighetstiden för den reglering som är nödvändig med anledning av covid-19-epidemin inte upphör efter juni 2022. Det finns skäl att göra en omfattande reform med eftertanke i samarbete med de myndigheter och sakkunniga vilka ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar. I så fall kan reformen genomföras genom att dra nytta av de erfarenheter som fåtts av covid-19-pandemin på så sätt att lagen om smittsamma sjukdomar skulle vara så omfattande som möjligt och också en helhet som är användbar i pandemier som eventuellt förekommer i framtiden. Covid-19-epidemin kan dock fortfarande orsaka en allvarlig risk för hälsan och livet och äventyra tillräck-

ligheten i social- och hälsovårdstjänsterna. En omfattande reform av lagen om smittsamma sjukdomar kan inte göras före 30.6.2022, varför det är nödvändigt att förlänga giltighetstiden för de covid-19-bestämmelser som ännu gäller för en viss tid. Avsikten är att inleda en omfattande reform av lagen om smittsamma sjukdomar med en sammanställning av en bedömningspromemoria, på så sätt att bedömningspromemorian utreder ändrings- och utvecklingsbehoven rörande lagen om smittsamma sjukdomar och drar nytta av de erfarenheter av utvecklingen och kompletteringen av lagstiftningen kring smittsamma sjukdomar vilka fåtts under covid-19-epidemin. I sammanställningen av bedömningspromemorian utnyttjas de centrala myndighets- och sakkunnigaktörerna i bekämpningen av smittsamma sjukdomar, så att reformen av lagstiftningen skulle utgöra en helhet som maximalt väl och ändamålsenligt tjänar förebyggandet av spridning av smittsamma sjukdomar och epidemier och bekämpningen av olägenheter som smittsamma sjukdomar orsakar för människorna och samhället. Sammanställningen av bedömningspromemorian startar i maj månad 2022 och målet är att den färdigställs på hösten 2022.

Ett beaktansvärt alternativ till de föreslagna bestämmelserna är att hälso- och sjukvårdens totala kapacitet och bärkraft utökas på ett stadigvarande sätt på så sätt att covid-19-sjukdomen eller andra smittsamma sjukdomar inte orsakar en avsevärd risk för hälso- och sjukvårdens bärkraft. I så fall vore det inte nödvändigt att stänga samhället med begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna, eftersom hälso- och sjukvårdens bärkraft skulle klara av pandemisituationen. För att förbättra bärkraften behövs dock mer social- och hälsovårdspersonal, eventuellt nya lokaler och utrustnings- och redskapsinvesteringar, vilket också kräver en avsevärd ekonomisk insats. Till exempel kräver varje ny intensivvårdsplats en arbetsinsats av flera skötare och en läkare. Å andra sidan är det möjligt att utökande av hälso- och sjukvårdens kapacitet i varje fall till slut är billigare än det mänskliga och ekonomiska priset på utdragna begränsningar. Utökande av kapaciteten ses som ett viktigt mål, men är inte möjligt med en snäv tidtabell, varför det fortfarande är nödvändigt att upprätthålla ett tillräckligt utbud av redskap med lagstiftningen.

5.2 Utländsk lagstiftning och andra förfaranden som tillämpas utomlands

5.2.1 Inledning

Det är utmanande att gestalta helhetsbilden av de begränsningar som gäller utomlands, eftersom det finns begränsat med samlad information om begränsningar, olika länder har genomfört begränsningar på varierat sätt, antingen som rekommendationer eller lagstadgade skyldigheter och de olika EU-ländernas åtgärder är inte koordinerade. När de olika ländernas begränsningarna därtill jämförs ska också skillnaderna i epidemisituationen, vaccinationstäckningen och social- och hälsovårdsservicesystemet beaktas. Med undantag för Finland har övriga nordiska länder dock slopat alla covid-19-begränsningar, inklusive hälsosäkerhetståtgärder vid gränserna. I vissa andra EU-länder används dock begränsningar fortfarande.

Europeiska kommissionen administrerar en interaktiv webbplats om de begränsningar som är i användning i de olika EU-länderna¹⁸. Också Oxfords universitet samlas in data om de restriktioner som införts i olika länder under pandemin¹⁹. En jämförelse av epidemisituationen är möjlig till exempel via Our World in Data-tjänsten²⁰.

5.2.2 Sverige

I Sverige har covid-19-viruset från och med 1.4.2022 inte längre klassificerats som en samhällsfarlig sjukdomsalstrare. Den pandemilag som varit i kraft i Sverige hävdes i mars 2022. I Sverige gäller inte längre begränsningar av antalet deltagare och sammankomster, och i Sverige används inte heller längre masker. Begränsningar som gäller social distansering har också lyfts, och coronapass används inte längre i Sverige. Alla begränsningar av inresa i landet har lyfts i Sverige från och med 1.4.2022.

I Sverige anses det inte vara sannolikt att begränsningar av tidigare karaktär tas i bruk om en eventuell ny covid-19-våg kommer. Om situationen dock kräver restriktioner, borde Sverige vidta lagstiftningsåtgärder för att införa begränsningar.

5.2.3 Danmark

I Danmark gäller inga covid-19-begränsningar längre. Enbart hälsomyndigheternas allmänna anvisningar om förebyggande av smittor, såsom att ta hand om handhygien, hålla avstånd och rekommendationer om att ta vaccin gäller. I Danmark rekommenderas ansiktsmasker och tester enbart för riskgrupper och personer som arbetar med dem, till exempel personer som vistas i hälsocentralernas väntrum.

I Danmark är man medveten om möjligheten av en ny epidemivåg, men specialarrangemangen för kontrollen av epidemin har i praktiken lyfts i sin helhet: till exempel har testkapaciteten sänkts avsevärt, smittestop-appen har tagit ur bruk och också smittspårare har sagts upp. Danmarks epidemilag skulle dock möjliggöra att begränsningar återinförs med snabb tidtabell, om hälsoministern klassificerar coronavirussjukdomen som en sjukdomsalstrare som hotar samhället.

5.2.4 Norge

I Norge lyftes alla nationella begränsningar 12.2.2022 och också maskrekommendationen togs ur bruk. I Norge gäller endast rekommendationen om isolering av smittade vuxna. I Norge har kommunerna dock ombetts att bereda sig på att upprätthålla testnings- och vaccineringskapaciteten fram till slutet av april. Kommunerna kan fortfarande vid behov införa lokala begränsningar i enlighet med den norska lagen om smittsamma sjukdomar. Om hälsomyndigheterna i en förändrad smittsituation definierar epidemin som ”allvarlig spridning av en allmänfarlig smittsam sjukdom”, är det möjligt att på nytt ta i bruk också nationella åtgärder och begränsningar som baserar sig på lagen om smittsamma sjukdomar.

¹⁸ ECML Covid. Tillgänglig: <https://covid-statistics.jrc.ec.europa.eu/RMeasures>.

¹⁹ The Oxford Covid-19 Government Response Tracker (OxCGRT). Tillgänglig: <https://www.bsg.ox.ac.uk/research/research-projects/covid-19-government-response-tracker>

²⁰ Our World in Data. Coronavirus Pandemic (COVID-19). Tillgänglig: <https://ourworldindata.org/coronavirus>.

Norges regering bearbetar för tillfället en ny långsiktig strategi och beredskapsplan för att hantera covid-19. Huvudbudskapet i den strategi som publiceras under våren är att kunna leva med covid-19-epidemin på ett sätt som belastar enskilda personer och samhället så lite som möjligt. I strategin publiceras nya ramvillkor och de rekommenderade åtgärderna mot smittor för olika situationer.

5.2.5 Island

Inga covid-19-begränsningar gäller längre på Island. På Island rekommenderar myndigheterna fortfarande personliga åtgärder för att förebygga smitta – dessa är bland annat bra handhygien, ett avstånd på en meter, användning av ansiktsmask i folksamlingar och säkerställande av ventilationen.

På Island är man medveten om möjligheten av en ny epidemivåg, i synnerhet på grund av den osäkerhet som råder kring längden på det skydd mot sjukdomen som fåtts av vacciner och smittor. Situationen följs med tanke på eventuella nya virusmutationer. I landet bereder man sig nu på en influensavåg.

5.2.6 Estland

I Estland är inga restriktioner i kraft. Masktvånget slopades 3.4.2022. För tillfället rekommenderas det att mask används i Estland i offentliga inomhusutrymmen, där det finns mycket människor, och också i kollektivtrafiken. Därtill rekommenderas det att tillräckliga avstånd hålls och att händerna desinficeras regelbundet. När det gäller personer som hör till riskgruppen är rekommendationen att undvika stora offentliga tillställningar. Från och med 1.4.2022 kan medborgare i EU- och EES-länder resa in i Estland utan covidintyg eller karantän. De som har ett intyg över en full vaccinationsserie, en genomgången sjukdom eller ett negativt testresultat kan fritt komma till Estland från tredje länder. I annat fall ska resenären sitta sju dagar i frivillig karantän, som kan förkortas med ett negativt test. Det är dock möjligt att snabbt införa striktare begränsningar av inträdet i landet i en situation där det finns risk att nya virusvarianter sprids.

Estland fastställer risknivån för spridningen av coronaviruset utifrån antalet nya smittor och antalet inlagda på sjukhus under de senaste sju dagarna. Risknivåerna är fyra och de har markerats med olika färger: grön betyder låg risknivå, gul måttlig risknivå, orange hög risknivå, medan röd betyder väldigt hög risknivå. Egna begränsningsåtgärder som efter behov kan införas har fastställts för varje nivå.

5.2.7 Nederländerna

Alla begränsningsåtgärder har lyfts i Nederländerna från och med 23.3.2022. En skyldighet att använda ansiktsmask föreligger nu enbart i flygplan och på flygplatsen efter säkerhetskontrollen. I kollektivtrafiken rekommenderas fortfarande användning av ansiktsmask. Därtill gäller allmänna hygienrekommendationer, såsom att tvätta händerna, stanna hemma vid symptom och ventilation av inomhusutrymmen.

Nederländerna har en egen coronalag, som gäller tre månader åt gången. Lagens giltighet kan förlängas alltid tre månader åt gången. Senast förlängdes coronalagen 3.2.2022. Lagen möjliggör åtgärder eller avlägsnande av åtgärder beroende på sjukdomssituationen. Regeringen upprättar en plan, som parlamentet diskuterar innan restriktionerna träder i kraft. I brådskande situationer kan planen dock träda i kraft direkt, men parlamentets ståndpunkt ska trots detta inhämtas inom en vecka. I Nederländerna har därtill test- och karantänlagar trätt i kraft 1.6.2021, vilka

bland annat möjliggör att tester tas i bruk som villkor för inträde och att personer som kommer från synnerligen riskfyllda länder försätts i karantän.

5.2.8 Frankrike

Det masktvång som varit i kraft i Frankrike i offentliga inomhusutrymmen avlägsnades 14.3.2022. Masktvånget fortsätter dock i kollektivtrafiken, i hälso- och vårdanstalter och på apotek och det gäller för alla personer över 6 år. Av hygienrekommendationerna gäller rekommendationerna om handtvätt och/eller -desinfektion. Fortfarande rekommenderas det att handskakning och kindkyssar undviks och inomhusutrymmen borde ventileras med en timmes intervall enligt rekommendationerna.

Covid-19-tester krävs inte av vaccinerade resenärer som kommer till Frankrike från gröna länder (största delen av världens länder). Ett negativt testresultat krävs dock av ovaccinerade resenärer som kommer från gröna länder, men vid ankomst till landet görs inga kontroller. Av resenärer som kommer från orangevärgade länder (det vill säga länder där viruset är synnerligen aktivt) förutsätts ett tvingande skäl att komma till Frankrike och de genomgår ett obligatoriskt test vid ankomsten.

Användningen av vaccinpass slopades tillsvidare från och med 14.3. Hälsopasset, för vilket också ett negativt testresultat är tillräckligt, krävs dock vid besök av hälso- och vårdinrättningar. Vid behov är det möjligt att snabbt ta i bruk vaccinpasset på nytt i Frankrike.

5.2.9 Tyskland

Den ändrade smittskyddslagen trädde i kraft 20.3.2022 i Tyskland, utifrån vilken största delen av restriktionerna på förbundsrepubliksnivå lyftes senast i början av april. Lagen gäller fram till 23.9.2022 och fram till dess utarbetas en ny lägesbedömning och de skyddsåtgärder som behövs i fortsättningen fastställs. I och med ändringen gäller inte längre restriktioner om sammankomster eller antalet deltagare i evenemang i Tyskland, liksom inte heller den lagstiftning som motsvarar lagstiftningen om coronapass. På förbundsrepubliksnivå gäller dock fortfarande masktvånget i flyg- och annan personfjärrtrafik. Därtill kan delstaterna fortfarande vid behov införa vissa begränsningar, såsom masktvång i vissa lokaler.

Giltigheten för förordningen om ankomst till Tyskland har förlängts fram till 28.4.2022. Alla personer som fyllt 12 år och kommer till landet ska uppvisa ett coronapass (ett negativt testresultat eller ett intyg över fullt vaccineringskydd eller tillfrisknande efter corona). Striktare föreskrifter inklusive en anmälnings- och karantänskyldighet gäller för personer som kommer från högriskländer eller virusmutationsområden. Sådana områden finns för tillfället inte enligt de tyska definitionerna, men det är möjligt att uppta sådana på listan om nya farliga mutationer upptäcks.

Ett av målen med den nya tyska smittskyddslagen är beredskap för en ny epidemivåg, som anses vara sannolik under den kommande hösten. Dess verktygsutbud är dock begränsat och det fokuserar främst på att skydda sårbara grupper. Om sjukdomssituationen ändras till en avsevärt sämre situation i Tyskland, krävs en ändring av smittskyddslagen för att införa mer omfattande begränsningar. I Tyskland anses den primära skyddsmetoden mot en ny våg dock vara vacciner, varför Tyskland fortfarande överväger en allmän vaccineringskyldighet, om vilken det eventuellt beslutas under maj månad.

5.2.10 Österrike

I Österrike gäller fortfarande ett allmänt FFP2-masktvång i alla inomhuslokaler, bland annat i offentliga lokaler, i butiker, i trafikmedel, på arbetsplatser och på restauranger (exklusive på den egna sittplatsen). I sammankomster som anordnas i inomhuslokaler och som har över 100 deltagare och inte har markerade sittplatser (till exempel fester som anordnas utanför hemmet, nattklubbar), är det möjligt att kringgå masktvånget genom att granska besökarnas coronapass. I huvudstaden Wien används ännu striktare restriktioner: En FFP2-mask är obligatorisk i alla evenemang som anordnas i inomhuslokaler och som har över 50 deltagare. I nattklubbar krävs dock inte användning av mask i Wien.

Vid ankomst till Österrike är det nödvändigt att uppvisa ett coronapass (ett intyg över vaccinering, tillfrisknande efter sjukdom eller ett negativt testresultat). Om ett intyg inte uppvisas, tillämpas regeln om en tio dagar lång karantän, från vilken det är möjligt att befrias när som helst med ett negativt testresultat.

I Wien krävs antingen ett vaccinationsintyg eller ett intyg över genomgången sjukdom på restauranger och nattklubbar. På andra orter än i Wien är det möjligt att kringgå masktvånget med ett coronapass (vaccinering, tillfrisknande eller ett negativt testresultat) i evenemang som anordnas i inomhuslokaler och som har över 100 deltagare. Av sjukhusens eller vårdhemmens personal förutsätts ett coronapass.

I Österrike förväntas det att antalet smittor sjunker. För tillfället gäller inte vaccinpliktslagen, lagens ikraftträdande bedöms på nytt i maj. Från och med april har masstestningen börjat begränsas och minskas: tidigare var det möjligt att ta avgiftsfria test på obegränsat sätt, nu är det tillåtet att ta endast fem PCR-test och fem antigen-test per månad. Testningen fortsätts dock fortfarande i skolorna. Därtill har personer med symptom fortfarande alltid tillgång till tester.

5.2.11 Spanien

I Spanien ansvarar de autonoma områdena för kontrollen av epidemin. I hela landet är det obligatoriskt att använda mask i offentliga inomhuslokaler och i utomhusevenemang där det inte är möjligt att hålla säkerhetsavstånd. I det autonoma området Galicien gäller därtill en restriktion om antalet bord på restaurangerna, enligt vilken en restaurang får ha högst åtta bord inomhus och 15 bord utomhus. De allmänna hygienrekommendationerna gäller i hela det spanska området.

Av alla personer över 12 år som anländer till Spanien krävs ett vaccinintyg över full coronavaccinationsserie, ett negativt coronavirustest innan ankomsten eller ett intyg över en genomgången coronavirussjukdom högst sex månader före resan. Alla som anländer till landet ska därtill fylla i en hälsouppgiftsblankett.

Coronapasset används inte längre nationellt i Spanien. I vissa autonoma områden används coronapasset på sjukhus och vårdhem. Därtill används coronapasset i det autonoma området Galicien också på restauranger och nattklubbar åtminstone fram till 9.4.2022, varefter dess nödvändighet bedöms på nytt.

I Spanien följs möjligheten att en ny epidemivåg uppkommer. De specialarrangemang som gäller epidemihanteringen, såsom isolerings- och karantänföreskrifter rörande symptomfria personer, har i huvudsak slopats. I Spanien har smittspårningen och testningen koncentrerats till personer i riskgrupperna. Också den personal som behandlar coronapatienter har minskats. De

autonoma områdena kan fortfarande vid behov införa lokala begränsningar i enlighet med den spanska lagen om smittsamma sjukdomar.

5.2.12 Italien

I Italien slopas begränsningarna gradvis, men skyldigheten att använda en FFP2-mask för personer över sex år gäller i alla offentliga inomhusutrymmen fram till 30.4.2022. Också de allmänna hygienrekommendationerna förblir i kraft.

Antingen ett gällande vaccintyg över två eller tre vacciner, på så sätt att inte över nio månader gått från det sista vaccinet, krävs av alla personer över 12 år som anländer till Italien. Alternativt behövs ett intyg över genomgången covidsjukdom högst sex månader före resan. Därtill ska alla som anländer till Italien fylla i ett hälsouppgiftsformulär

I Italien lättades kravet på coronapass från och med 1.4.2022 på så sätt att det inte längre krävs för restaurangernas uteserveringar och inte heller för kollektivtrafikfordon. I övrigt gäller fortfarande en skyldighet att uppvisa coronapass i Italien, men avsikten är att slopa användningen av coronapass helt från och med 1.5.2022.

Det nationella nödläge som varit i kraft i Italien från och med början av pandemin upphörde 30.3.2022. Detta är en signal om att man inte planerar att återinföra restriktioner i Italien. Nödläge kan dock snabbt utropas på nytt vid behov. Utfärdande av nödläge möjliggör regionala ”färgbegränsningar” (vitt, gult, orangefärgat och rött område) enligt epidemisituationen och de begränsningar som den kräver. Nödläget möjliggör också snabb finansiering för krisområden. I Italien är det möjligt att återinföra begränsningar med så kallade förordningar av statsministern, också i brådskande ordning. När det gäller dessa förordningar genomförs enbart en parlamentkontroll och -debatt i efterskott.

6 Remissvar

Utkastet till regeringens proposition sändes 26.4.2022 med ett följebrev med begäran om utlåtande till olika ministerier, myndighetsaktörer som ansvarar för bekämpning av smittsamma sjukdomar och vissa centrala intressentgrupper, förbund samt organisationer och föreningar som driver olika aktörers intressen. Därtill publicerades begäran om utlåtande och utkastet till proposition på social- och hälsovårdsministeriets webbplats. Svarstiden upphörde 2.5.2022. Det inkom 52 utlåtanden. Utlåtanden inkom av olika ministerier, statliga myndigheter, kommuner, social- och hälsovårdsaktörer och andra aktörer, såsom olika organisationer. Därtill överlämnade en privatperson ett utlåtande i ärendet.

I flera utlåtanden fördes det fram att remisstiden varit för kort och propositionen med förslag till ändring av lagen om smittsamma sjukdomar har utifrån responsen följaktligen inte beretts med efterlevnad av god lagstiftningspraxis. I vissa utlåtanden ansågs det också att utlåtanden inte begärts i tillräcklig omfattning av olika intressentgrupper. Också justitieministeriet och finansministeriet riktade i sina utlåtanden uppmärksamhet mot den väldigt korta remisstiden och den brådskande tidtabellen för beredningen av regeringens proposition. Justitieministeriet ansåg att covid-19-epidemin inte längre kan vara en grund för brådskande beredning av propositionen, eftersom det redan tidigare varit känt att giltighetstiden för de paragrafer som gäller tillsvidare upphör. Med anledning av responsen i utlåtandena har de tidtabellsrelaterade utmaningarna i beredningen beskrivits närmare under punkt 1.2 Beredning.

I flera utlåtanden ansågs det att giltighetstiden för covid-19-regleringen inte alls borde förlängas, och enligt dessa utlåtanden vore det inte motiverat att förlänga giltighetstiden för regleringen.

Utlåtanden i vilka man motsatte sig förlängning av giltighetstiden för regleringen gavs i huvudsak av aktörer som företräder olika verksamhetsutövare. Också Norra Savolax sjukvårdsdistrikt förhöll sig kritiskt till förlängning av giltighetstiden för de bestämmelser som gäller temporärt i lagen om smittsamma sjukdomar och distriktet understödde inte propositionen.

Förlängning av giltighetstiden för regleringen med de föreslagna ändringarna understöddes dock i flera utlåtanden. De aktörer som i huvudsak understödde propositionen utgjordes av de myndigheter som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar, såsom kommunala aktörer och sjukvårdsdistrikt. I dessa utlåtanden ansågs de föreslagna ändringarna vara bra, proportionerliga och ändamålsenliga i den nuvarande epidemisituationen. Också några av de aktörer som företräder aktörer som är föremål för olika begränsningar ansåg att propositionen var proportionerlig och att den bemöter olika aktörer jämligare än den nuvarande regleringen. I många utlåtanden togs inte direkt ställning till huruvida giltighetstiden för covid-19-regleringen borde förlängas eller inte. I dessa utlåtanden framlades bristerna i regeringens proposition och också förslag till korrigering såväl på paragrafnivå som i fråga om motiveringarna i propositionen.

I flera utlåtandena ansågs det att det inte alls var nödvändigt att förlänga den uttryckliga regleringen kring hälsosäkerheten vid gränserna, eftersom gränsåtgärderna utifrån utlåtandena inte varit effektiva för att förebygga spridningen av epidemin eller virusmutationer och åtgärderna har utifrån utlåtandena ytterligare belastat hälso- och sjukvården, som redan i övrigt från förr varit belastad. I många av dessa utlåtanden konstaterades att om regleringen dock framställer att regleringen kring hälsosäkerhet vid gränserna förlängs, skulle den i propositionen föreslagna modellen om utfärdande av en separat genomförandelag vara ett alternativ som kan understödjas. Utifrån responsen i utlåtandena beslöt man sig i beredningen för att avlägsna regleringen kring hälsosäkerhet vid gränserna från propositionen.

När det gäller begränsningarna av förplägnadsverksamhet ansågs överföringen av befogenheterna från statsrådet till kommunerna och regionförvaltningsverken i huvudsak vara en bra lösning. I vissa utlåtanden motsatte man sig dock också överföringen av befogenheter. I fråga om begränsningarna av användningen av lokaler ansågs skärpningen av kriterierna för beslutsfattandet vara värt att understöda och proportionerligt. Ändringen av paragrafen om förutsättningarna för användning av lokaler till en begränsning som gäller enbart begränsning av antalet kunder fick understöd, men stötte också på motstånd. I en del av utlåtandena opponerade man sig mot paragrafen om förbud att använda lokaler och ansåg att detta var en för kraftig begränsningsmetod i den nuvarande epidemisituationen, medan den fortfarande ansågs vara nödvändig och tillräckligt strikt när det gäller tillämpningströskel i vissa utlåtanden. I många utlåtanden framlades också förslag till korrigeringar av teknisk natur av propositionen.

I många utlåtanden ansågs det vara en dålig lösning att numreringen av paragraferna (bokstaveringen) ändras på det sätt som föreslagits i propositionen. Detta ansågs försvåra den redan etablerade tillämpningen och ytterligare komplicera regleringen. I beredningen har man beaktat denna framlagda synpunkt och numreringen har korrigerats för att överensstämma med numreringen av de paragrafer som gäller temporärt också i fråga om bokstavsbezeichnungar.

Justitieministeriet konstaterade i sitt utlåtande att de bestämmelser som ska hävas ska framgå tydligt av propositionen och därtill ska det motiveras varför bestämmelserna hävs. Justitieministeriet förutsatte att lagpropositionen borde kompletteras i denna utsträckning. I propositionen föreslås det dock de facto inte att någon paragraf ska hävas, utan att giltighetstiden för vissa paragrafer upphör enbart. I beredningen ansågs det ursprungligen på grund av detta att det inte var nödvändigt att separat motivera nödvändigheten för de paragrafer som avlägsnas från lagen om smittsamma sjukdomar på grund av att giltighetstiden upphör – om ingen av de temporära

paragraferna vore föremål för förslag om förlängning, skulle det då inte heller vara nödvändigt att separat med en regeringsproposition motivera varför regleringen inte fortsätts. Med anledning av justitieministeriets utlåtande ansågs det dock i beredningen vara nödvändigt att komplettera propositionen också i denna utsträckning – i synnerhet för att göra propositionens tydligare. Utifrån responsen i utlåtandena tillades med andra ord i anslutning till de centrala förslagen en utredning över de paragrafer som är tillfälligt i kraft och som avlägsnas från lagen om smittsamma sjukdomar efter 30.6.2022 och om varför förlängning av giltighetstiden för dessa paragrafer inte ansetts vara nödvändigt. Därtill inkluderas punkter som gäller dessa paragrafer i specialmotiveringen, i vilka det konstateras att giltighetstiden för dessa upphör 30.6.2022 och i vilka det en aning noggrannare motiveras varför det inte föreslås att giltighetstiden för regleringen i fråga förlängs.

Justitieministeriet förde i sitt utlåtande fram att höjningen av tillämpningströskeln för begränsande beslut till olägenheter som orsakas av allvarlig covid-19-infektion generellt är värt att understödjas, men att ändringen av tillämpningströskeln för ändringen inte motiverats på tillräckligt sätt i propositionen. Propositionen har kompletterats i denna utsträckning.

Finansministeriet och vissa andra remissinstanser ansåg att konsekvensbedömningen är bristfällig och konsekvensbedömningen har kompletterats utifrån remissresponsen. Linja-autoliitto framställde att en bestämmelse som motsvarar innehållet i lagen 1222/2021 införs i regeringens proposition också när det gäller 179 a § i lagen om transportservice. I beredningen gjordes en förfrågan om förlängningen av paragrafen i fråga till kommunikationsministeriet, som i hög grad medverkade i beredningen av den ursprungliga paragrafen i fråga. Kommunikationsministeriet föreslog dock inte att giltighetstiden för paragrafen förlängs, å andra sidan motsatte sig ministeriet inte heller det.

Den föreslagna ändringen av 58 d § för att gälla enbart begräsningar av antalet kunder fick såväl kritik som beröm. I huvudsak var responsen dock kritisk och eftersom regleringen också i fortsättningen skulle gälla för väldigt olika aktörer, ansågs det inte vara möjligt att begränsa antalet kundplatser i alla aktiviteter och detta ansågs inte ens nödvändigtvis vara den effektivaste verksamhetsmodellen. Utifrån responsen i utlåtandena ändrades regleringen i denna utsträckning för att överensstämma med ordalydelsen i gällande 58 d § och följaktligen kan en verksamhetsutövare också i fortsättningen själv välja de metoder som bäst lämpar sig för den egna verksamheten för att iakttä en skyldighet som framgår av ett beslut som fattats med stöd av 58 d §.

Behovet av en total revidering av lagen om smittsamma sjukdomar och påbörjande av beredningen i brådskande ordning lyftes fram som en central fråga i responsen i utlåtandena. Detta har identifierats också i beredningen, men det ansågs inte vara ändamålsenligt att genomföra en omfattande reform av lagstiftningen kring smittsamma sjukdomar med en väldigt snäv tidtabell. Avsikten är att påbörja en omfattande reform av lagstiftningen kring smittsamma sjukdomar med en sammanställning av en bedömningspromemoria under maj månad 2022. Ett av syftena med bedömningspromemorian är att utreda behoven av att ändra och utveckla den nuvarande lagstiftningen kring smittsamma sjukdomar och att av de myndigheter och sakkunniga med ansvar för bekämpning av centrala smittsamma sjukdomar samla in erfarenheterna om och synpunkterna på de behov av att utveckla lagstiftningen vilka observerats under covid-19-epidemin. Enligt planerna är bedömningspromemorian färdig på hösten 2022, varefter avsikten är att börja revideringen av lagstiftningen kring smittsamma sjukdomar genom att dra nytta av bedömningspromemorian. På så sätt strävar man efter att genomföra en omfattande revidering av lagstiftningen kring smittsamma sjukdomar på ett ändamålsenligt sätt, på så sätt att den utgör en fungerande helhet och innehåller den nödvändiga regleringen för att förebygga spridning av också andra eventuella epidemier och pandemier och bekämpa de olägenheter som dessa orsakar för människorna och samhället.

Utifrån responsen i utlåtandena kompletterades motiveringarna till många delar och därtill gjordes tekniska ändringar i propositionen utifrån anmärkningarna i utlåtandena.

Utifrån responsen i justitiekanslersämbetets förhandsgranskning beslöts det att fortsätta beredningen ytterligare och också en andra remissbehandling hölls för propositionen. Propositionen var på remiss i tjänsten Utlåtande.fi xx.xx.2022–xx.xx.2022. Också det svenskspråkiga utkastet till proposition var samtidigt på remissbehandling.

Under den andra remissbehandlingen mottogs utlåtanden....

7 Specialmotivering

16 a §. *Intyg över covid-19-sjukdomen vid ankomst till Finland.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas.

Enligt utlåtandet av Institutet för hälsa och välfärd från 2.5.2022²¹ är de åtgärder som vidtas vid platserna för inresa av verklig betydelse för minskade smittor och mildare konsekvenser av epidemin enbart då det i Finland förekommer synnerligen liten endemisk viruscirkulation och en stor del av befolkningen är exponerade för den allvarliga sjukdomsformen. Institutet för hälsa och välfärd konstaterade i sitt utlåtande att om vaccinationstäckningen är god och den immunitet som skaffats med vacciner ger ett bra skydd mot den allvarliga sjukdomsformen, är inte folkhälsan äventyrad, då det inte längre finns nödvändiga eller proportionerliga grunder för förlängning av de nuvarande hälsosäkerhetsåtgärderna vid platserna för inresa.

I utlåtandet av Institutet för hälsa och välfärd presenterades dessutom erfarenheterna av pandemin när det gäller begränsningar av inresa i landet och det konstaterades att det i ljuset av den erfarenhet som fåtts i takt med att pandemin framskridit, står klar att de hälsosäkerhetsåtgärder som vidtagits vid platserna för inresa i landet inte kunnat och i framtiden inte heller till fullo kan hindra spridning av coronaviruset och dess olika mutationer i Finland. Institutet konstaterar att enbart en fullständig stängning av landets gränser från persontrafik, om den görs tillräckligt tidigt och fullständigt, i teorin kan hindra att coronaviruset sprids med resenärerna till landet.

Enligt Institutet för hälsa och välfärd har inget land under coronapandemin kunna hindra att viruset spridits till det egna området. I praktiken har de åtgärder som vidtagits vid platserna för inresa högst bromsat spridningen och minskat smittorna i Finland, men enligt Institutet för hälsa och välfärd får inte heller denna inverkan särskilt starkt stöd av den befintliga bevisningen och erfarenheten. Följaktligen kan inte förlängning av de gällande paragraferna om hälsosäkerheten vid gränserna anses vara epidemiologiskt och medicinskt nödvändiga och proportionerliga i den nuvarande epidemiologiska situationen, inte ens på så sätt att bestämmelser om regleringens ikraftträdande föreskrivs separat genom lag.

16 b §. *Covid-19-test vid ankomst till Finland.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inget behov av giltighet, eftersom det inte heller föreslås att regleringen kring hälsosäkerhet vid gränserna fortsätts till övriga delar. Se också specialmotiveringarna om 16 a § – där beskrivs det närmare varför det inte föreslås att regleringen förlängs efter 30.6.2022.

16 c §. *Undantag från skyldigheten att visa upp intyg och delta i test.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inget behov av giltighet,

²¹ THL/2140/4.00.00/2022

eftersom det inte heller föreslås att regleringen kring hälsosäkerhet vid gränserna fortsätts till övriga delar. Se också specialmotiveringarna om 16 a § – där beskrivs det närmare varför det inte föreslås att regleringen förlängs efter 30.6.2022.

16 d §. *Covid-19-test efter ankomst till landet.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Se också specialmotiveringarna om 16 a § – där beskrivs det närmare varför det inte föreslås att regleringen förlängs efter 30.6.2022. Därtill har anordnandet av det andra covid-19-testet belastat hälso- och sjukvården och i praktiken har övervakningen av deltagandet i det varit utmanande och ineffektivt. Följaktligen kunde inte bestämmelsen längre anses vara effektiv och inte heller nödvändig i förebyggandet av spridningen av covid-19-epidemin.

16 e §. *Upplysningsskyldighet.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inget behov av giltighet, eftersom det inte heller föreslås att regleringen kring hälsosäkerhet vid gränserna fortsätts till övriga delar. Se också specialmotiveringarna om 16 a § – där beskrivs det närmare varför det inte föreslås att regleringen förlängs efter 30.6.2022.

16 f §. *Undantag som gäller utövande av samernas näring och kultur.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inget behov av giltighet, eftersom det inte heller föreslås att regleringen kring hälsosäkerhet vid gränserna fortsätts till övriga delar. Se också specialmotiveringarna om 16 a § – där beskrivs det närmare varför det inte föreslås att regleringen förlängs efter 30.6.2022.

16 g §. *Tillförlitligt intyg som gäller covid-19.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inget behov för giltighet, eftersom det inte föreslås att regleringen kring hälsosäkerhet vid gränserna och coronapass fortsätts. Se också specialmotiveringarna om 16 a § – där beskrivs det närmare varför det inte föreslås att regleringen förlängs efter 30.6.2022.

4 a kap.

Ett informationssystem för att effektivare bryta smittkedjor för covid-19 och spåra upp personer som eventuellt exponerats för coronavirus

43 a §. *Verkställande av informationssystemet.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Institutet för hälsa och välfärd bedömde i sitt utlåtande²² från 2.5.2022 att det inte längre efter 30.6.2022 är motiverat att förlänga 4 a kap. om ett informationssystem för att effektivare bryta smittkedjor för covid-19 och spåra upp personer som eventuellt exponerats för coronavirus och dess paragrafer 43 a–i § på grund av den epidemiologiska situationen, ändringen av testningen av smittsamma sjukdomar och spårningen och det minskade antalet användare. Informationssystemet är inte längre ett effektivt verktyg för det syfte som det ursprungligen framtagits för.

43 b §. *Folkpensionsanstaltens uppgifter i samband med förvaltningen av det bakomliggande systemet.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

²² Utlåtande av Institutet för hälsa och välfärd (THL/2140/4.00.00/2022), 2.5.2022.

43 c §. *Behandlingen av personuppgifter i samband med användningen av informationssystemet.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

43 d §. *Undantag från meddelandeskyldigheten enligt 22 §.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

43 e §. *Behandlingen av sådana uppgifter om eventuell exponering som har erhållits med hjälp av informationssystemet.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

43 f §. *Styrningen av det bakomliggande systemets förvaltning.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

43 g §. *Bedömningen av informationssystemets informationssäkerhet.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

43 h §. *Tillsyn.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

43 i §. *Behandlingen av personuppgifter i samband med gränsöverskridande användning av informationssystemet.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

58 a §. Temporär begränsning förplägnadsrörelsers verksamhet i syfte att förhindra överbelastning av hälso- och sjukvården på grund av covid-19-epidemin. Den föreslagna regleringen skulle i fråga om de begränsande åtgärderna till stora delar motsvara 58 a § i den gällande lagen om smittsamma sjukdomar (1221/2021), vilken gäller fram till 30.6.2022. Paragrafen skulle dock ändras på så sätt att begränsningar av förplägnadsverksamhet i fortsättningen inte föreskrivs med en förordning av statsrådet, utan att beslut om begränsningsåtgärder fattas av den regionala myndigheten med ansvar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar, det vill säga regionförvaltningsverket eller kommunen.

I 2 mom. i paragrafen skulle det enligt propositionen föreskrivas en skyldighet för utövare av förplägnadsverksamhet att se till att deras kunders ankomst, utöver deras vistelse, anordnas tillräckligt gles för att hindra att en smittsam sjukdom sprids och för att smittorisken ska hållas på maximal låg nivå. Skyldigheten i anknytning till undvikande av åtgärder som ökar smittorisken kunde anknyta till exempel till att kunderna inte tillåts att sjunga eller att högljutt prat borde förebyggas genom att avhålla sig från att spela musik. Enligt nuvarande information sprider högljutt prat och skrik coronaviruset effektivare än lugnt prat. Smittorisken kan i sådana situationer vara stor, även om avståndet till en människa som bär på viruset vore flera meter.

Beroende på epidemisituationen kunde sådana typer av begränsningar ersätta begränsningar med skadligare konsekvenser, med vilka antalet kundplatser vid och serverings- och öppettiderna i förplägnadsrörelserna i allmänhet begränsas. De nämnda begränsningarna, liksom också de gällande begränsningarna av kundernas vistelse, skulle i praktiken avsevärt påverka verksamheten vid förplägnadsrörelser som är inriktade på socialt umgänge och servering av alkohol drycker och i mindre utsträckning till exempel på mat- och kvällsrestaurangers verksamhet.

I 2 mom. föreskrivs för närvarande om de största begränsningar i fråga om antalet kunder i förplägnadsrörelser som föreskrivs genom förordning. Enligt förslaget är det möjligt att under de i lagen föreskriva förutsättningarna begränsa antalet kunder till högst 50 procent i sådana förplägnadsrörelser, vars huvudsakliga förplägnadsverksamhet är att mot betalning erbjuda allmänheten alkoholdrycker i en livsmedelslokal enligt livsmedelslagen eller motsvarande lagstiftning i landskapet Åland. Antalet kunder i andra förplägnadsrörelser kan enligt momentet i nuläget begränsas till högst 25 procent under de förutsättningar som föreskrivs i lagen.

Det är utmanande att bedöma antalet exponeringssituationer i anknytning till förplägnadsrörelser. Det bedöms att det faktiska antalet exponerade är avsevärt högre än det rapporterade antalet, eftersom antalet mindre exponeringssituationer är stort och väldigt ofta är det möjligt att ge namnet på eller identifiera enbart medlemmar av det egna sällskapet som blivit exponerade och inte andra kunder som är okända för varandra. Samma gäller också för antalet smittor i förplägnadsrörelserna, vilket sannolikt är en underskattning beroende på rapporteringsbristerna och på att smittkällan för närvarande inte uppkläras i en stor del av fallen. I Finland finns uppgår serveringstillstånden enligt regionförvaltningsmyndigheterna till så gott som 10 000 och det finns 3,2 miljoner kundplatser inom ramen för dessa.

Utifrån en bedömning av omfattningen på smittrisen och spridningspotentialen klassificerar Institutet för hälsa och välfärd inomhuslokaler i barer och pubar, karaokebarer och nattklubbar som miljöer på betydande risknivå, uteserveringsterrasser som miljöer på måttlig risknivå och på motsvarande sätt personalrestauranger och restaurangers inomhuslokaler och uteserveringar som miljöer på obetydlig risknivå. Institutets bedömning är att synnerligen betydande smittrisk förekommer i förplägnadsrörelser som är inriktade på alkoholförsäljning och som är öppna sent, i synnerhet för ovaccinerade eller enbart partiellt vaccinerade personer. Med beaktande av risknivån i ifrågavarande förplägnadsrörelser och det mycket stora antalet kundplatser, kan begränsningen av förplägnadsrörelsernas verksamhet enligt Institutet för hälsa och välfärd ha en väldigt stor betydelse för hanteringen den epidemiologiska situationen.

En överföring av befogenheten att fatta begränsningsbeslut skulle möjliggöra en bedömning av behovet av olika begränsningsåtgärder som en helhet, då åtgärdernas effektivitet och en bedömning av nyttorna och eventuella olägenheter av åtgärderna kunde göras på ett övergripande sätt och genom att spegla dessa mot den regionala lägesbilden. Som en följd av överföringen av befogenheten skulle den regionala myndigheten fatta beslut om alla eventuella ytterligare nödvändiga begränsningsåtgärder på grund av covid-19, då också begränsningarna kunde riktas på ändamålsenligt sätt med tanke på den regionala epidemiologiska situationen. Detta möjliggör också att aktörer som verkar inom olika områden på bättre sätt än för närvarande kan bemötas på ett jämlikt sätt också då begränsningsbeslut fattas.

Överföring av befogenheten till kommunerna och regionförvaltningsverken skulle också möjliggöra en noggrannare kommunspecifik granskning än för närvarande, eftersom de regionala aktörerna skulle ha tillgång till exaktare och mer uppdaterad information om den epidemiologiska situationen, nya smittor och belastningen av social- och hälsovårdstjänsterna i regionen.

Med anledning av överföringen av befogenheten skulle också införandet av begränsningar sannolikt vara snabbare jämfört med att de förordnas med en förordning av statsrådet, då åtgärderna också skulle vara rätt tajmade och följaktligen också eventuellt ha större genomslag. Å andra sidan, om den epidemiologiska situationen eventuellt förbättras, skulle det också sannolikare gå snabbare att ändra eller häva beslut, jämfört med att ändra eller häva besluten med en förordning av statsrådet.

Överföring av befogenheten till regionförvaltningsverken och kommunerna skulle också bidra till att förbättra aktörernas rättsskydd, eftersom det i enlighet med 90 § i lagen om smittsamma sjukdomar är möjligt att söka ändring i beslut enligt lagen genom att överklaga hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).²³

Begränsningen av öppethållningen skulle lindras i bestämmelse på så sätt att öppethållningen för rörelser som utövar förplägnadsverksamhet inte kan begränsas mellan kl. 5 och kl. 22. I fortsättningen vore det inte heller möjligt att begränsa serveringsrätten mellan kl. 9 och kl. 22. Det är motiverat att lindra begränsningen av öppethållningen och serveringsrätten, eftersom den medicinska och epidemiologiska lägesbilden inte på samma sätt som den tidigare regleringen kräver kraftiga begränsningar av öppethållningen och serveringen i en situation där målet med regleringen är att förebygga en synnerligen allvarlig belastning av hälsovården i stället för bara förebyggande av smittspridning.

Ändringen av tillämpningströskeln beror på att det i den nuvarande covid-19-epidemisituationen i Finland såväl medicinskt som epidemiologiskt är mer proportionerligt att vidta nödvändiga begränsningsåtgärder uttryckligen för att förebygga allvarliga samhälleliga olägenheter som orsakas av covid-19-epidemin, såsom i synnerhet förebyggande av överbelastning av hälso- och sjukvården, och inte utifrån incidensen eller för att förebygga spridning av epidemin. Ändringen av tillämpningströskeln har motiverats närmare i punkt 4.1 De huvudsakliga konsekvenserna i propositionen.

Till övriga delar skulle den föreslagna regleringen motsvara ordalydelsen i den temporära bestämmelse som gäller fram till 30.6.2022.

58 b §. *Tillsyn över förplägnadsrörelser och uppföljning av förutsättningar för begränsningar.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Regleringen kring tillsynen över förplägnadsverksamhet skulle överföras till samma sammanhang som den övriga regleringen kring förpliktelser och begränsningar med anledning av covid-19, det vill säga till 59 a–e §.

58 c §. *Åtgärder för att förhindra spridning av covid-19-epidemin.* Den föreslagna bestämmelsen skulle motsvara ordalydelsen i temporära 58 c §, som är i kraft fram till 30.6.2022.

Den föreslagna temporära paragrafen skulle innehålla bestämmelser om åtgärder för att hindra spridning av en exceptionell epidemi som orsakats av coronavirussjukdomen. De åtgärder som föreskrivs i paragrafen vore riktade mot förebyggande av spridning av covid-19-epidemin. Den aktör som disponerar eller är verksam i utrymmen som används i verksamheten är skyldig att

²³ I detta sammanhang finns det dock skäl att föra fram att högsta förvaltningsdomstolen (HFD) för behandling tagit upp också ett överklagande som gällt begränsningar av förplägnadsverksamhet vilka meddelats med en förordning. HFD har dock fortfarande inte gett sitt avgörande i ärendet, varför det inte är säkert om det tar upp ärendet för prövning eller inte.

se till att vad som i denna paragraf föreskrivs om ordnande av möjlighet till handtvätt, meddelande av förhållningsregler, rengöring av utrymmen och ytor samt ordnande av människors vistelse ska ordnas så glest som det bara är möjligt med beaktande av särdragen i verksamheten i fråga.

Skyldigheterna enligt paragrafen är i kraft och ska tillämpas under hela den tid den temporära bestämmelsen är i kraft. Skyldigheterna kan anses höra till det normala hälsoskyddet och de berättigade förväntningarna för klienterna och dem som deltar i verksamheten i den meningen att det inte kan anses oskäligt att de ställs upp för verksamhetsutövarna för den tid lagen är i kraft. Genom en omfattande tillämpning av de föreskrivna hygienskyldigheterna är det också möjligt att undvika striktare restriktioner i samhället. Tidsbegränsade skyldigheter som omfattar alla aktörer och som kan uppfyllas med ganska små insatser kan bidra till att inte sådana restriktioner som påverkar verksamheten mer och orsakar större kostnader behöver ställas upp.

Såsom kund- och deltagarutrymmen enligt paragrafen betraktas sådana utrymmen i vilka ett varierande antal personer vanligen vistas och som är öppna för kunder och deltagare, det vill säga för allmänheten, under vissa öppethållningstider. Som kund- och deltagarutrymmen betraktas också sådana utrymmen vilkas användning begränsats till exempel enligt medlemskap eller något annat avtalsförhållande eller baseras på delfäendet av någon lagstadgad tjänst, såsom i skolor och småbarnspedagogik. Lagens syfte är att förhindra spridning av coronavirussjukdomen i situationer när flera personer som till exempel hör till familjekretsen samlas och har relativt nära kontakt sinsemellan, vilket ökar risken för smitta. Som sådana kund- och deltagarutrymmen betraktas också till exempel olika slags väntrum. De föreslagna bestämmelserna är parallella med eventuella specialbestämmelser som i övrigt gäller en bestämd verksamhetsform. Till exempel i social- och hälsovården samt i utbildningen och småbarnspedagogiken finns väldigt detaljerade bestämmelser om krav på och förutsättningar för verksamheten, för att garantera klienternas och patienternas säkerhet. De bestämmelser som ställer striktare krav på verksamheten ska då iakttas. I paragrafen avses med kunder och deltagare också barn, elever och studerande som deltar i småbarnspedagogik.

Bestämmelsens tillämpningsområde omfattar också anordnarna av småbarnspedagogik och utbildningsanordnarna, som ska iaktta beslutet vid ordnandet av småbarnspedagogik, undervisning, forskning och övrig verksamhet. Utbildningsanstaltens ansvar utsträcks inte till utrymmen som används av eller hyrs ut till andra aktörer, till exempel utrymmen för studerandeorganisationer, student- och studerandekårer samt studeranderestauranger. Med läroanstalt avses i denna paragraf grundskolor, läroanstalter på andra stadiet och deras internat, högskolor, läroanstalter inom den fria bildningen och deras internat samt utbildningslokaler som används för vuxenutbildning och grundläggande utbildning i konst. Utöver i egna lokaler kan grundläggande utbildning ordnas till exempel i daghem, skolor, seniorhus, lärcenter och medborgarinstitut. På olika utbildningsstadier, såsom i lågstadiet och vid högskolor, har verksamheten olika särdrag bland annat till följd av ålderskillnaden mellan elever och studerande. Till exempel vid högskolor kan det vara en tillräcklig handhygienrutin att studerandena erbjuds möjlighet att tvätta händerna och att skriftliga anvisningar för handtvätt ges till exempel med skyltar, men i småbarnspedagogiken och i lågstadiet kan handhygienrutinerna förutsätta att en vuxen handleder och övervakar.

I 1 mom. i paragrafen föreskrivs det om de åtgärder den ska vidta som disponerar sådana utrymmen inomhus och begränsade utrymmen utomhus som är avsedda för kunder och deltagare i verksamheten. Sådana utrymmen som avses i bestämmelsen är utrymmen inomhus som är öppna för allmänheten eller avsedda för en begränsad kund- eller deltagargrups vistelse i samt regionalt och funktionellt begränsade områden utomhus, såsom områden för idrott och sport och för att följa dem, nöjesparker och festivalområden samt läktar- och köområden. Med regionalt och verksamhetsmässigt begränsade områden utomhus avses att området vid en viss tidpunkt används för syften som riktar sig till kunder eller andra deltagare i verksamheten och verksamhetsarrangören ansvarar för att området används för verksamheten i fråga. Med begränsade områden utomhus avses alltså inte allmänna platser såsom vägar, gator, trottoarer eller parker, om de inte på ett regionalt, verksamhetsmässigt och tidsmässigt begränsat sätt används för en verksamhet som ordnas av en sådan instans som avses i 3 mom. Kraven baserar sig på den nuvarande sakkunskapen om hur coronaviruset sprids, som beskrivs närmare i avsnitt 2.8 i de allmänna motiveringarna, vilket gäller epidemiologisk och medicinsk lägesbild för coronavirussjukdomen, samt på omedelbara åtgärder för att förebygga spridning.

Skyldigheterna berör utrymmen inomhus samt begränsade utrymmen utomhus såsom idrottsläktare. Skyldigheterna gäller en näringsidkare eller någon annan aktör som ansvarar för användningen av utrymmena för verksamheten i fråga. Det har ingen betydelse om verksamhetsidkaren verkar i utrymmena som hyresgäst eller själv äger affärsutrymmet, utan skyldigheten gäller instanser som i utrymmena idkar annan näringsverksamhet än uthyrning av utrymmena. Den som vid tidpunkten i fråga disponerar utrymmena för den aktuella verksamheten, i praktiken den som verkar i utrymmena, ska i sista hand uppfylla skyldigheterna. En verksamhetsidkare som verkar i hyrda utrymmen kan avtala med hyresvärden om hur skyldigheterna enligt paragrafen i praktiken ska uppfyllas. Den egentliga verksamhetsidkaren svarar dock för att skyldigheterna enligt paragrafen uppfylls på behörigt sätt.

Enligt 1 mom. 1 punkten i paragrafen ska den aktör som disponerar utrymmena se till att kunderna och deltagarna har möjlighet att rengöra händerna. Att sköta handhygien är en av de viktigaste åtgärderna som används för att förhindra spridning av covid-19-epidemin. Med rengöring av händerna avses bland annat möjlighet att tvätta eller desinficera händerna. Enligt 2 punkten i momentet ska kunderna och deltagarna ges instruktioner om upprätthållande av tillräckliga avstånd och om rengöring av händerna. Enligt punkten ska instruktioner också ges om andra motsvarande rutiner som förhindrar spridning av smitta. Bland annat att inte komma till kundutrymmena eller delta i verksamhet i de utrymmen som avses i paragrafen om man är sjuk kan betraktas som en viktig instruktion.

Instruktionerna kan också bland annat gälla användning av ansiktsmask i utrymmena.

Institutet för hälsa och välfärd har uppdaterat rekommendationen om användning av ansiktsmasker den 24 september 2020. Rekommendationen har kompletterats med anvisningar för coronaepidemins upptrappings- och spridningsfaser. Anvisningarna är avsedda för regionala myndigheter och för att tillämpas när de bedömer epidemiläget och utfärdar rekommendationer om användning av mask inom sitt område. Det föreslås inte att det i lagen föreskrivs om skyldighet för kunder eller deltagare i verksamhet att använda ansiktsmask. Verksamhetsidkaren kan dock inom ramen för avtalsförhållandet förutsätta att ansiktsmask används på vissa villkor i den mån de avtalsrättsliga bestämmelserna tillåter det. Också då kan bland annat ett jämlikt bemötande av kunder och deltagare, enskilda personers möjlighet att använda skyddsutrustning samt krav på skäliga avtalsvillkor begränsa kraven. Givandet av instruktioner till kunderna kan genomföras på det sätt som bäst lämpar sig för respektive aktörs verksamhet, till exempel ge-

nom utrop, skriftliga anvisningar, skyltar, markeringar som styr kundernas beteende i kundutrymmet eller andra motsvarande effektiva metoder. Exempelvis i småbarnspedagogik och läroanstalter bör hygienrutinerna ordnas enligt barnens och elevernas ålder.

Covid-19 kan också smitta via beröring av ytor. I 3 punkten i momentet föreskrivs det att rengöringen av utrymmena och ytorna ska effektiviseras, utöver vad som någon annanstans föreskrivs om verksamheten i fråga och om rengöring av utrymmen som används för den. Arbetshälsoinstitutet har i samråd med Institutet för hälsa och välfärd utarbetat en anvisning för städning för att förebygga covid-19-smitta. Städ-anvisningen kan också tillämpas på allmän städning för att minska spridningen av smittsamma sjukdomar. Ytor som ofta berörs, såsom dörrhandtag, armstöd, bordsytor, armaturströmbrytare och vattenkranar bör rengöras omsorgsfullt och ofta. I utrymmen där flera människor berör ytorna bör rengöring ske minst dagligen. Om möjligt bör rengöring ske oftare, till exempel med 2–4 timmars intervaller, i synnerhet under en epidemi. Om hygienbestämmelser för vissa branscher, till exempel skönhetssalonger och tatueringstudior, föreskrivs särskilt. Enligt nuvarande sakkunskap kan covid-19 smitta via beröring också på ytor på det sätt som beskrivs i avsnitt 2.8 i den allmänna motiveringen.

Enligt 2 mom. ska kundernas vistelse ordnas så glest som det bara är möjligt med beaktande av särdragen i verksamheten i fråga, och eventuella kundplatser ska på motsvarande sätt vara belägna tillräckligt långt från varandra. På det sätt som beskrivs i avsnitt 2.8 i den allmänna motiveringen skapar fysisk kontakt förutsättningar för coronavirussmitta och spridning av epidemin. 2 mom. i paragrafen innebär att närkontakter ska förhindras med sådana metoder som är skäligen tillgängliga för näringsidkaren eller någon annan som ansvarar för verksamheten så att verksamheten kan fortsätta med minsta möjliga störning men ändå tryggt. Bestämmelsen kan till exempel innebära att kunder eller deltagare som också annars deltar i verksamheten tillägnar sig nya rutiner såsom att undvika handskakningar, kramar eller annan beröring. Skyldigheten att sträva efter gleshet kan också till exempel innebära att sångare som deltar i körsång placeras så glest som möjligt i det tillgängliga utrymmet.

Strävan bör också vara att förhindra täta köer, trängsel och annan sammanpackning av personer i utrymmena till exempel genom utrop som styr rutter och vistelse. Avsikten är inte att till exempel kräva att kunder och deltagare håller minst två meters avstånd till varandra, men den som ansvarar för verksamheten bör ordna förhållandena så att kunder och deltagare har möjlighet att agera så. I och med att bestämmelserna om öppettider upphävdes 2018 och näringsidkaren själv får besluta om öppettider kan öppethållningen planeras så att avstånden garanteras mellan kunder och persongrupper. Också till exempel i skolor kan man sträva efter att minimera kontakten mellan olika klasser genom olika mat- och rasttider. De faktiska möjligheterna för utbildningsanordnare att till exempel sörja för att avstånd hålls varierar mellan olika utbildningsstadiet. Utbildningsanordnaren bör beakta åldern och utvecklingsnivån hos barnen och studerandena i småbarnspedagogiken och läroanstalterna samt verksamhetens andra särdrag. I småbarnspedagogiken kan kravet på att upprätthålla tillräckliga avstånd till exempel tillgodoses så att barngrupper inte blandas eller sammanförs sinsemellan. I de lägre årskurserna kan kravet på avstånd till exempel tillgodoses så att undervisningsgrupperna hålls isär hela skoldagen. Om det till exempel i de högre årskurserna, vid läroanstalter på andra stadiet och vid högskolor är omöjligt att hålla undervisningsgrupperna isär, bör man till exempel betona anvisningar om hygien och tillräckliga avstånd och sträva efter att dela upp undervisningen i tidsintervaller så att studerandena kan hålla tillräckligt avstånd till andra. Kravet på att hålla avstånd kan också tillgodoses genom att undervisningen sker enligt en rytm samt genom att utomhusområden utnyttjas så att så få personer som möjligt vistas i samma lokaler. De föreslagna bestämmelserna berör

dock inte gruppindelningen enligt lagstiftningen om utbildningsväsendet, och kommunen eller regionförvaltningsverket kan inte förordna om övergång till distansundervisning med stöd av dem. De föreslagna bestämmelserna ger inte kommunen eller regionförvaltningsverket befogenhet att inom sitt område bestämma om striktare personaldimensioneringar för småbarnspedagogiken än de som föreskrivs i lag. I lagen om småbarnspedagogik (753/2018) föreskrivs det om minimikravet för relationstalet mellan daghemspersonal i fostrande uppgifter och antalet barn. Kommunen kan om den så önskar med stöd av förordningen om småbarnspedagogik besluta om striktare dimensionering inom sitt område än den som föreskrivs i lagen.

Som det konstateras i avsnitt 2.8, hör upprätthållandet av fysiska avstånd mellan personer till de viktigaste sätten att förhindra coronavirussmitta. I näringsverksamhet där tjänster erbjuds till kunder är det utöver allmänt förebyggande av smittspridning också fråga om att kunderna har rätt att förutsätta att andra kunder upprätthåller fysiska avstånd och också annars agerar enligt behöriga hygienrutiner samt att näringsidkaren övervakar detta. Näringsidkarna bör kunna förutsätta att kunderna iakttar instruktionerna, och vid behov ingripa vid obehörigt agerande från kunderna sida. Egentliga begränsningar i ordnandet av vistelsen för kunder och andra som deltar i verksamheten ingår i 58 d § i propositionsutkastet, och bindande restriktioner till exempel i fråga om begränsning av antalet kundplatser kan inte härledas ur den föreslagna 58 c §.

I 3 mom. i paragrafen anges vem som berörs av skyldigheten. Enligt 1 punkten i momentet är de privata sammanslutningar, såsom företag som idkar näringsverksamhet, men också föreningar, stiftelser och andelslag. Skyldigheterna enligt paragrafen tillämpas på andra näringsidkare som i sin verksamhet använder utrymmen som är av sedda för kunder och ansvarar för dem än utövare av förplägnadsverksamhet enligt 1 § 2 mom. 6 punkten i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) om vilkas skyldigheter det föreskrivs 58 a § i denna lag. Dessutom tillämpas bestämmelserna också på annan verksamhet än föreningsverksamhet som uppfyller förutsättningarna enligt paragrafen. Det är också motiverat att iaktta motsvarande hygienrutiner som i kundutrymmen för näringsverksamhet i andra utrymmen som är öppna för dem som deltar i en verksamhet. Därför är det motiverat att bestämmelserna utsträcks till att också omfatta bland annat allmännyttig verksamhet. I praktiken gäller skyldigheten olika sammanslutningar med rättshandlingsförmåga, såsom föreningar, stiftelser, andelslag och allmännyttiga aktiebolag, som ordnar verksamhet i vilken fysisk närkontakt uppkommer. Sådana sammanslutningar är till exempel föreningar som registrerats i föreningsregistret och stiftelser som registrerats i stiftelseregistret. Som exempel på sådan verksamhet kan nämnas idrottsföreningars verksamhet. Dessutom gäller bestämmelserna bland annat yrkeshögskolor i aktiebolagsform och universitet i stiftelseform.

Enligt 2 punkten berör skyldigheten enskilda näringsidkare, såsom självständiga yrkesutövare.

Enligt 3 punkten berör skyldigheterna kommuners och samkommuners kund- och deltagarutrymmen såsom daghem, skolor och simhallar.

Enligt 4 punkten omfattas också religionssamfund av bestämmelserna. Med termen religionssamfund hänvisas till definitionen i 2 § i religionsfrihetslagen (453/2003). Med religionssamfund avses evangelisk-lutherska kyrkan, ortodoxa kyrkosamfundet och registrerade religionssamfund enligt 2 kap. i religionsfrihetslagen. Skyldigheten omfattar religionssamfund till den del de bedriver sin verksamhet i sådana utrymmen som avses i 1 mom. oberoende av om utrymmet används för religionsutövning eller någon annan verksamhet. Verksamhet som inte ska betraktas som religionsutövning kan till exempel vara klubbverksamhet. Religion kan också utövas av sammanslutningar som inte har registrerat sig som religionssamfund. Religionsutövning som sker inom ramen för en sådan sammanslutning kan höra till paragrafens tillämpningsområde, om samfundet är en sådan aktör som avses i 2 mom. 1–3 punkten. Skyldigheten berör inte oregistrerade sammanslutningar. Med religionsutövning avses sådan verksamhet som hör till kärnområdet för religionsfriheten enligt tolkningspraxis för 11 § i grundlagen samt artikel 9 i Europeiska människorättskonventionen.

Som religionsutövning betraktas till exempel gudstjänster (GrUU 7/2005 rd, s. 5) samt andra religiösa förrättningar och tillställningar i evangelisk-lutherska kyrkan, ortodoxa kyrkosamfundet och andra religionssamfund.

Till religionsutövning hör också undervisnings- och förkunnelseverksamhet med fast koppling till sådana samfunds och föreningars religionsutövning, om inte något annat följer av Europeiska unionens lagstiftning. Vigning till äktenskap är en del av rätten till religionsutövning i religionssamfund (GrUU 8/2008 rd, s. 2). Å andra sidan betraktas till exempel sjungandet av Den blomstertid som hör till skolornas vårfesttraditioner inte som religionsutövning (GrUB 10/2002 rd, s. 4 och 7). Enligt 5 punkten berör skyldigheten också offentligrättsliga inrättningar och universitet. Bestämmelsernas syfte är att hindra spridningen av coronavirussmitta, och ur det perspektivet saknar det betydelse i vilken organisationsform eller av vilken instans den verksamhet bedrivs inom vilken fysiska närtäkter uppkommer. Skyldigheten berör dock inte sådan verksamhet som avses i 4 mom. i paragrafen, med de motiveringar som anges nedan.

Enligt 5 punkten i momentet gäller skyldigheterna också offentligrättsliga inrättningar, bland vilka de viktigaste med tanke på bestämmelsens syfte kan anses vara Folkpensionsanstalten, på vilken dock undantaget att myndighetsverksamhet ska tillåtas enligt 5 mom. kan bli tillämpligt, samt offentligrättsliga universitet.

Enligt 4 mom. i paragrafen ska de föreslagna bestämmelserna inte gälla verksamhet som hör till privatlivet eller familjelivet, såsom bröllop eller andra liknande privata fester som privatpersoner ordnar. Med privatlivet och familjelivet avses i bestämmelsen varje persons personliga livsfär, i vilken individen har rätt att leva sitt liv fri från obehöriga ingrepp från myndigheter eller andra utomstående, och som åtnjuter skydd för privat- och familjelivet enligt 10 § i grundlagen och artikel 8 i Europeiska människorättskonventionen. I den personliga livssfären är frågan om relationerna inom familjen, släkten och personens övriga närmaste krets och verksamheten inom den kretsen centrala.

Det föreslås bestämmelser om åtgärder som gäller persontrafik i 58 e §. Bestämmelserna ska inte heller tillämpas på arbete som utförs på basis av ett arbetsavtal eller i tjänsteförhållande eller i ett därmed jämförbart offentligrättsligt anställningsförhållande, utan på dem tillämpas arbetarskyddslagen (738/2002).

I 5 mom. i paragrafen föreskrivs det att skyldigheterna inte får begränsa rätten till lagstadgade tjänster eller rätten att få sin sak behandlad av den behöriga myndigheten eller hindra en tjänsteman från att utföra sina tjänsteåligganden eller arbetstagare från att utföra sina arbetsuppgifter enligt arbetsavtalet. Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska tryggas genom lag. Bestämmelserna i 5 mom. i paragrafen innebär bland annat att en myndighet när den fullgör en tillsynsuppgift enligt denna paragraf inte får bestämma att kundutrymmen ska stängas till följd av en eventuell underlåtelse att iaktta en skyldighet enligt denna paragraf. Bestämmelsen gäller utrymmen som används för verksamhet riktad till kunder och deltagare. På arbete som utförs på basis av ett arbetsavtal eller i tjänsteförhållande eller i ett därmed jämförbart offentligt anställningsförhållande tillämpas arbetarskyddslagen (738/2002).

I 6 mom. i paragrafen föreskrivs det dessutom om att den som ansvarar för en station, en terminal eller något annat motsvarande utrymme och leverantören av persontransporttjänster ska sörja för tillräckliga arrangemang för att förebygga spridning av coronavirussjukdomen genom att möjliggöra tillräckliga avstånd när passagerarna stiger av och på ett trafikmedel. Syftet med arrangemanget är också att passagerare, deras ledsagare och andra kunder som använder utrymmen i anslutning till persontrafik ska styras så att de håller tillräckliga avstånd och närkontaktarna minimeras. Arrangemang för att styra passagerare, deras ledsagare och andra kunder i utrymmen i anslutning till persontrafik kan till exempel vara olika gångvägar endast för passagerare eller områden som avgränsas med golvtjerp. Också en företrädare för en leverantör av persontrafiktjänster kan styra passagerarna så att de håller avstånd när de stiger på eller av ett transportmedel. I detta moment avses väldigt många slags utrymmen: en del utrymmen används entydigt enbart i samband med trafik, medan det till exempel finns köpcenter i anslutning till en del järnvägs- eller busstationer. Som utrymmen enligt detta moment betraktas inte öppna utrymmen för persontrafik, såsom enskilda hållplatstak eller utomhusplattformar vid stationer, där det är lätt att hålla avstånd mellan människor och inga rusningar uppstår. Om ett område utomhus är väldigt instängt och det är möjligt att rusning uppstår och att sjukdomen därför sprids, bör näringsidkaren i utrymmet eller någon annan motsvarande leverantör av transport- eller trafiktjänster sörja för tillräckliga arrangemang för att förhindra att sjukdomen covid-19 sprids.

Med stöd av 7 mom. i paragrafen får närmare bestämmelser om ordnande av en möjlighet att rengöra händerna, om instruktioner som ska ges till kunderna, om rengöring av utrymmen och ytor samt om arrangemanget för styrning av passagerarna utfärdas genom förordning av statsrådet.

Med stöd av 8 mom. i paragrafen får närmare bestämmelser utfärdas genom förordning av statsrådet om den praktiska tillämpningen av de skyldigheter som föreskrivs i 1 och 6 mom. för dem som ansvarar för stationer, terminaler och andra därmed jämförbara utrymmen och för i 58 e §

avsedda leverantörer av trafikjänster om inomhusutrymmen som är avsedda att användas av passagerare, deras följeslagare eller andra kunder som använder kringtjänster i anslutning till tillhandahållandet av persontrafiktjänster. Vidare får genom förordning av statsrådet föreskrivas närmare om metoder för styrning av passagerarna till olika fordon och trafikmedel till den del det gör det möjligt att hindra spridning av sjukdomen covid-19. Statsrådets förordning ska utarbetas utifrån de nationella och internationella hälsovårdsmyndigheternas riktlinjer eller sådana riktlinjer för olika trafikformer som särskilt överenskommit internationellt.

58 d §. Förutsättningar för användningen av utrymmen avsedda för kunder och deltagare för att förhindra överbelastning av hälso- och sjukvården på grund av spridning av covid-19-epidemi. Den föreslagna paragrafen skulle till stora delar motsvara ordalydelsen i gällande 58 d §, men kriterierna för beslutsfattande skulle skärpas. Likaså skulle tillämpningströskeln ändras på så sätt att det i fortsättningen inte längre vore centralt att förebygga spridningen av smittor, utan uttryckligen ett hot om överbelastning av hälsovården som är allvarligt och hotar människors liv och hälsa och beror på covid-19-sjukdomen. Ändringen av tillämpningströskeln har motiverats närmare i punkt 4.1 De huvudsakliga konsekvenserna i propositionen.

Förutsättningen för ett beslut om begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna är att åtgärden är effektiv och att den har genomslag för uppnåendet av det mål som eftersträvas med den och att det är nödvändigt att förordna begränsningen för att trygga uppnåendet av målet. Därför är det motiverat att ändra regleringen på så sätt att ett begränsningsbeslut vore kopplat till tillräckliga social- och hälsovårdstjänster, som är dess mål, och följaktligen också till skydd av människors liv och hälsa, till och med i en utsträckning som går längre än skydd mot covid-19-sjukdomen.

Paragrafens 2 *moment* skulle ändras på så sätt att de epidemiologiska och medicinska grunder som utgör grunden för beslutfattandet skärps. I fortsättningen kan ett beslut fattas enbart om beslutet är nödvändigt för att förebygga allvarlig överbelastning av hälsovården på grund av covid-19-sjukdomen, vilken äventyrar befolkningens hälsa. Därtill vore det dock möjligt att fatta ett beslut också om covid-19-vaccinernas effekt mot den allvarliga sjukdomsformen är avsevärt nedsatt och beslutfattandet därför vore nödvändigt för att förebygga en allvarlig hälso- och dödsfallsrisk.

Ändringen av tillämpningströskeln beror på att det i den nuvarande covid-19-epidemisituationen i Finland såväl medicinskt som epidemiologiskt är mer proportionerligt att vidta nödvändiga begränsningsåtgärder uttryckligen för att förebygga allvarliga samhälleliga olägenheter som orsakas av covid-19-epidemin, såsom i synnerhet förebyggande av överbelastning av hälso- och sjukvården, och inte utifrån incidensen eller för att förebygga spridning av epidemin. Ändringen av tillämpningströskeln har motiverats närmare i punkt 4.1 De huvudsakliga konsekvenserna i propositionen.

Till övriga delar skulle den föreslagna bestämmelsen motsvara ordalydelsen i 58 d §, som gäller temporärt fram till 30.6.2022. När det gäller specialmotiveringarna hänvisas det till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 245/2020) och social- och hälsovårdsutskottets betänkande ShUB 1/2021 rd. Därtill hänvisas det till social- och hälsovårdsutskottets betänkande ShUB 7/2021 rd om ändringen av 58 d § och motiveringarna till den, vilket gjorts i samband med utskottsbehandlingen av regeringens proposition om ändringen av 58 g § (RP 31/2021 rd). När det gäller specialmotivering hänvisas det också till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar (859/2021) (RP 118/2021 rd) och social- och hälsoutskottets betänkande om ändring av 58 d § och motiveringarna till den ShUB 14/2021 rd.

58 e §. *Åtgärder som gäller persontrafik och som syftar till att förhindra spridning av covid-19-epidemin.* Den föreslagna bestämmelsen skulle motsvara ordalydelsen i temporära 58 e §, som är i kraft fram till 30.6.2022.

I paragrafen föreskrivs det om åtgärder som gäller persontrafik för att hindra att sjukdomen covid-19 sprids. För åtgärder som gäller persontrafik svarar leverantören av transporttjänster enligt 2 § 1 mom. 1 punkten i lagen om transportservice (320/2017) och motsvarande lagstiftning i landskapet Åland, och för sin del den som bedriver trafik på uppdrag av leverantören. Enligt 2 § 1 mom. 1 punkten i lagen om transportservice avses med transporttjänster yrkesmässig transport av personer eller gods. För att höra till tillämpningsområdet ska tjänsteleverantören eller trafikidkaren dessutom ha ett verksamhetsställe i Finland eller annars stå under finsk jurisdiktion eller trafikera en tjänst med avgångs- eller ankomstplats i Finland eller som går via Finland.

De skyldigheter som föreskrivs i paragrafen är temporära. Det kan inte anses oskäligt att ställa upp skyldigheter för leverantörer av transporttjänster och för den som bedriver trafik på uppdrag av leverantören för den tid lagen är i kraft, eftersom skyldigheterna ökar hälsosäkerheten i transporterna och ökar passagerarnas förtroende för persontrafiken. Tidsbundna skyldigheter som får ganska lindriga ekonomiska konsekvenser för leverantörer av transporttjänster och för den som bedriver trafik på uppdrag av leverantören kan alltså förhindra spridningen av sjukdomen covid-19 och leda till att det inte blir nödvändigt att utfärda sådana restriktioner som påverkar leverantörernas och trafikidkarnas verksamhet mer och orsakar dem större kostnader.

Enligt 1 mom. 1 punkten i paragrafen ska tjänsteleverantören, och för sin del trafikidkaren, i sin verksamhet utöver vad som föreskrivs någon annanstans om rengöring i den verksamheten sörja för regelbunden och effektiverad rengöring av utrymmen och ytor som är avsedda att användas av trafikmedlets passagerare så att en tillräcklig hygiennivå uppnås och bibehålls samt för att andra motsvarande rutiner för att förhindra smittspridning iakttas. Med trafikmedel avses i enlighet med 216 § 1 mom. 2 punkten i lagen om transportservice fordon, luftfartyg, fartyg och farkoster, järnvägsmateriel samt anordningar som har samband med dem. Utrymmen som är avsedda att användas av passagerare avser utrymmen inuti sådana trafikmedel som nämns ovan. Arbetshälsoinstitutet har i samråd med Institutet för hälsa och välfärd utarbetat en anvisning för städning för att förebygga covid-19-smitta. Städning kan också tillämpas på allmän städning för att minska spridningen av smittsamma sjukdomar. Ytor som ofta berörs, såsom dörrhandtag, armstöd, bordsytor, armaturströmbrytare och vattenkranar bör rengöras omsorgsfullt och ofta. I utrymmen där flera människor berör ytorna bör rengöring ske minst dagligen. Om möjligt bör rengöring ske oftare, till exempel med 2–4 timmars intervaller, i synnerhet under en epidemi. I trafikmedel bör rengöring ske till exempel för varje tur. Med annan motsvarande praxis avses till exempel att tjänsteleverantören, och för sin del trafikidkaren, ska se till att det i trafikmedlet finns tillräckligt många papperskorgar eller påsar för passagerarna och byta ut dem tillräckligt ofta när passagerarna enligt rekommendationerna använder ansiktsskydd, samt andra motsvarande åtgärder. Dessutom ingår i praxis att sörja för en god luftväxling i trafikmedlet.

Enligt 1 mom. 2 punkten i paragrafen ska tjänsteleverantören, och för sin del trafikidkaren, sörja för möjligheter för passagerarna att hålla en tillräcklig hygiennivå i trafikmedlet samt för instruktioner till passagerarna i syfte att förhindra spridningen av en smittsam sjukdom, såsom om användningen av ansiktsskydd, tillräckliga avstånd och annan motsvarande praxis. Tjänsteleverantören ska säkerställa att det i de trafikmedel den trafikerar med finns tillräckligt med desinficerande handskölj till passagerarnas förfogande.

Tjänsteleverantören, och för sin del trafikidkaren, ska när resan inleds, under resan och i sam-

band med en eventuell returresa uppmana passagerarna att hålla tillräckligt avstånd mellan passagerarna och att använda ansiktsmasker under resan, om tjänsteleverantören anser det befogat att rekommendera det för att upprätthålla hygiennivån och hindra att en smittsam sjukdom sprids, samt att vidta andra åtgärder för att minska smittriskerna och vidta åtgärder om passagerare får symptom som stämmer in på covid-19-smitta. I fråga om anvisningar för användning av ansiktsmask bör det noteras att anvisningarnas rättsliga betydelse beror på det avtalsrättsliga förhållandet mellan passageraren och trafikidkaren. Tjänsteleverantören och trafikidkaren kan förmedla information till exempel i sitt system för köp och reservering av biljetter, på skyltar, i andra anvisningar och genom utrop.

Med stöd av 2 mom. i paragrafen får närmare bestämmelser om de närmare detaljerna i tjänsteleverantörens och i förekommande fall trafikidkarens skyldigheter enligt 1 mom. samt om instruktioner utfärdas genom förordning av statsrådet. Preciseringar som leder till begränsningar i passagerarmängderna får dock inte utfärdas i den förordningen, eftersom det föreskrivs om dem i 58 f §. Statsrådets förordning kan utfärdas på föredragning av kommunikationsministeriet.

58 f §. *Temporär begränsning av antalet passagerare för att förhindra spridning av covid-19-epidemin.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Enligt den information som fås av Traficom har antalet passagerare begränsats enbart två gånger under hela covid-19-epidemin. Följaktligen kan inte regleringen anses vara central och nödvändig med tanke på förebyggandet av covid-19-epidemin och bekämpningen av de olägenheter som den orsakar.

58 g §. Temporär stängning av utrymmen för kunder och deltagare i syfte att förhindra överbelastning av hälso- och sjukvården på grund av spridning av covid-19-epidemin. Paragrafen skulle till största del motsvara ordalydelsen i 58 g §, som gäller fram till 30.6.2022. Det föreslås att paragrafens rubrik ändras på så sätt att den bättre beskriver innehållet i och målet med regleringen, som delvis ändrats. Därtill skulle kriterierna för att utfärda ett beslut som kraftigt begränsar rätten att idka näring skärpas avsevärt och bestämmelsens tillämpningsområde skulle reduceras avsevärt.

I paragrafens 2 moment skulle det finnas bestämmelser om de kriterier som borde vara uppfyllda för att ett beslut om stängning av lokaler ska kunna fattas. Ett beslut skulle kunna fattas enbart i sådana situationer där åtminstone två nödvändiga hälsovårdstjänster riskerar att belastas på ett sätt som hotar befolkningens hälsa och belastningen beror uttryckligen på svår covid-19-infektion. Bestämmelsen skulle innehålla exakta avgränsningar av de nödvändiga hälso- och sjukvårdstjänster som ger möjlighet att fatta ett beslut om de belastas. Tillämpningskriteriet om ett hot om att minst två nödvändiga hälsovårdstjänster överbelastas bedöms ge uttryck för belastning av hela servicesystemet bättre än ett hot som riktar sig enbart till en tjänst och å andra sidan höjer det tröskeln för tillämpning av begränsningsåtgärden på ett ändamålsenligt sätt. Ändringen av tillämpningströskeln har motiverats närmare i punkt 4.1 De huvudsakliga konsekvenserna i propositionen.

Den offentliga sektorn ska se till att viktiga tjänster är tillgängliga i hela landet och att nödvändiga uppgifter utförs effektivt. Till exempel ska man sträva efter att anordna verksamhet i anknytning till den offentliga hälso- och sjukvården på så sätt att tillgången till tjänsterna kan tryggas också i undantagsförhållanden och att den regionala likabehandlingen av människorna tillgodoses.

Tillräckliga social- och hälsovårdstjänster är tjänster som är tryggade med grundlagen och vitala och nödvändiga för människan. Rätten till den offentliga hälsovårdens tjänster i Finland baserar sig i första hand på boende i landet. En person som kommer från utlandet kan ha rätt till vård

utifrån EU-lagstiftningen eller ett internationellt avtal, trots att personen inte bor stadigvarande i Finland. Alla människor har oberoende av medborgarskap eller hemland rätt till brådskande vård i den offentliga hälsovården. Kommunens invånare har en lagstadgad rätt till nödvändig hälso- och sjukvård som anordnas av kommunen. Kommunen ska trygga hälso- och sjukvårdstjänster åtminstone av miniminivå och i vissa situationer ska tjänsterna tillhandahållas inom vissa tidsgränser. En kommun som är skyldig att anordna tjänster kan inte vägra att anordna nödvändiga hälso- och sjukvårdstjänster utifrån ekonomiska grunder.

Var och en har i Finland rätt att få brådskande vård oberoende av medborgarskap, hemland eller grunden för vistelsen i Finland. Med brådskande vård avses vård som inte kan skjutas upp utan att sjukdomen eller skadan förvärras. Brådskande sjukvård, inbegripet brådskande mun- och tandvård, mentalvård, missbrukarvård och psykosocialt stöd, ska ges till den patient som behöver det, oberoende av var han eller hon är bosatt. Enligt 50 § i hälso- och sjukvårdslagen avses med brådskande vård omedelbar bedömning och vård som inte kan skjutas upp utan att sjukdomen förvärras eller kroppsskadan försvåras och som gäller akut sjukdom, kroppsskada, försämring av en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning.

Den föreslagna listan över nödvändiga hälsovårdstjänster baserar sig på de tjänster som i statsrådets förordning²⁴, som utfärdats med stöd av 50 § i hälso- och sjukvårdslagen, framställts som brådskande och följaktligen också som nödvändiga hälso- och sjukvårdstjänster. De nödvändiga hälso- och sjukvårdstjänsterna skulle i enlighet med propositionen med andra ord vara bland annat intensivvård, inbegripet intensivvård av för tidigt födda barn och nyfödda barn, jour och vård i omedelbar anslutning till den, prehospitäl sjukvård, förlossningar, nödvändig vård av kroniska sjukdomar, vilken allvarligt äventyrar eller riskerar att allvarligt äventyra patientens hälsotillstånd om den inte lämnas, och kontinuerlig vård eller läkemedelsbehandling, som allvarligt äventyrar eller riskerar att allvarligt riskera patientens hälsotillstånd om den inte lämnas. De nödvändiga hälso- och sjukvårdstjänsterna skulle också omfatta nödvändiga undersökningar i omedelbar anslutning till dessa ovan beskrivna tjänster. Dessa hälso- och sjukvårdstjänster ska anses vara absolut nödvändiga ur en synvinkel som omspannar skyddet av människans hälsa och liv, eftersom människans hälsa utan dessa kan äventyras allvarligt och vid avsaknad av dessa kan livsfara och till och med dödsfall för en patient i omedelbart behov av vård orsakas.

Det föreslås att paragrafens 4 moment ändras på så sätt att ett beslut enligt 1 mom. är förpliktande för aktörer som ansvarar för administrering av lokaler, om de utövar motions- eller idrottsverksamhet enligt 1 punkten, nöjes- eller rekreationsverksamhet enligt 2 punkten eller förplägnadsverksamhet som i huvudsak inriktar sig på servering av alkohol enligt punkten. Lokalerna enligt 1 punkten skulle omfatta inomhusutrymmen och andra motsvarande lokaler för inomhusidrott som används för lagidrott, gruppidrott, utövande av kontaktsport och annan motsvarande idrott eller motion. Lokalerna enligt 2 punkten skulle var dansplatser och lokaler som används för körsång, amatörteater eller andra motsvarande gruppaktiviteter. Därtill skulle beslutet i enlighet med 3 punkten i fortsättningen vara förpliktande också för sådana förplägnadsrörelser, vars huvudsakliga förplägnadsverksamhet är att erbjuda allmänheten alkoholdrycker i livsmedelslokaler enligt livsmedelslagen eller i motsvarande lagstiftning i landskapet Åland.

Beslutet gäller med andra ord inte längre gälla för allmänna bastur, bassängutrymmen i simhallar, utomhusbad och badinrättningar samt omklädningsrum i omedelbar anslutning eller närhet till dem, nöjes- och temparker, tivolin samt utrymmen inomhus vid djurparker, inomhuslekparker och inomhuslekplatser och inte heller allmänna utrymmen i köpcentra. En ny 3 punkt

²⁴ Statsrådets förordning om grunderna för brådskande vård och förutsättningarna för jour inom olika medicinska verksamhetsområden (583/2017).

skulle dock läggas till i paragrafen, då ett beslut enligt 1 mom. i fortsättningen vore förpliktande också för förplägnadsrörelser med inriktning på försäljning av alkoholdrycker, såsom nattklubbar, barer och pubar.

Ändringen av listan över de föreslagna utrymmena baserar sig på spridningsmekanismen för covid-19-viruset och den information som under epidemin samlats in om de situationer och förhållanden där viruset spridits enklast. Institutet för hälsa och välfärd har i sitt utlåtande²⁵ bedömt att synnerligen betydande smittorisk förekommer i förplägnadsrörelser som är inriktade på alkoholförsäljning och som är öppna sent, i synnerhet för ovaccinerade eller enbart partiellt vaccinerade personer. Institutet för hälsa och välfärd har ansett att med beaktande av risknivån vid ovan nämnda förplägnadsrörelser och det synnerligen stora antalet kundplatser, kan begränsning av förplägnadsrörelsernas verksamhet ha väldigt stor betydelse för hanteringen av den epidemiologiska situationen.

Den föreslagna bestämmelsen skulle till övriga delar motsvara ordalydelsen i den temporära bestämmelsen som gäller till 30.6.2022. När det gäller specialmotivering hänvisas det till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 31/2021 rd) med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (262/2021), kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 245/2021 rd) med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (147/2021) och kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 73/2020 rd) med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (447/2021). Specialmotivering.

58 h §. *Plan för åtgärder för att förhindra spridning av covid-19-epidemin.* Den föreslagna bestämmelsen skulle överensstämja med ordalydelsen i den temporära bestämmelse som gäller fram till 30.6.2022. När det gäller specialmotivering hänvisas det till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 245/2021 rd) med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (147/2021) och kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 73/2020 rd) med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (447/2021). Bestämmelsen ändrades i social- och hälsovårdsutskottet och i denna utsträckning hänvisas det när det gäller specialmotivering dessutom till social- och hälsovårdsutskottets betänkande (ShUB 1/2021 rd).

58 i §. *Nationell tillämpning av EU:s digitala covidintyg.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Institutet för hälsa och välfärd har i sina olika utlåtanden i slutet av år 2021 och i början av år 2022 konstaterat att vaccinerna, på grund av omikronmutationen, som är en ny mutation av SARS-CoV2-viruset (orsakar Covid-19) och som i praktiken ersatt tidigare mutationer globalt, inte längre på tillräckligt sätt hindrar spridningen av epidemin, trots att vaccineffekten mot allvarlig sjukdom fortfarande ligger på utomordentlig nivå. Följaktligen har Institutet för hälsa och välfärd ansett att grunderna²⁶ för nationell användning av EU:s digitala covidintyg inte längre är giltiga. Därför är det inte längre möjligt att med nationell användning av EU:s digitala covidintyg ersätta sådana begränsningsåtgärder, som bedöms vara nödvändiga för att förebygga spridning av epidemin. Utifrån ovan beskrivna grunder finns det inte längre tillräckliga epidemiologiska och medicinska grunder för förlängning av regleringen kring nationell användning av covidintyget.

²⁵ Utlåtande av Institutet för hälsa och välfärd (THL/1464/4.00.00/2022), 8.4.2022.

²⁶ Grunden för användningen har varit förebyggande av spridning av smittor vilken motsvarar vissa begränsningar.

58 j §. *Rätt att behandla uppgifter som ingår i EU:s digitala covidintyg.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

58 k §. *Anordnande av coronatest för att få ett covidintyg.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

58 l §. *Utfärdande av EU:s digitala covidvaccinationsintyg till dem som vaccinerats i en medlemsstat i Europeiska unionen eller utanför Europeiska unionen.* Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §. I Finland skulle EU:s digitala covidintyg inte längre användas nationellt efter 30.6.2022 och det skulle inte heller förutsättas att det uppvisas vid ankomst från utlandet till Finland. I praktiken har det också varit ett problem att bedöma pålitligheten för intyg över vaccin som fåtts utomlands och hälsovårdspersonalen har inte nödvändigtvis haft tillräckligt med kompetens för att bedöma uppgiftsinnehållet i intyget och dess pålitlighet.

Utifrån förordningen om EU:s digitala covidintyg är det möjligt att bevilja EU:s digitala covidintyg också till personer som fått vaccin utomlands. Följaktligen kan kommunerna, om de så önskar, bevilja sådana för personer som fått vaccin utomlands. Trots att EU:s digitala covidintyg inte längre behövs i Finland, kan det fortfarande behövas i övriga EU-länder eller utomlands. Om andra länder förutsätter intyg av resenärer eller i övrigt har intyg i nationell användning, finns det föreskrifter om detta i landets egen lagstiftning.

58 m §. *Intyg som kan jämföras med EU:s digitala covidintyg.* Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inte behov av att förlänga giltigheten för paragrafen och inte heller grunder för den efter att giltigheten för 58 i § upphört. Se också specialmotiveringen till 58 i §.

59 a §. *Tillsyn.* Tillsyn över de skyldigheter och begränsningar som föreskrivs i 58 a § om förplägnadsverksamhet skulle läggas till i paragrafen, eftersom det inte föreslås att gällande 58 b § fortsätts, utan regleringen kring tillsynen, inspektionerna och förelägganden och tvångsmedel skulle fogas till samma sammanhang som den övriga regleringen kring tillsynen över de skyldigheter och begränsningar som hänför sig till covid-19. Till övriga delar skulle den föreslagna bestämmelsen motsvara ordalydelsen i den temporära bestämmelse som gäller fram till 30.6.2022. När det gäller specialmotivering hänvisas det till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 245/2020 rd) med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (147/2021), kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 73/2021 rd) med förslag till lagar om ändring av 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (447/2021) och till kapitel 8 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 131/2021 rd) med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (876/2021). Bestämmelsen ändrades utifrån utskottsbehandlingen i social- och hälsovårdsutskottet och i denna utsträckning hänvisas det när det gäller specialmotivering till social- och hälsovårdsutskottets betänkande (ShUB 1/2021 rd).

59 b §. *Inspektioner.* Den föreslagna regleringen skulle överensstämma med ordalydelsen i den temporära paragrafen som gäller fram till 30.6.2022. När det gäller specialmotivering hänvisas det till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 245/2020 rd) med förslag till

lag om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (147/2021) och till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 73/2021 rd) med förslag till lagar om ändring av 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (447/2021). Bestämmelsen ändrades utifrån utskottsbehandlingarna i social- och hälsovårdsutskottet och i denna utsträckning hänvisas det när det gäller specialmotivering till social- och hälsovårdsutskottets betänkande (ShUB 1/2021 rd).

59 c §. Förelägganden och tvångsmedel. En möjlighet att ge förelägganden om åtgärdande av observerade brister i efterlevnaden av de skyldigheter eller begränsningar som föreskrivits i 58 a § för förplägnadsrörelse eller av missförhållanden skulle läggas till i paragrafen, eftersom det inte föreslås att gällande 58 b § förlängs, utan de bestämmelser som anknyter till övervakningen av förplägnadsrörelsen skulle fogas till samma sammanhang som övriga bestämmelser om övervakningen av de skyldigheter och restriktioner som hänför sig till covid-19.

Till övriga delar skulle den föreslagna bestämmelsen motsvara ordalydelsen i den temporära bestämmelse som gäller fram till 30.6.2022. När det gäller specialmotivering hänvisas det till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 245/2020 rd) med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (147/2021), kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 73/2021 rd) om med förslag till lagar om ändring av 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (447/2021) och till kapitel 8 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 131/2021 rd) med förslag till ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (876/2021). Specialmotivering. Bestämmelsen ändrades utifrån utskottsbehandlingarna i social- och hälsovårdsutskottet och i denna utsträckning hänvisas det när det gäller specialmotivering dessutom till social- och hälsovårdsutskottets betänkanden (ShUB 1/2021 rd) och (ShUB 25/2021 rd).

59 d §. Behörig myndighet i kommunerna. Den föreslagna regleringen skulle överensstämja med ordalydelsen i den temporära bestämmelse som gäller fram till 30.6.2022. När det gäller specialmotivering hänvisas det till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 245/2020 rd) med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (147/2021) och till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 73/2021 rd) med förslag till lag om ändring av 58 d § och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (447/2021). Bestämmelsen ändrades utifrån utskottsbehandlingarna i social- och hälsovårdsutskottet och i denna utsträckning hänvisas det när det gäller specialmotivering till social- och hälsovårdsutskottets betänkande (ShUB 1/2021 rd).

59 e §. Rätt att få information. Den föreslagna regleringen skulle i huvudsak överensstämja med ordalydelsen i den temporära bestämmelse som gäller fram till 30.6.2022. Det föreslås att en rätt att få information läggs till i paragrafen också för genomförandet av tillsynen av förplägnadsverksamhet. Det är nödvändigt för tillsynsmyndigheterna att få de uppgifter som de behöver av tillsynsobjekten för att genomföra tillsynen på ett ändamålsenligt sätt. När det gäller specialmotivering hänvisas det till övriga delar till kapitel 8 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 131/2021 rd) med förslag till lag om temporär ändring av lagen om övriga delar smittsamma sjukdomar (876/2021). Specialmotivering.

79 §. Statens deltagande i särskilda kostnader. Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inget behov av giltighet, eftersom det inte heller föreslås att regleringen kring hälsosäkerhet vid gränserna fortsätts till övriga delar. Se också specialmotiveringarna om 16 a § – där beskrivs det närmare varför det inte föreslås att regleringen förlängs efter 30.6.2022.

79 a §. *Ersättning i anknytning till temporär stängning av lokaler och avsevärd begränsning av verksamheten.* En i en denna paragraf avsedd ersättning (stängningsersättning) skulle betalas till ett företag vars lokaler ska hållas helt eller delvis stängda för kunder med stöd av regleringen kring hantering av covid-19-epidemin eller ett myndighetsförordnande. Ersättning skulle gälla stängningar och offentliga tillställningar som det är förbjudet att anordna under denna tid. I enlighet med riksdagens riktlinjer skulle man med bestämmelsen skapa rättsliga förutsättningar för skäligen kompensation av åtgärder som avsevärt begränsar näringsverksamheten och som anknyter till hanteringen av epidemin.

Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Stängning av eller avsevärd begränsning av verksamheten i en restaurang eller affärslokaler innebär ett ingripande i denna grundläggande fri- och rättighet. Grundlagsutskottet har bedömt att det utifrån statsrättsliga orsaker är motiverat att utfärda föreskrifter om en skäligen kompensation till näringsidkare för ekonomiska förluster som orsakas för näringsidkare av beslut om stängning av lokaler som fattats för dessa av kommunen eller regionförvaltningsverket, i synnerhet då begränsningen varar en längre tid än den föreskrivna maximitiden på 14 dygn för ett stängningsbeslut (GrUU 44/2020 rd). Social- och hälsoutskottet har i sitt betänkande (ShUB 9/2021 rd– RP 32/2021) när det gäller begränsningar som är lindrigare än stängning konstaterat att begränsningarna i lagen om smittsamma sjukdomar, om de införs, innebär att det i praktiken inte längre är möjligt att utöva en viss form av restaurangverksamhet. Också i så fall ska de ekonomiska förlusterna för de aktuella förplägnadsrörelserna berättiga till rimlig kompensation.

Riksdagens ekonomiutskott har gett en riktlinje (EkUB 33/2021, 5/2022) i vilken det anges att trots att pandemisituationen inte längre förutsätter allmänt ekonomiskt stöd till företag, är kompensation för offentligrättsliga begränsningar av affärsverksamhet fortfarande motiverat (EkUB 5/2022): ”*Ekonomiutskottet menar [...] att i den här fasen av epidemin är problemen relevanta för stödets legitimitet i första hand om de uppstår i företagsverksamhet som regleras direkt till exempel genom begränsning av kundplatserna. Det är fortfarande motiverat att ersätta förluster till följd av restriktioner som skyddar det övergripande samhällsintresset.*” I samma betänkande har ekonomiutskottet likaså konstaterat att det tagit jämförelsevis länge att utfärda kostnadsstödslagarna. Införande av en grundregel om ersättning i lagen om smittsamma sjukdomar och ett behörigt bemyndigande att utfärda förordning skulle avsevärt påskynda anordnandet av ersättning i en krissituation.

En förordning av statsrådet, vilken baserar sig på föredragning och beredning av arbets- och näringsministeriet skulle utfärdas i en situation där de myndigheter som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar anser att det är nödvändigt att vidta åtgärder med anledning av epidemisituationen och där de fattar beslut utifrån bestämmelserna i lagen om smittsamma sjukdomar. I förordningen vore det möjligt att närmare fastställa de omständigheter som ska beaktas i fastställandet av skäliga ersättningar (till exempel personalrelaterade och andra fasta kostnader som är svåra att anpassa), maximibeloppet på ersättningar, statsstödsmyndigheten och ansökningsförfarandet, den tid för vilken ersättning betalas och en eventuell självriskandel. Maximibeloppet på ersättningen skulle fastställas enligt EU:s vid var tid gällande statsstödsregler, som borde beaktas i samband med beredningen av förordningen.

Stängningsersättningen vore en ersättning för stängning av lokaler och förbud mot offentliga tillställningar. Också att deltagarantalet i en offentlig tillställning begränsas till ett så litet antal att det är uppenbart omöjligt att ordna tillställningen skulle jämföras med förbud mot offentliga tillställningar. En offentlig tillställning kan vara till exempel en konsert, ett idrottsevenemang, ett mässevenemang eller en biografställning som allmänheten har fritt inträde till. Offentliga tillställningar kunde vara av engångsnatur, såsom enskilda konserter, eller ordnas upprepade

gångar, såsom idrottsevenemang eller biografställningar som ordnas i serieform. Ersättning för stängning skulle inte beviljas för kostnaderna för ett evenemang som senarelagts.

Med stängning av lokaler skulle jämföras ett förbud mot att ordna offentliga tillställningar, om förbudet har lett till att offentliga tillställningar som ordnas av företag ställts in. Som en offentlig tillställning skulle betraktas en tillställning i vilken minst 50 personer deltar. Om sökanden har ordnat flera offentliga tillställningar, skulle dessa behandlas tillsammans på basis av en ansökan. Ersättning för stängning skulle kunna sökas endast av huvudarrangören för en offentlig tillställning som blivit förbjuden.

Som en andel som berörs av stängningen skulle också betraktas den del av dagen som en lokal ska hållas helt och hållet stängd jämfört med den normala öppettiden. En sådan situation kan till exempel uppstå när det har bestämts att en kvällsrestaurang eller nattklubb ska vara stängd kvällstid. Om företagets öppettid har begränsats endast delvis, skulle ersättning beviljas endast för den andel av affärsverksamheten som ska hållas stängd.

87 a §. Underlåtenhet att delta i covid-19-test. Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inget behov av giltighet, eftersom det inte heller föreslås att regleringen kring hälsosäkerhet vid gränserna fortsätts till övriga delar. Se också specialmotiveringarna om 16 a § – där beskrivs det närmare varför det inte föreslås att regleringen förlängs efter 30.6.2022.

89 a §. Handräckning i samband med åtgärder som gäller covid-19. Paragrafens giltighet upphör 30.6.2022 och dess giltighet skulle inte förlängas. Det finns inget behov av giltighet, eftersom det inte heller föreslås att regleringen kring hälsosäkerhet vid gränserna fortsätts till övriga delar. Se också specialmotiveringarna om 16 a § – där beskrivs det närmare varför det inte föreslås att regleringen förlängs efter 30.6.2022.

91 §. Verkställighet av beslut. Den föreslagna regleringen skulle i huvudsak överensstämma med ordalydelsen i den temporära bestämmelse som gäller fram till 30.6.2022. En rätt att verkställa ett beslut enligt 58 a § och 59 c § skulle också läggas till i paragrafen. När det gäller specialmotivering hänvisas det till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 245/2020 rd) med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (147/2021), kapitel 4.1 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 6/2021 rd) med förslag till ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (165/2021) och till kapitel 7 Specialmotivering i regeringens proposition (RP 73/2021 rd) med förslag till lagar om ändring av 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (447/2021).

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen om ändring träder i kraft 1.7.2022 och gäller till och med 31.12.2022.

9 Genomförande och uppföljning

Regionförvaltningsverken och kommunernas organ med ansvar för bekämpning av smittsamma sjukdomar ansvarar för genomförande av 58 a, d och g § och 59 a–c och 59 e §, vilka föreslagits för lagen om smittsamma sjukdomar.

Genomförandet av de ändringar som föreslås i propositionen och konsekvenserna av dem följs på regional nivå. Genomförandet av lagen och dess konsekvenser för samhällets olika delområden följs dessutom på statsrådsnivå som en del av det pågående arbetet för att öppna samhället

i så hög grad som möjligt, dock genom att på samma gång förebygga olägenheter som orsakas av covid-19-epidemin för människorna och samhället.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

10.1 Inledning

Den föreslagna regleringen är när det gäller den grundläggande lösningen av så gott som samma innehåll som den covid-19-reglering som gällt fram till 30.6.2022, varför grundlagsenligheten i den grundläggande lösningen i regleringen bedömts i samband med riksdagsbehandlingarna av propositionerna med förslag till de temporära covid-19-bestämmelser som redan tidigare varit i kraft. Det finns dock skäl att bedöma förhållandet mellan den temporära reglering som nu föreslås och grundlagen också i denna regeringsproposition, i synnerhet ur ett perspektiv som omfattar de ändringar som gjorts i den grundläggande lösningen i regleringen.

Målet med den föreslagna lagstiftningen är på samma sätt som de motsvarande bestämmelserna som tidigare gällt temporärt fram till 30.6.2022 att skydda befolkningen, förebygga olägenheter av den allmänfarliga covid-19-infektionen för människorna och samhället och trygga tillräckligheten i social- och hälsovårdstjänsterna. Syftet är att det allmänna på det sätt som förutsätts i 22 § i grundlagen ska trygga vars och ens rätt till liv enligt 7 § 1 mom. i grundlagen och till oundgänglig försörjning enligt 19 § 1 mom. i grundlagen samt det allmännas skyldighet enligt 19 § 3 mom. i grundlagen att tillförsäkra var och en tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa.

Vid sidan om grundlagen har Finland förbundit sig till internationella människorättsavtal, som innehåller föreskrifter om rätten till bland annat liv och skydd av hälsan. Till exempel enligt artikel 12 i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (FördrS 6/1976) vidtar konventionsstaterna åtgärder för att skydda befolkningens hälsa mot smittsamma sjukdomar och säkerställa hälsovårdskapaciteten för att trygga tillgången. Också Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna tryggar rätten till liv (artikel 2).

I artikel 12 i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (FördrS 6/1976) finns det bestämmelser om rätten till hälsa och skydd av den. Enligt den artikeln erkänner konventionsstaterna rätten för var och en att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa. I artikeln ingår en skyldighet att vidta åtgärder för att till fullo tillgodose den rätten. Särskilt nämns åtgärder som är nödvändiga för att förebygga, behandla och bekämpa smittsamma sjukdomar. Vidare innebär konventionen en skyldighet att tillförsäkra alla läkarvård och sjukhusvård i händelse av sjukdom.

Utifrån den allmänna kommentar som styr tolkningen av konventionen förpliktar rätten till hälsa det allmänna att bekämpa farliga smittsamma sjukdomar och i synnerhet att vidta förebyggande åtgärder på befolkningsnivå och upprätthålla och trygga en tillräcklig kapacitet i hälso- och sjukvården och skydda grupper som löper synnerligen stor risk. Motsvarande rättigheter har tryggats bland annat i FN:s barnkonvention (FördrS 60/1991) och FN:s konvention om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning (FördrS 27/2016).

Grundlagsutskottet har flera gånger i sin praxis betonat att upprätthållande av funktionsförmågan hos hälso- och sjukvårdssystemet under pandemin är en synnerligen vägande grund med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Denna grund har samband med det allmännas skyldighet enligt 7 § 1 mom. i grundlagen att trygga vars och ens rätt till liv och att även under en pandemi tillförsäkra var och en tillräckliga hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa (19 § 3 mom. i grundlagen) och den berättigar exceptionellt långtgående

myndighetsåtgärder, också om de innebär ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUB 2/2020 rd s. 4–5, GrUB 3/2020 rd, s. 3, GrUB 7/2020 rd, s. 4, och GrUB 9/2020 rd, s. 4). I denna utsträckning har det funnits klart godtagbara grunder för reglering under epidemiten (GrUU 44/2020 rd, s. 3).

När epidemiläget förändras, i synnerhet med beaktande av vaccinationstäckningen och dess effekt på spridningen av och allvarlighetsgraden hos covid-19-sjukdomen, är såväl lagstiftaren som de beslutande myndigheterna tvungna att väga de grundläggande fri- och rättigheterna och sträva till ett sådant rättsläge där de kan genomföras så fullvärdigt som möjligt. Målet med den föreslagna regleringen är på det sätt som avses i 1 § i lagen om smittsamma sjukdomar att förebygga olägenheter som orsakas av en allvarlig covid-19-epidemi för människorna och samhället. Den föreslagna regleringen bildar inte självständiga begränsningar för olika aktörer, utan ikraftsättande av begränsningarna skulle förutsätta ett beslut av en myndighet och följaktligen också en bedömning av begränsningarnas effektivitet, nödvändighet och proportionalitet med tanke på tillgodoseendet av olika grundläggande fri- och rättigheter.

10.2 Kravet på bestämmelser i lag och rättsskyddsgarantiernas tillräcklighet

Med den föreslagna regleringen skulle inte nya begränsningar skapas, utan vissa allmänna hygienskyldigheter som under covid-19-epidemin redan införts i lagen om smittsamma sjukdomar skulle förlängas, liksom också giltighetstiden för regleringen kring vissa begränsningsåtgärder.

För att en myndighet då ett beslut fattas ska kunna beakta det ändrade epidemiologiska läget och aktuella medicinska och epidemiologiska grunder i sina beslut om restriktioner, ska lagstiftningen ändras i denna utsträckning. Regleringen skulle med anledning av den ändrade epidemisituationen och den ökade vaccinationstäckningen ändras på så sätt att utfärdande av de förordningar som kraftigast begränsar näringsverksamheten med ett beslut av regionala aktörer vore möjligt enbart om strikta epidemiologiska kriterier är uppfyllda i en situation där hälso- och sjukvårdens bärkraft riskerar att belastas allvarligt på grund av covid-19-sjukdomen – och följaktligen också äventyrar människors liv och hälsa.

I beslut som fattas med stöd av lagen om smittsamma sjukdomar får ändring sökas utifrån 90 § i lagen om smittsamma sjukdomar, det vill säga genom att överklaga hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (818/2019).

Den föreslagna ändringen kunde bidra till att förbättra rättsskyddet för aktörer som utövar förplägnadsverksamhet, eftersom det vore möjligt att med stöd av 90 § i lagen om smittsamma sjukdomar söka ändring i beslut som gäller begränsning av förplägnadsverksamhet, då befogenheterna överförs från statsrådet till de regionala myndigheterna. Till övriga delar har den föreslagna regleringen inte konsekvenser för den gällande rätten att söka ändring.

10.3 Restriktionsgrundens godtagbarhet

Grunden för inskränkning av en grundläggande fri- eller rättighet ska vara godtagbar med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna som helhet. Grundlagsutskottet anser att upprätthållandet av funktionsförmågan hos hälso- och sjukvårdssystemet under den pågående covid-19-pandemin är en synnerligen vägande grund med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna. Denna grund har samband med det allmännas skyldighet enligt 7 § 1 mom. i grundlagen att trygga vars och ens rätt till liv och att även under en pandemi tillförsäkra var och en tillräckliga hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa (19 § 3 mom. i grundlagen). En sådan grund berättigar enligt utskottet exceptionellt långtgående myndighetsåtgärder som också ingriper i människors grundläggande fri- och rättigheter

(GrUB 7/2020 rd, s. 3, GrUB 2/2020 rd, s. 4). I sina utlåtanden har grundlagsutskottet dock betonat att en inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna inte kan anses ändamålsenlig och därmed nödvändig, om man med den inte ens i princip kan uppnå det godtagbara syfte som utgör grunden för inskränkningen i fråga (GrUU 20/2020 rd, GrUB 11/2020 rd, s. 5, se även GrUU 40/2017 rd, s. 4, GrUU 55/2016 rd, s. 45 och GrUU 5/2009 rd, s. 3/II).

Trots att det i och för sig finns en sådan vägande grund som är nödvändig på grund av ett godtagbart samhällligt intresse för de restriktioner som genomförts under covid-19-epidemin, har grundlagsutskottet i sin praxis i fråga om ändringar i lagen om smittsamma sjukdomar förutsatt att man specifikt och detaljerat bör kunna motivera nödvändigheten av just de föreslagna åtgärderna (GrUU 14/2020 rd, s. 5) Samtidigt bör också andra regleringsalternativ som är mindre begränsande med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna granskas (se till exempel GrUU 14/2020 rd, s. 5 jämte hänvisningen till GrUB 14/2020 rd).

Den föreslagna ändringen av tröskeln för att tillämpa lagen från förebyggande av spridning av covid-19-sjukdomen till tryggande av tillräckligheten i hälso- och sjukvårdstjänsterna är med tanke på godtagbarheten för begränsningsgrunden väsentlig i den nuvarande epidemisituationen. Enligt Institutet för hälsa och välfärd förekommer covid-19-viruset för tillfället i praktiken i hela landet endemiskt och majoriteten av den andel av befolkningen som löper hög risk att drabbas av den allvarliga sjukdomsformen har vaccinerats helt och hållet.²⁷ Koppling av begränsningsgrunden på det sätt som också tidigare föreskrivits till covid-19-sjukdomens incidens skulle i praktiken möjliggöra att begränsningarna gäller också i en situation där epidemisituationen i området de facto inte skulle orsaka en avsevärd risk för livet och hälsan för människorna eller för tillräckligheten i hälso- och sjukvårdstjänsterna i området. Detta kan inte längre i den nuvarande epidemisituationen anses vara en godtagbar begränsningsgrund, utan förutsättningen för beslut som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna ska vara att det med begränsningen är möjligt att trygga att övriga grundläggande fri- och rättigheter som föreskrivits i grundlagen tillgodoses. Enligt 19 § i grundlagen ska det allmänna tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. I enlighet med 22 § i grundlagen ska det allmänna också se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Grundlagsutskottet har i flera utlåtanden konstaterat att bevarandet av hälso- och sjukvårdssystemets funktionsförmåga ur ett perspektiv som omfattar systemet med grundläggande fri- och rättigheter är en synnerligen vägande grund för att begränsa övriga grundläggande fri- och rättigheter. På det sätt som konstaterats i grundlagsutskottets utlåtanden har tryggandet av hälso- och sjukvårdstjänsternas tillräcklighet ett samband med det allmännas skyldighet att trygga var och ens rätt till liv i enlighet med 7 § 1 mom. i grundlagen och också i pandemiförhållanden trygga tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster för var och en samt att främja befolkningens hälsa.

Utifrån ovan nämnda grunder skärper ändringen av tillämpningströskeln från covid-19-sjukdomens incidens kriterierna för att fatta beslut som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna på ett sätt som är godtagbart med tanke på den nuvarande epidemisituationen. Enbart covid-19-sjukdomens incidens vore bland annat på grund av uppgången i vaccinationstäckningen inte längre en godtagbar grund för ett beslut som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna, eftersom en hög incidens inte nödvändigtvis ändå äventyrar liv och hälsa för människor eller tillräckligheten i kommunens eller samkommunens hälso- och sjukvårdstjänster i området. Därför är en ändring av tillämpningströskeln nödvändig, för att det med ett beslut som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna de facto ska vara möjligt att skydda tillgodoseendet av

²⁷ Institutet för hälsa och välfärd (THL/1464/4.00.00/2022), 8.4.2022.

andra grundläggande fri- och rättigheter. Skärpningen av tillämpningströskeln bidrar till att trygga godtagbarheten för en begränsningsgrund i den nuvarande epidemisituationen.

10.4 Bestämmelsernas nödvändighet och proportionalitet samt giltighetstid

Om bestämmelsernas giltighetstid helt löper ut den 30 juni 2022, har myndigheterna inte möjlighet att på något annat rättsligt bindande sätt än med stöd av den gällande 58 § begränsa spridningen av epidemin i restaurangverksamhet och annan närings- och hobbyverksamhet. Avsaknad av utbud av redskap kunde om covid-19-epidemin förvärras, nya virusmutationer uppkommer eller om covid-19-vaccinernas effekt mot svår covid-19-sjukdom på överraskande sätt försvagas, äventyra såväl människors liv och hälsa som hälso- och sjukvårdens bärkraft. I så fall skulle myndigheterna inte ha tillgång till tillräckliga proaktiva, rätt tajmade och effektiva åtgärder för att förebygga spridning av covid-19-epidemin och de olägenheter som orsakas av svår covid-19-infektion för människorna och samhället. Ibruktageandet av ett urval av metoder förutsätter i en sådan situation att nya bestämmelser stiftas, vilket också som snabbast kan ta flera veckor. Under dessa veckor kan epidemin redan ha spridit sig betydligt innan tillräckliga metoder igen kan tas i bruk – i värsta fall kan hälso- och sjukvårdens bärkraft i detta fall i flera områden redan ha äventyrats och överbelastats vilket utöver epidemin dessutom kan utgöra ett hot mot människors liv och hälsa. Eftersom det också med tanke på regleringens proportionalitet är motiverat att lindrigare metoder används fullt ut innan kraftigare restriktioner införs, är det motiverat att också de bestämmelser om hygienåtgärder med ganska små verkningar som direkt tillämpas med stöd av lagen fortfarande gäller också från och med 1.7.2021 (se RP 245/2020 rd, s. 119–120). Statsrådet vidtar behövliga lagstiftningsåtgärder om det inte längre finns förutsättningar för bestämmelsernas giltighet.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 44/2020 rd) ansett att giltighetstiden för de begränsningsåtgärder som föreskrivs för att förebygga spridningen av covid-19-epidemin ska begränsas till vad som är absolut nödvändigt. I detta skede kan epidemiläget i slutet av året inte förutspås tillräckligt noggrant för att det med tanke på förlängningen av giltighetstiden fullständigt ska kunna påvisas att det ännu i december 2022 är absolut nödvändigt att begränsningsåtgärderna är i kraft. Det bör dock beaktas att tröskeln för tillämpning av sådana bestämmelser som allvarligt ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna är hög, varvid bestämmelsernas giltighet i sig inte innebär att begränsningsåtgärder tas i bruk. Om epidemiläget hålls på en måttlig nivå på hösten och vintern 2022, kan kraftigt begränsande åtgärder inte tas i bruk, eftersom ibruktageandet av dem skulle implicera inte bara en överbelastning av hälso- och sjukvården som vore allvarlig och skulle äventyra människors hälsa och liv, utan också att åtgärderna vore nödvändiga för att förebygga att epidemin sprids.

Förlängning av giltighetstiden för de allmänna hygienskyldigheterna är fortfarande motiverat ända till 31.12.2022, eftersom covid-19-epidemin fortfarande inte är över och det till exempel genom att tvätta händer och hålla säkerhetsavstånd och ha en bra ventilation fortfarande är möjligt att effektivt förebygga smittor och följaktligen minska risken för att hälso- och sjukvårdstjänsterna överbelastas. Med de allmänna hygienskyldigheterna är det möjligt att väl förebygga också andra smittsamma sjukdomar och infektioner i användningsvägarna vilka kan belasta hälso- och sjukvården och äventyra också människors hälsa och liv. Med de hygienskyldigheter som gäller temporärt och som föreskrivits med anledning av covid-19-epidemin är det möjligt att effektivt förebygga också till exempel allmänfarliga influensasmittor, vilket också i den nuvarande epidemisituationen är av särskild betydelse, i synnerhet för skyddet av livet och hälsan för människor som är exponerade för allvarliga konsekvenser av smittsamma sjukdomar och generellt också för tryggheten av tillräckligheten i hälso- och sjukvårdstjänsterna.

De beslutsfattande myndigheterna har en skyldighet att bedöma förhållandet mellan ett eventuellt begränsande beslut och de grundläggande fri- och rättigheterna. När myndigheten fattar sitt beslut har den en skyldighet att bedöma beslutets proportionalitet och nödvändighet i förhållande till beslutets syfte och de skyddsintressen som skyddas genom beslutet. Proportionalitetsbedömningen omfattar också en skyldighet för myndigheten att bedöma förhållandet mellan de fördelar som uppkommer av beslutet också med eventuella skadliga konsekvenser av beslutet. Detta tryggar för sin del att inte heller de befogenheter som föreskrivs i lag och som ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna får utövas utan sakliga och nödvändiga grunder.

Det har framställts att giltighetstiden för de temporära bestämmelser som nu föreslås är fyra månader. Det är motiverat att begränsa giltighetstiden till sex månader, eftersom man med de befogenheter som nu föreslås i ett eventuellt förvärrat epidemiläge bevisligen snabbt och effektivt kan förebygga spridningen av allvarlig covid-19-sjukdom och på så sätt minimera de olägenheter som uppkommer av det för människorna och samhället, såsom allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården, som kunde äventyra hälso- och sjukvårdens funktion också med tanke på annan vård än vård av covid-19. Sådan belastning kunde ha allvarliga konsekvenser för människors hälsa och liv till exempel i en situation där det på grund av belastning av hälso- och sjukvården vilken orsakats av covid-19 vore nödvändigt att överföra personal och resurser för att behandla personer som drabbats av allvarlig covid-19-sjukdom och därför tillfälligt köra ner vissa hälso- och sjukvårdstjänster. Detta kunde till exempel leda till dröjsmål för att få en diagnos, vilket i synnerhet med tanke på individen skulle kunna ha betydande konsekvenser för den medicinska prognosen för personens sjukdom.

Tröskeln för att tillämpa de bestämmelser som berättigar till begränsande åtgärder vore väldigt hög, varför det inte vore nödvändigt att tillgripa begränsningsåtgärder som ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna utan att det finns nödvändiga och godtagbara grunder för begränsningen. Till exempel enbart en snabb uppgång i incidensen för covid-19-sjukdomen eller antalet smittor skulle inte möjliggöra att begränsningsbeslut fattas, såvida inte covid-19-sjukdomen på samma gång belastar hälso- och sjukvårdens verksamhet så allvarligt att belastningen hotar befolkningens hälsa och liv. Följaktligen skulle propositionen och de anknutna bestämmelserna inte i sig begränsa näringsverksamheten, utan den föreslagna regleringen skulle möjliggöra vissa verktyg för de myndigheter som genomför bekämpningen av smittsamma sjukdomar i en situation där det är nödvändigt att vidta åtgärder för att trygga hälso- och sjukvårdstjänsternas tillräcklighet och fölaktligen livet och hälsan för regionens befolkning. Syftet med propositionen är med andra ord inte att de framställda restriktionerna med säkerhet används längre under hösten och vintern 2022. Målet med propositionen är däremot att säkerställa att begränsningar kan införas i en eventuell situation, där begränsningarna är nödvändiga för tillräckligheten i hälso- och sjukvårdstjänster och fölaktligen också för att skydda människornas liv och hälsa. I denna situation vore företagen berättigade till en rimlig kompensation, om det med ett myndighetsbeslut förordnas att lokaler temporärt ska stängas eller om deras verksamhet avsevärt begränsas.

Virusmutationer kan åstadkomma en uppgång i antalet allvarliga sjukdomsfall och orsaka även snabb överbelastning av sjukdoms- och intensivvårdskapaciteten. En överbelastning av kapaciteten leder inte bara till att behandlingen av dem som smittats av covid-19 äventyras, utan också till att behandlingen av dem som lider av andra sjukdomar fördröjs och att vårdens kvalitet försämras avsevärt. Förlängning av giltighetstiden till slutet av året är proportionerligt, eftersom ibruktagandet av åtgärderna utöver ett hot om allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården också förutsätter att åtgärderna är nödvändiga för att förebygga olägenheter för människorna och samhället av allvarlig covid-19-sjukdom.

När det gäller proportionaliteten är det också värt att notera att förlängningen av giltighetstiden inte har några betydande självständiga rättsverkningar på de grundläggande fri- och rättigheterna i en situation där epidemiläget hålls på en måttlig nivå, eftersom åtgärder som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna inte kan tas i bruk. I en situation där epidemin plötsligt förvärras eller där det uppstår nya virusvarianter som utgör ett betydande nytt hot mot människors liv och hälsa behövs det däremot snabbt metoder för att förebygga att epidemin sprids och för att trygga andra grundläggande fri- och rättigheter. Då förutsätter skyddet av människors liv och hälsa samt tillhandahållandet av tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster snabba, förebyggande och tillräckliga åtgärder av myndigheterna för att förebygga att epidemin sprids. Dessa åtgärder är inte i bruk om giltighetstiden inte förlängs. Följaktligen är det också med tanke på tryggandet av de grundläggande fri- och rättigheterna motiverat att förlänga giltighetstiden för bestämmelserna till 31.12.2022.

Det måste också anses nödvändigt att förlänga giltighetstiden till 31.12.2022, eftersom covid-19-pandemin redan flera gånger visat sig vara oberäknelig; det finns fler exempel i världen på situationer där covid-19-epidemin börjat öka explosionsartat efter att epidemin först avtagit och begränsningsåtgärder avvecklats. Detta visar att antalet smittfall trots det förbättrade sjukdomsläget plötsligt kan börja öka igen och att epidemiläget kan förvärras avsevärt på kort tid och orsaka allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården. Covid-19-viruset har också muterat och det har redan förekommit flera varianter av viruset ute i världen och även i Finland. Nya muterade covid-19-virus kan smitta snabbare och effektivare än det ursprungliga viruset, vilket även i en bättre sjukdomssituation utgör ett betydande hot mot människors liv och hälsa.

Syftet med lagen om smittsamma sjukdomar är att förebygga smittsamma sjukdomar och spridningen av dem samt deras negativa konsekvenser för människor och samhället. Således ska de åtgärder som avses i lagen om smittsamma sjukdomar i princip vara föregripande för att spridningen av pandemin effektivt ska kunna förhindras samtidigt som människors liv och hälsa skyddas och tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster tryggas på bästa möjliga sätt. I en situation där covid19-epidemin fortfarande utgör ett betydande globalt hot mot människors liv och hälsa och i en situation där nya virusvarianter fortfarande påträffas är det därför nödvändigt att myndigheterna har lagstadgade metoder att förhindra att epidemin sprids, om epidemiläget förvärras på nytt i Finland eller om vaccinerens skydd mot en allvarlig covid-19-sjukdom minskar avsevärt. På detta sätt kan man på ett förutseende sätt och i rätt tid vidta behövliga åtgärder för att skydda människors liv och hälsa och trygga hälso- och sjukvårdens bärkraft. Förutseende åtgärder som vidtas i rätt tid kan rädda människoliv.

Det har varit nödvändigt att ett flertal gånger förlänga begränsningar som föreskrivits för en kort, bestämd tid, eftersom epidemin pågått längre än väntat. Det kan fortfarande inte sägas något säkert om epidemins varaktighet och därmed har bedömningen av propositionens giltighetstid gjorts i ljuset av en avvägning av olika risker samt fördelar och nackdelar. Om det i bedömningen betonas att myndigheterna ska kunna reagera snabbt på en eventuell försämring av epidemin och en därpå följande överbelastning av hälso- och sjukvården, måste tillräckligt verkningfulla begränsningsmöjligheter gälla åtminstone tills behovet av lagstiftningen kan bedömas på nytt i riksdagen i slutet av 2022.

De föreslagna begränsningarna skulle inte heller vara i kraft direkt med stöd av lagen, utan införandet av dessa skulle förutsätta att väldigt strikta kriterier är uppfyllda. Också den myndighet som fattar beslut har alltid en skyldighet att bedöma om ett beslut som begränsar grundläggande fri- och rättigheter är proportionellt och nödvändigt, vilket bidrar till att säkerställa och förbättrar genomförandet av den nu föreslagna proportionaliteten och nödvändigheten.

Tryggande av tillräckligheten i hälso- och sjukvårdens tjänster är också enligt grundlagsutskottets syn en godtagbar begränsningsgrund, som berättigar till nödvändiga, också kraftiga restriktioner. Sett ur denna synvinkel ska den föreslagna regleringen anses vara proportionell och nödvändig, eftersom grundläggande fri- och rättigheter skulle begränsas enbart i en sådan situation, där de hälso- och sjukvårdstjänster som kommunerna och samkommunerna ansvarar för att ordna riskerar att överbelastas på ett sätt som äventyrar hälsan hos befolkningen i området. Hotet om överbelastning borde uttryckligen bero på covid-19-sjukdomen, och följaktligen kunde inte begränsningsbeslut fattas till exempel på grund av personalbrist i hälso- och sjukvården.

10.5 Jämställdhet

De gällande bestämmelserna har lett till olika beslut om restriktioner för olika slags aktörer, vilket har upplevts som att olika slags aktörer behandlats ojämnt och försatts i ojämbördig ställning trots att epidemiläget varit detsamma. Till exempel restriktionerna för förplägnadsverksamheten har ansetts vara avsevärt lindrigare än kriterierna för begränsning av bland annat idrottsaktiviteter och evenemang.

Målet med de ändringar som nu föreslås är att bidra till att förbättra likabehandlingen av olika aktörer när det gäller eventuella begränsningsbeslut, eftersom regleringen kring förutsättningar för användning av lokaler skulle ändras så att den partiellt motsvarar begränsningarna av kundplatser i förplägnadsverksamhet – och liknande praxis har iakttagits också i beslut om begränsning av offentliga tillställningar med stöd av 58 a § i lagen om smittsamma sjukdomar, som gäller tillsvidare. Den föreslagna regleringen skulle förbättra likabehandlingen också på så sätt att den regionala myndigheten – kommunen eller regionförvaltningsverket – i fortsättning skulle fatta alla begränsningsbeslut i sitt område, då ett likadant bemötande av aktörerna bättre än för närvarande kunde beaktas, om de epidemiologiska och medicinska grunderna tillåter det. På samma gång kunde den regionala myndigheten bättre än för närvarande bedöma olika åtgärders nödvändighet, proportionalitet och effektivitet i förhållande till andra begränsningsåtgärder och också bedöma olika begränsningsåtgärders samkonsekvenser i förhållande till målen med begränsningarna och å andra sidan de olägenheter som de eventuellt orsakar.

10.6 Rätten till arbete och näringsfriheten

Varje undantag från näringsfriheten begränsar tillgodoseendet av denna grundläggande fri- och rättighet och det ska kunna motiveras behörigt på ett godtagbart sätt. Grundlagsutskottet har förutsatt att begränsningar som gäller näringsfriheten avgränsas till enbart det som är nödvändigt. Grundlagsutskottet har funnit det möjligt att införa väldigt långtgående begränsningar av näringsfriheten för att hindra spridningen av covid-19-epidemin. I grundlagsutskottets utlåtandepraxis har det accentuerats att begränsningarna ska vara nödvändiga (GrUU 7/2020 rd). Exempelvis i sin utlåtandepraxis över restriktioner för restauranger till följd av covid-19-epidemin har grundlagsutskottet förutsatt att restriktionerna begränsas till att enbart omfatta det absolut nödvändiga geografiskt och enligt restaurangtyp. (GrUU 31/2020 rd). Grundlagsutskottet har i sin utlåtandepraxis förutsatt att i synnerhet de mest betydande kostnaderna på grund av begränsningarna och stängning av kundlokaler ska kompenseras på skäligt sätt (GrUU 7/2020 rd, GrUU 44/2020 rd).

Under våren 2022 och 2021 förordnades stängning av förplägnadsrörelser för kunder som ett tillfälligt undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna enligt 23 § i grundlagen med temporära ändringar av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet. I samband med behandlingen av regeringens proposition RP 22/2021 konstaterade utskottet som sin uppfattning att det inte längre skulle finnas något statsförfattningsrättsligt hinder för att temporär stängning

av lokaler föreskrivs på samma sätt som det gjorts för vissa andra näringsgrenar. Grundlagsutskottet hänvisade i sitt utlåtande till 58 g § i lagen om smittsamma sjukdomar. (GrUU 6/2021 punkt 14)

Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. De restriktioner om vilka det fattats beslut enligt 58, 58 a, 58 c och 58 e § i lagen om smittsamma sjukdomar har fått mycket betydande ekonomiska konsekvenser för omsättningen och förmågan att erbjuda arbetsplatser i de branscher som berörs av restriktionerna.

10.7 Skyddet för liv och hälsa samt rätten till tillräckliga social- och hälsovårdstjänster

Syftet och målet med de föreslagna bestämmelserna är fortfarande att skydda människors hälsa och liv och trygga tillräckliga social- och hälsovårdstjänster. Syftet med lagen om smittsamma sjukdomar är att förebygga smittsamma sjukdomar och spridningen av dem samt deras negativa konsekvenser för människor och samhället. Således ska de åtgärder som avses i lagen om smittsamma sjukdomar i princip vara föregripande för att spridningen av pandemin effektivt ska kunna förhindras samtidigt som människors liv och hälsa skyddas och tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster tryggas på bästa möjliga sätt. I en situation där covid-19-epidemin globalt fortfarande är ett betydande hot mot människors liv och hälsa och i en situation där nya virusmutationer fortfarande påträffas är det följaktligen nödvändigt att nödvändiga medel för att hindra spridning av covid-19-smittor fortfarande är tillgängliga för myndigheterna.

Som en följd av den ökade vaccinationstäckningen har antalet fall av den allvarliga sjukdomsformen som kräver sjukhusvård sjunkit. Hälso- och sjukvården är delvis belastad i många områden på grund av covid-19-epidemin, men behovet av intensivvård har minskat i många områden. Om vaccinationstäckningen och vaccinerans effekt fortfarande ligger på en bra nivå, är det osannolikt att åtgärder vidtas. En uppgång i antalet smittor, nya virusvarianter eller försvagad vaccineffekt mot den allvarliga formen av covid-19-sjukdomen kunde orsaka ett ökat tryck på testningen och smittspårningen och ett ökat behov av bädd- och intensivvård och därmed också försvaga hälso- och sjukvårdens bärkraft på ett sätt som äventyrar människors liv och hälsa. Detta ska följas aktivt och vid behov ska nödvändiga åtgärder vidtas. Med den nu föreslagna regleringen skulle det bli möjligt att de myndigheter som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar skulle ha verktyg för att trygga tillräckligheten i hälso- och sjukvårdstjänsterna och människors hälsa och liv, om covid-19-epidemin på nytt efter sommaren förvärras så att tillräckligheten i områdets hälso- och sjukvårdstjänster är äventyrad på ett sätt som hotar befolkningens liv och hälsa.

I den föreslagna regleringen har förutsättningarna för beslut som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna skärpts för att säkerställa att regleringen är proportionerlig. I den nuvarande epidemisituationen och den relativt fina nationella vaccinationstäckningen kan det inte anses att människornas liv och hälsa är äventyrade på grund av covid-19-sjukdomen på det sätt att en viss incidens i området är en tillräcklig grund för att fatta ett beslut som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna. Covid-19-sjukdomen kan dock fortfarande orsaka belastning av hälso- och sjukvården, vilket på grund av överbelastning av tjänsterna kunde orsaka bland annat problem i tillgången till hälso- och sjukvårdstjänster och dröjsmål i diagnostiseringen och behandlingen av sjukdomar. Detta kunde på avsevärt sätt äventyra hälsa och till och med liv bland befolkningen i området också då en person inte behöver vård uttryckligen på grund av en covid-19-sjukdom.

Rätten till liv och hälsa för personer som är exponerade för en allvarlig covid-19-sjukdom kunde bättre än vad som föreslagits skyddas i en situation där det är möjligt att effektivt förebygga

spridning av covid-19-sjukdomen bland befolkningen och följaktligen på bästa möjliga sätt trygga att personer i riskgruppen inte exponeras för covid-19-sjukdomen. I den nuvarande epidemisituationen är detta dock inte längre möjligt utan att hela samhället stängs. I den nuvarande epidemisituationen vore det dock inte längre proportionerligt att stänga hela samhället ens för att skydda liv och hälsa för personer i riskgrupperna, eftersom detta kraftigt skulle begränsa flera olika grundläggande fri- och rättigheter, vilket på många sätt kunde försämra välbefinnandet bland befolkningen, också bland personer i en riskgrupp.²⁸

Skyddet av hälsan och livet för personer i riskgrupperna och begränsningsgrundens tillräcklighet ska bedömas också i förhållande till nyttorna av covid-19-vacciner för personer i riskgrupperna och vaccinationstäckningen bland personer i riskgrupperna. Covid-19-vaccinerna skyddar också personer i riskgrupperna mot en allvarlig covid-19-sjukdom, även om skyddet mot en allvarlig covid-19-sjukdom inte är lika bra som hos personer utan faktorer som exponerar för den allvarliga formen av covid-19-sjukdomen. Personer i riskgrupperna har fått covid-19-vaccin före andra personer och bland dessa personer är vaccinationstäckningen bra. Därtill erbjuds personer i riskgruppen efter behov boostervaccin för att upprätthålla covid-19-skyddet. Med covid-19-vaccin är det möjligt också i den nuvarande epidemisituationen att trygga hälsan för personer i riskgrupperna relativt väl utan att det är nödvändigt att begränsa övriga grundläggande fri- och rättigheter.

Tryggande av tillräckligheten i hälso- och sjukvårdstjänster är motiverat också med tanke på skyddet av liv och hälsa för personer som är exponerade för allvarliga konsekvenser av covid-19-sjukdomen. Dessa personer som hör till riskgrupperna har en större risk att insjukna i en allvarlig covid-19-sjukdom som kräver sjukhusvård jämfört med personer utan faktorer som exponerar för en allvarlig covid-19-sjukdom. I en situation med risk för att hälso- och sjukvårdstjänsterna överbelastas på grund av covid-19-sjukdomen skulle följaktligen också rätten till tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster för personer i riskgrupperna skyddas och deras möjlighet att vid insjuknande också få nödvändig vård till exempel mot en allvarlig covid-19-sjukdom tryggas.

10.8 Tillämpning på Åland

I propositionen med förslag till lag om smittsamma sjukdomar föreslås reglering kring åtgärder för att hindra spridning av coronavirussjukdomen i näringsverksamhet och annan verksamhet såsom i hobbyverksamhet (58 b §) och temporär begränsning av antalet kunder och deltagare i användning av lokaler som är avsedda för kunder och andra deltagare i verksamhet (58 a, 58 c § och 58 e §). Enligt den föreslagna 58 e § är det möjligt att i synnerhet mot vissa näringsgrenar i anknytning till motion och fritidsaktiviteter rikta ett beslut om temporär stängning av kundlokaler. Därtill föreslås motsvarande allmänna hygienskyldigheter i anknytning till persontrafiken (58 e). Det föreskrivs om tillsynen över efterlevnaden av de temporära bestämmelserna i 59 a–59 c §.

Enligt 18 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har Åland lagstiftningsbehörighet bland annat i ärenden som gäller landskapsregeringen eller de myndigheter som lyder under den och

²⁸ Se till exempel utlåtandet av Institutet för hälsa och välfärd (THL/1464/4.00.00/2022) 8.4.2022, vilket innehåller en bred beskrivning av de skadliga konsekvenserna för samhället av begränsningarna, av vilka den väsentliga som träder fram är de skadliga konsekvenserna för välbefinnandet bland människor i olika grupper, vilka kan ha lett till till och med till psykiska problem.

anstalter, tjänstekollektivavtal som gäller kommunens tjänsteinnehavare och påförande av disciplinstraff för kommunernas tjänsteinnehavare, socialvård och med vissa undantag som föreskrivits i 27 § i självstyrelselagen också hälso- och sjukvård. Enligt 27 § i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet bland annat i ärenden som gäller smittsamma sjukdomar hos människor eller behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården.

Bekämpningen av smittsamma sjukdomar omfattas av rikets lagstiftningsbehörighet också på Åland, men med stöd av 30 § 9 punkten i självstyrelselagen sköter landskapet uppgifter som anknyter till bekämpning av smittsamma sjukdomar på Åland. Även i Ålandsdelegationens ställningstaganden konstateras att ärenden som gäller smittsamma sjukdomar entydigt hör till rikets lagstiftningsbehörighet, även om många åtgärder enligt självstyrelselagen för Åland förutsätter att Åland utövar sina befogenheter.²⁹

Ovan nämnda skyldigheter och begränsningar vilka föreslås i regeringens proposition skulle också tillämpas i landskapet Åland. Eftersom landskapsregeringen eller en annan myndighet som föreskrivits i landskapslagen på Åland sköter de uppgifter som anknyter till bekämpningen av smittsamma sjukdomar med stöd av 30 § 9 punkten i självstyrelselagen, skulle myndighetsbeslut om ovan nämnda skyldigheter och begränsningar (58 a §, 58 c § och 58 e §) på motsvarande sätt fattas av myndigheterna i landskapet Åland och de skulle också ansvara för tillsynen över dessa.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Det vore dock motiverat att inhämta ett utlåtande av grundlagsutskottet i ärendet.

Kläm

Utifrån det som konstaterats ovan lämnas följande lagförslag till riksdagen för godkännande:

²⁹ Till exempel Ålandsdelegationens utlåtande 13.10.2020 nr 40/20.

Lag

om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras temporärt i lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016) 91 § 1 mom. samt
fogas temporärt till lagen nya 58 a, 58 c–58 e, 58 g och 58 h § och nya 59 a–59 e § samt en
ny 79 a §, som följer:

58 a §

Temporär begränsning av förplägnadsrörelsers verksamhet i syfte att förhindra överbelastning av hälso- och sjukvården till följd av covid-19-epidemin

Utöver vad som föreskrivs i livsmedelslagen (297/2021) och i motsvarande lagstiftning i landskapet Åland ska en sådan utövare av förplägnadsverksamhet som avses i 1 § 1 mom. 6 punkten i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) och i motsvarande lagstiftning i landskapet Åland för att förhindra spridning av covid-19-epidemin se till att förplägnadsrörelsens lokaler och ytor rengörs och att kunderna har möjlighet att rengöra händerna samt ge kunderna instruktioner om hur man ska hålla ett tillräckligt avstånd och rengöra händerna. Utövare av förplägnadsverksamhet ska för att förhindra spridning av covid-19-epidemin se till att kundernas ankomst och vistelse ordnas tillräckligt gles, att kundplatserna är belägna tillräckligt långt från varandra och att spridningsrisken i förplägnadsrörelsens verksamhet hålls så liten som möjligt.

Om det är uppenbart att åtgärderna enligt 1 mom. och andra åtgärder som redan vidtagits inte är tillräckliga och om det när de kriterier som anges i 4 mom. uppfylls är nödvändigt för att förhindra allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården, kan det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar meddela ett för utövare av förplägnadsverksamhet förpliktande beslut inom sitt verksamhetsområde om närmare skyldigheter som gäller kundernas ankomst och vistelse, placeringen av kundplatser, begränsningen av spelande av musik och användning av ljudåtergivning som överröstar kundernas tal samt om begränsningar i fråga om antalet kundplatser inomhus och utomhus.

Om det är uppenbart att de åtgärder som avses i 1 och 2 mom. inte är tillräckliga och om det när de kriterier som anges i 4 mom. uppfylls är nödvändigt för att förhindra allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården, kan det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar meddela ett sådant beslut inom sitt verksamhetsområde som förpliktar dem som utövar förplägnadsverksamhet, enligt vilket förplägnadsrörelsen ska förkorta sina öppettider och tider för servering av alkoholdrycker.

Ett beslut som avses i 2 och 3 mom. får fattas, om det är nödvändigt för att förhindra att den hälso- och sjukvård för vilken kommunen eller samkommunen har organiseringsansvaret allvarligt överbelastas till följd av sjukdomen covid-19 så att befolkningens hälsa äventyras. Ett beslut får dessutom fattas, om covid-19-vaccinernas skyddseffekt mot allvarlig covid-19 utifrån en bedömning av Institutet för hälsa och välfärd avsevärt har försämrats eller det finns en grundad misstanke om att vaccinernas skyddseffekt mot allvarlig covid-19 avsevärt har försämrats och beslutet är nödvändigt för att förebygga allvarlig fara för hälsa och liv.

I fråga om sådana förplägnadsrörelser vars huvudsakliga förplägnadsverksamhet består av att mot betalning erbjuda allmänheten alkoholdrycker i en livsmedelslokal enligt livsmedelslagen eller motsvarande lagstiftning i landskapet Åland får antalet kunder inte begränsas med mer än

50 procent av det största antal kunder eller personer som anges i det i 18 § i alkohollagen (1102/2017) eller i motsvarande lagstiftning i landskapet Åland avsedda serveringstillståndet för utrymmena eller delen av utrymmena eller, om förplägnadsrörelsen inte har serveringstillstånd, i en projektbeskrivning som har godkänts i enlighet med de bestämmelser om byggnaders brandsäkerhet som har utfärdats med stöd av 117 b § i markanvändnings- och bygglagen (132/1999) och de bestämmelser om säkerhet vid användning av byggnader som har utfärdats med stöd av 117 d och 117 k § i den lagen eller i enlighet med motsvarande lagstiftning i landskapet Åland, och i fråga om sådana förplägnadsrörelser får öppethållande mellan klockan 5 och klockan 22 inte förbjudas. Antalet kunder hos andra förplägnadsrörelser får inte begränsas med mer än 25 procent av det största antal kunder eller personer som följer av de bestämmelser som avses ovan, och öppethållande mellan klockan 5 och klockan 22 får inte förbjudas. Servering av alkoholdrycker mellan klockan 9 och klockan 21 får inte förbjudas. Om förplägnadsrörelsens huvudsakliga förplägnadsverksamhet varierar vid olika tidpunkter, tillämpas på verksamheten vid respektive tidpunkt den begränsning som gäller för det slag av förplägnadsverksamhet som bedrivs vid tidpunkten i fråga.

Om de kriterier som anges i 2–4 mom. uppfylls, kan regionförvaltningsverket fatta motsvarande beslut inom sitt område, om åtgärder är nödvändiga inom flera kommuners område. Skyldigheterna och begränsningarna enligt ett samtidigt gällande beslut av kommunen kompletterar de skyldigheter och begränsningar som fastställts i ett beslut av regionförvaltningsverket som är i kraft inom kommunens område.

Varje utövare av förplägnadsverksamhet ska göra upp en skriftlig plan för hur rörelsen fullgör de skyldigheter och iakttar de begränsningar som föreskrivs i fråga om dess verksamhet och användningen av rörelsens utrymmen inomhus och utomhus. Planen ska på begäran visas upp för kommunen, regionförvaltningsverket och för den polis som utövar tillsyn enligt 11 § i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet eller enligt motsvarande lagstiftning i landskapet Åland. Planen, med undantag av personuppgifter som ingår i den, ska hållas framlagd för kunderna i förplägnadsrörelsen. Närmare bestämmelser om innehållet i planen för fullgörande av skyldigheterna och iakttagande av begränsningarna och om hur planen ska göras upp och hållas framlagd utfärdas genom förordning av statsrådet.

Det som föreskrivs i 2 och 3 mom. gäller inte sådana personalrestauranger som avses i 1 § 3 mom. i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet och inte heller förplägnadsrörelsers försäljning av sådan mat eller dryck som avnjuts någon annanstans. Det som i 3 mom. föreskrivs om begränsningar av öppettiderna gäller inte förplägnadsrörelser på fartyg och luftfartyg i trafik mellan Finland och utlandet eller i trafik utomlands eller förplägnadsrörelser i anslutning till distributionsstationer för flytande bränsle.

Ett beslut som avses i 2 och 3 mom. får fattas för högst en månad åt gången. Den myndighet som fattat beslutet ska noggrant följa upp huruvida de i 2 och 3 mom. avsedda förutsättningarna för begränsningar fortsatt föreligger. Beslutet ska omedelbart upphävas om de kriterier som anges i denna paragraf inte längre uppfylls.

58 c §

Åtgärder för att förhindra spridning av covid-19-epidemin

En i 3 mom. avsedd aktör som disponerar över sådana utrymmen inomhus som är öppna för allmänheten eller avsedda för en begränsad kund- eller deltagargrups vistelse eller sådana med avseende på område och funktion avgränsade utrymmen utomhus som används för syften som riktar sig till kunder eller deltagare och för vars användning för verksamheten i fråga verksamhetsarrangören ansvarar vid en viss tidpunkt ska, för att förhindra spridning av covid-19-epidemin, i sin verksamhet se till att

- 1) kunderna och deltagarna har möjlighet att rengöra händerna,

2) kunderna och deltagarna ges instruktioner om upprätthållande av tillräckliga avstånd, om rengöring av händerna och om andra motsvarande rutiner som förhindrar spridning av smitta, och

3) rengöringen av utrymmen och ytor effektiviseras utöver vad som någon annanstans föreskrivs om rengöring när det gäller verksamheten i fråga.

En i 3 mom. avsedd aktör som disponerar över utrymmen som avses i denna paragraf ska dessutom ordna kundernas och deltagarnas vistelse så att personerna fördelas så glest som möjligt med beaktande av verksamhetens särdrag och placera eventuella kundplatser tillräckligt långt från varandra.

De skyldigheter som anges ovan i denna paragraf gäller följande aktörer som disponerar över utrymmena och använder dem i sin verksamhet:

1) privata sammanslutningar, stiftelser och andra juridiska personer, dock inte sådana utövare av förplägnadsverksamhet som avses i 1 § 2 mom. 6 punkten i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet och i motsvarande lagstiftning i landskapet Åland,

2) enskilda näringsidkare,

3) kommuner och samkommuner,

4) religionssamfund,

5) offentligrättsliga inrättningar.

Skyldigheterna enligt denna paragraf gäller dock inte verksamhet som hör till privatlivet eller familjelivet.

Skyldigheterna enligt denna paragraf får inte hindra rätten till lagstadgade tjänster eller rätten att få sin sak behandlad av en behörig myndighet eller hindra en tjänsteman eller tjänsteinnehavare från att sköta sina tjänsteåligganden.

Aktörer som disponerar över stationer, terminaler och andra motsvarande utrymmen inomhus eller avgränsade utrymmen utomhus där passagerare stiger på eller av ett trafikmedel ska tillsammans med leverantörer av transporttjänster som avses i 2 § 1 punkten i lagen om transport-service och leverantörer av trafiktjänster som avses i 2 § 3 punkten i den lagen samt de tjänsteleverantörer som avses i motsvarande lagstiftning i landskapet Åland se till att det för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 vidtas arrangemang i enlighet med myndigheternas och Institutet för hälsa och välfärds anvisningar.

Skyldigheterna enligt denna paragraf tillämpas inte på användningen av de utrymmen som är avsedda för resande i trafikmedel avsedda för persontrafik. Bestämmelser om åtgärder i persontrafik för förhindrande av spridning av sjukdomen covid-19 finns i 58 d §.

58 d §

Förutsättningar för användningen av utrymmen avsedda för kunder och deltagare när det gäller att förhindra överbelastning av hälso- och sjukvården till följd av covid-19-epidemin

Om det är uppenbart att åtgärderna enligt 58 c § och andra åtgärder som redan vidtagits inte är tillräckliga och om det när de kriterier som anges i 2 mom. uppfylls är nödvändigt för att förhindra allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården, kan det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar meddela ett sådant beslut inom sitt verksamhetsområde som förpliktar alla aktörer som avses i 4 mom., enligt vilket användningen av utrymmen som är öppna för allmänheten eller avsedda för en begränsad kund- eller deltagargrupps vistelse ska ordnas så att man kan förebygga risk för smitta till följd av närkontakt mellan kunder och de som deltar i verksamheten samt sällskap. Av beslutet ska det framgå att aktören kan fullgöra sin skyldighet genom begränsning av antalet kunder, genom arrangemang som gäller antalet kundplatser eller utrymmena eller på något annat sätt som beaktar särdragen i verksamheten. I beslutet ska det dessutom redogöras för vad som avses med utrymmen som är öppna för allmänheten och utrymmen avsedda för en begränsad kund- eller deltagargrupps vistelse.

Regionförvaltningsverket kan fatta motsvarande beslut inom sitt område, om åtgärder är nödvändiga inom flera kommuners område. Skyldigheterna enligt ett samtidigt gällande beslut av kommunen kompletterar de skyldigheter som fastställts i ett beslut av regionförvaltningsverket som är i kraft inom kommunens område.

Ett beslut som avses i 1 mom. får fattas, om det är nödvändigt för att förhindra att den hälso- och sjukvård för vilken kommunen eller samkommunen har organiseringsansvaret allvarligt överbelastas till följd av sjukdomen covid-19 så att befolkningens hälsa äventyras. Ett beslut får dessutom fattas, om covid-19-vaccinernas skyddseffekt mot allvarlig covid-19 utifrån en bedömning av Institutet för hälsa och välfärd avsevärt har försämrats eller det finns en grundad misstanke om att vaccinernas skyddseffekt mot allvarlig covid-19 avsevärt har försämrats och beslutet är nödvändigt för att förebygga allvarlig fara för hälsa och liv.

I 1 mom. avsedda utrymmen som är öppna för allmänheten eller avsedda för en begränsad kund- eller deltagargrups vistelse är

- 1) utrymmen inomhus som används för samtidig vistelse av fler än 10 kunder eller deltagare,
- 2) med avseende på område och funktion avgränsade utrymmen utomhus som används för syften som riktar sig till fler än 50 kunder eller deltagare samtidigt och för vars användning för verksamheten i fråga verksamhetsarrangören ansvarar vid en viss tidpunkt,
- 3) lokaler som används för verksamhet som avses i 58 g § 4 mom. oberoende av antalet kunder eller deltagare i verksamheten.

Ett beslut som avses i 1 mom. förpliktar följande aktörer som disponerar över utrymmena och använder dem i sin verksamhet:

- 1) privata sammanslutningar, stiftelser och andra juridiska personer, dock inte de utövare av förplägnadsverksamhet som avses i 1 § 2 mom. 6 punkten i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet eller i motsvarande lagstiftning i landskapet Åland,
- 2) enskilda näringsidkare,
- 3) kommuner och samkommuner,
- 4) religionssamfund,
- 5) offentligrättsliga inrättningar.

Ett beslut som avses i 1 mom. tillämpas dock inte på läroanstalternas verksamhet, småbarnspedagogik, professionell idrott eller verksamhet som hör till privatlivet eller familjelivet.

Ett beslut som avses i 1 mom. får inte hindra rätten till lagstadgade tjänster eller rätten att få sin sak behandlad av en behörig myndighet eller hindra en tjänsteman eller tjänsteinnehavare från att sköta sina tjänsteåligganden.

Ett beslut som avses i 1 mom. får fattas för högst en månad åt gången. Beslutet ska omedelbart upphävas om de kriterier som anges i denna paragraf inte längre uppfylls.

58 e §

Åtgärder som gäller persontrafik och som syftar till att förhindra spridning av covid-19-epidemin

En leverantör av transporttjänster som avses i 2 § 1 punkten i lagen om transportservice och i motsvarande lagstiftning i landskapet Åland och den som bedriver trafik på uppdrag av leverantören ska, om denne har ett verksamhetsställe i Finland eller annars står under finsk jurisdiktion eller trafikerar en tjänst med avgångs- eller ankomstplats i Finland eller som går via Finland, för att förhindra spridning av covid-19-epidemin i sin verksamhet se till att

- 1) utrymmen och ytor som är avsedda att användas av trafikmedlets passagerare rengörs regelbundet och rengöringen effektiviseras utöver vad som någon annanstans föreskrivs om rengöring när det gäller verksamheten i fråga så att en tillräcklig hygiennivå uppnås och bibehålls samt att andra motsvarande rutiner som förhindrar spridning av smitta iakttas, och

2) passagerarna erbjuds möjlighet att bibehålla en tillräcklig hygiennivå i trafikmedlet samt ges instruktioner om andra motsvarande rutiner som förhindrar spridning av smitta i trafikmedlet.

58 g §

Temporär stängning av utrymmen för kunder och deltagare i syfte att förhindra överbelastning av hälso- och sjukvården till följd av covid-19-epidemin

Om det är uppenbart att åtgärderna enligt 58 d § och andra åtgärder som redan har vidtagits inte kan anses vara tillräckliga på grund av en särskild spridningsrisk i anslutning till verksamheten, och om det när de kriterier som anges i 2 mom. i denna paragraf uppfylls är nödvändigt för att förhindra sådan allvarlig överbelastning av hälso- och sjukvården till följd av allvarlig covid-19-infektion som äventyrar befolkningens hälsa, kan det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar meddela ett sådant beslut inom sitt verksamhetsområde som förpliktar alla aktörer som utövar i 4 mom. avsedd verksamhet och disponerar över i det momentet avsedda utrymmen och enligt vilket sådana utrymmen för kunder, utrymmen för deltagare och väntsalor som är öppna för allmänheten eller avsedda för en begränsad kund- eller deltagargrupps vistelse ska stängas för kunder och deltagare. Utöver det som föreskrivs i 44 § i förvaltningslagen ska det i beslutet anges vad som avses med verksamhet som utgör en särskild risk för spridning av sjukdomen covid-19 och med utrymmen som är öppna för allmänheten eller avsedda för en begränsad kund- eller deltagargrupps vistelse. Regionförvaltningsverket kan fatta motsvarande beslut inom sitt område, om åtgärder är nödvändiga inom flera kommuners område. Skyldigheterna enligt ett samtidigt gällande beslut av kommunen kompletterar de skyldigheter som fastställts i ett beslut av regionförvaltningsverket som är i kraft inom kommunens område.

Ett beslut enligt 1 mom. får fattas endast om det på grund av covid-19-epidemin finns en risk för att minst två av följande nödvändiga hälso- och sjukvårdstjänster allvarligt belastas inom området för samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt på ett sätt som äventyrar befolkningens hälsa:

- 1) intensivvården och vården vid enheter med intensivövervakning,
- 2) sådan jourvård utan vilken patientens hälsotillstånd allvarligt äventyras eller riskerar att äventyras allvarligt, samt vård i direkt anslutning till den,
- 3) den prehospitala akutsjukvården,
- 4) förlossningsvården,
- 5) sådan nödvändig behandling av långtidssjukdomar utan vilken patientens hälsotillstånd allvarligt äventyras eller riskerar att äventyras allvarligt,
- 6) sådan fortlöpande vård eller läkemedelsbehandling utan vilken patientens hälsotillstånd allvarligt äventyras eller riskerar att äventyras allvarligt,
- 7) sådan nödvändig vård av patienter på sjukhusavdelningar utan vilken patientens hälsotillstånd allvarligt äventyras eller riskerar att äventyras allvarligt,
- 8) annan med 1–7 punkten jämförbar undersökning och vård som är nödvändig för att trygga patientens liv eller förhindra att patientens fysiska eller psykiska hälsotillstånd allvarligt äventyras och utan vilken patientens hälsotillstånd allvarligt äventyras eller riskerar att äventyras allvarligt, samt
- 9) i anslutning till vård som avses i 1–8 punkten laboratorieundersökningar och provtagning, bilddiagnostiska undersökningar, läkemedelsförsörjning, tagning och undersökning av patologisk-anatomiska prover samt andra medicinska stödtjänster utan vilka patientens hälsotillstånd allvarligt äventyras eller riskerar att äventyras allvarligt.

Samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt ska utan dröjsmål meddela kommunerna och regionförvaltningsverket inom sitt område om att en situation som avses i 2 mom. föreligger eller att det finns en motiverad risk för att en sådan situation uppkommer.

Ett beslut som avses i 1 mom. förpliktar aktörer som disponerar över utrymmen när de bedriver idrotts- eller sportverksamhet som avses i 1 punkten eller nöjes- eller rekreationsverksamhet som avses i 2 punkten i följande utrymmen:

1) utrymmen inomhus som används för lagsport, gruppträning, utövande av kontaktsporter och andra motsvarande former av sport eller idrott samt träningslokaler och andra motsvarande utrymmen för inomhusidrott,

2) dansställen samt utrymmen som används för körsång, amatörteater eller annan motsvarande hobbyverksamhet i grupp, och

3) lokaler som används för verksamheten i sådana förplägnadsrörelser vars huvudsakliga förplägnadsverksamhet består av att mot betalning erbjuda allmänheten alkohol drycker i en livsmedelslokal enligt livsmedelslagen eller motsvarande lagstiftning i landskapet Åland.

När ett beslut som avses i 1 mom. fattas ska hänsyn tas till känd sakkunskap om huruvida kundernas eller deltagarnas fysiska närhet till varandra, antalet personer som samtidigt befinner sig på plats eller deras placering i utrymmet i övrigt eller spridning av sjukdomen via ytor utgör en särskild risk för spridning av sjukdomen covid-19, samt till om det i verksamheten eller i de utrymmen som används för den finns en särskild risk för att betydande smittkedjor uppkommer.

Ett beslut som avses i 1 mom. gäller inte professionell idrott eller verksamhet som hör till privatlivet eller familjelivet.

Ett beslut som avses i 1 mom. får fattas för högst två veckor åt gången. Det ska noga följas upp att beslutet är aktuellt och beslutet ska omedelbart upphävas om de kriterier som anges i denna paragraf inte längre uppfylls.

58 h §

Plan för åtgärder för att förhindra spridning av covid-19-epidemin

Om det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar eller regionförvaltningsverket har fattat ett beslut som avses i 58 d § 1 mom., ska den aktör som disponerar över utrymmen avsedda för kunder eller deltagare och den aktör som använder utrymmena i sin verksamhet utarbeta en skriftlig plan för hur aktören fullgör de skyldigheter och iakttar de begränsningar som fastställts i beslutet.

En i 58 c § 6 mom. avsedd aktör som disponerar över utrymmen och leverantör av transport- eller trafik tjänster ska i samarbete utarbeta en skriftlig plan för hur de fullgör de skyldigheter som avses i det momentet. Tjänsteleverantören ska foga planen till den plan som leverantören utarbetar med stöd av 18, 58, 66 eller 129 § i lagen om transportservice eller motsvarande lagstiftning i landskapet Åland.

Den plan som avses i denna paragraf ska på begäran visas för kommunen, regionförvaltningsverket och Transport- och kommunikationsverket. Planen, med undantag av personuppgifter som ingår i den, ska i utrymmet hållas framlagd för kunderna och dem som deltar i verksamheten.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utarbetandet av den plan som avses i denna paragraf får utfärdas genom förordning av statsrådet.

59 a §

Tillsyn

Regionförvaltningsverket och kommunen övervakar inom sina verksamhetsområden fullgörandet av de skyldigheter och iakttagandet av de begränsningar som det föreskrivs om i 58 §, 58 a §, 58 c § 1 och 2 mom., 58 d och 58 g § samt 58 h § 1 mom. samt iakttagandet av beslut som gäller dessa.

Transport- och kommunikationsverket och kommunen övervakar fullgörandet av de skyldigheter och iakttagandet av de begränsningar som anges i 58 c § 6 mom., 58 e § och 58 h § 2 mom. samt iakttagandet av beslut som gäller dessa.

Kommunen, regionförvaltningsverket och Transport- och kommunikationsverket ska samarbeta när de övervakar att denna lag följs.

Polisen övervakar att de beslut som meddelats med stöd av 58 och 58 d § och de skyldigheter som fastställs i 58 c § 2 mom. iakttas i fråga om förbud mot offentliga tillställningar och allmänna sammankomster och i fråga om skyldigheter och begränsningar som gäller publikens storlek och antalet personer samt upprätthållande av avstånd.

59 b §

Inspektioner

Regionförvaltningsverket, kommunen och Transport- och kommunikationsverket får inspektera den verksamhet enligt denna lag som utövas av en aktör som de övervakar med stöd av 59 a § samt de utrymmen som används i verksamheten.

En inspektör ska ges tillträde till de utrymmen på verksamhetsstället som skyldigheterna eller begränsningarna gäller. Vid inspektionen ska trots sekretessbestämmelserna alla handlingar som inspektören begär och som är nödvändiga för inspektionen läggas fram. På inspektörens begäran ska dessutom trots sekretessbestämmelserna kopior av de handlingar som är nödvändiga för inspektionen överlämnas till inspektören utan avgift. Inspektören har rätt att fotografera under inspektionen. Inspektioner får inte förrättas i utrymmen som används för boende av permanent natur. Vid inspektioner ska 39 § i förvaltningslagen iakttas. En inspektion får förrättas utan förhandsanmälan.

Utöver det som föreskrivs i 2 mom. får Transport- och kommunikationsverket vid en inspektion ta hjälp av utomstående experter på det sätt som anges i 196 § 4 och 5 mom. i lagen om transportservice.

De kommunala myndigheter som är behöriga med stöd av 7 § i hälsoskyddslagen (763/1994) och 27 § i livsmedelslagen (297/2006) får i samband med de inspektioner de gör med stöd av de lagarna kontrollera att i denna lag avsedda skyldigheter fullgörs och begränsningar iakttas samt att beslut om dessa iakttas. Bestämmelser om dessa myndigheters rätt att meddela förelägganden och använda tvångsmedel finns i 59 d § 1 och 2 mom. i denna lag.

De myndigheter som avses i 4 mom. och den myndighet som avses i 59 d § 1 mom. får förrätta en inspektion också på begäran av regionförvaltningsverket eller Transport- och kommunikationsverket.

59 c §

Förelägganden och tvångsmedel

Om det observeras brister eller missförhållanden i fullgörandet av skyldigheterna enligt 58 a §, enligt ett beslut som meddelats med stöd av den paragrafen eller enligt 58 c § 1 mom., kan regionförvaltningsverket och kommunen meddela ett föreläggande om att bristerna eller missförhållandena ska avhjälpas. Om det observeras brister eller missförhållanden i fullgörandet av skyldigheterna enligt 58 c § 6 mom. eller 58 e §, kan föreläggandet om att bristerna eller missförhållandena ska avhjälpas meddelas av kommunen och Transport- och kommunikationsverket.

Regionförvaltningsverket och kommunen kan meddela ett föreläggande om avhjälpande av brister eller missförhållanden som observerats i iakttagandet av ett beslut som fattats med stöd av 58, 58 a, 58 d eller 58 g §. Regionförvaltningsverket och kommunen kan dessutom när det gäller skyldigheterna enligt 58 h § 1 mom. och Transport- och kommunikationsverket när det

gäller skyldigheterna enligt 2 mom. i den paragrafen meddela ett föreläggande om att de brister eller missförhållanden som observerats i fullgörandet ska avhjälpas.

När ett föreläggande som avses i 1 och 2 mom. meddelas ska det sättas ut en tidsfrist inom vilken de behövliga åtgärderna ska vidtas. Tidsfristen ska vara skälig med hänsyn till bristens eller missförhållandets karaktär samt arten av den verksamhet föreläggandet gäller.

Om de brister eller missförhållanden som avses i 1 mom. inte har avhjälpits inom utsatt tid och om skyldigheterna har åsidosatts väsentligt, kan kommunen, regionförvaltningsverket och Transport- och kommunikationsverket bestämma att verksamheten i fråga omedelbart ska avbrytas och att utrymmet i fråga ska hållas stängt för kunder eller andra deltagare i den övervakade verksamheten högst en månad, om det är nödvändigt för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom. Om brister eller missförhållanden som avses i 2 mom. i fråga om åtgärder som föreskrivits eller bestämts med stöd av 58 a eller 58 d § inte har avhjälpits inom utsatt tid och skyldigheterna har åsidosatts väsentligt, kan den myndighet som fattat beslutet meddela ett motsvarande föreläggande, om det är nödvändigt för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom. Ett föreläggande som avses i detta moment får inte gälla utrymmen som används för religionsutövning.

Regionförvaltningsverket, kommunen och Transport- och kommunikationsverket kan förena ett beslut som meddelats med stöd av 1–4 mom. med vite. Bestämmelser om vite finns i vite-slagen (1113/1990).

Om kommunen eller regionförvaltningsverket i samband med en inspektion eller i övrigt får kännedom om att en skyldighet eller begränsning som en annan myndighet har bestämt med stöd av 58, 58 a, 58 d eller 58 g § åsidosatts i betydande grad, ska kommunen eller verket trots sekretessbestämmelserna underrätta den myndighet som bestämt om skyldigheten eller begränsningen om saken. Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet samt Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska trots sekretessbestämmelserna underrätta kommunen, om centret eller verket i samband med en inspektion som det förrättar med stöd av en annan lag eller i övrigt får kännedom om att skyldigheterna eller begränsningarna enligt 58 c § i betydande grad åsidosatts i samband med verksamhet som centret eller verket övervakar, samt underrätta den kommun eller det regionförvaltningsverk som fattat beslutet att en skyldighet eller begränsning som bestämts med stöd av 58 eller 58 d § har åsidosatts i betydande grad.

Om ett beslut om offentliga tillställningar eller allmänna sammankomster som har fattats med stöd av 58 § inte iakttas, har polisen rätt att förhindra, avbryta eller avsluta en offentlig tillställning eller en allmän sammankomst. En polisman har också rätt att befalla en folksamling att skingra sig eller flytta på sig, om en offentlig tillställning eller allmän sammankomst strider mot ett beslut som fattats med stöd av den paragrafen. Om folksamlingen inte lyder en befallning att skingra sig eller att flytta på sig har en polisman rätt att med maktmedel skingra folksamlingen samt gripa personer som tredskas. Polisen ska om möjligt avgränsa sina åtgärder till att gälla endast dem som genom sitt uppträdande orsakar behovet att skingra folksamlingen eller be den flytta på sig.

Bestämmelser om en polismanns rätt att skingra en folksamling, om en offentlig tillställning eller en allmän sammankomst som avses i 7 mom. äventyrar allmän ordning och säkerhet eller utgör ett hinder för trafiken, finns i 2 kap. 9 § i polislagen (872/2011).

Regionförvaltningsverket, kommunen och Transport- och kommunikationsverket har rätt att få handräckning av polisen för förrättande av en inspektion som avses i 59 b §, för avbrytande av en verksamhet som avses i 4 mom. i denna paragraf och för stängning av ett utrymme som avses i 58 g §.

59 d §

Behörig kommunal myndighet

Det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar svarar för kommunens tillsyn enligt 59 a § och utövar befogenheter enligt 59 b och 59 c §, om inte kommunen med stöd av kommunallagen (410/2015) beslutar något annat.

Kommunfullmäktige kan ge en myndighet som avses i 1 mom. rätt att överföra behörigheten enligt 59 c § 1 och 2 mom. vidare till den läkare som ansvarar för smittsamma sjukdomar i kommunen, till någon annan tjänsteinnehavare i kommunen, till ett kommunalt organ eller till en sektion i ett kommunalt organ. En kommun kan också avtala med en annan kommun eller en samkommun om att sådan behörighet anförtros en tjänsteinnehavare i den kommunen eller samkommunen. En samkommun kan ingå ett sådant avtal som avses ovan med en annan samkommun, om medlemskommunerna i samkommunen har gett sitt samtycke till det.

De kommunala myndigheter som med stöd av 59 a–59 d § och denna paragraf deltar i tillsynen får trots sekretessbestämmelserna lämna de uppgifter som är nödvändiga för tillsynen till de andra myndigheter som deltar i kommunens tillsyn enligt denna lag samt till de myndigheter i andra kommuner och samkommuner som deltar i tillsynen enligt denna lag.

59 e §

Rätt att få information

Regionförvaltningsverket, de kommunala myndigheter som deltar i tillsynen enligt denna lag och Transport- och kommunikationsverket har trots sekretessbestämmelserna rätt att få de upplysningar som är nödvändiga för tillsynen enligt 59 a–59 d § av den som är föremål för en skyldighet enligt 58 a, 58 c eller 58 e § samt av den som med stöd av 58, 58 a, 58 d eller 58 g § är föremål för ett beslut. Upplysningarna ska lämnas utan dröjsmål och avgiftsfritt.

79 a §

Ersättning i samband med temporär stängning av utrymmen och betydande begränsning av verksamhet

När kommunen eller regionförvaltningsverket fattar beslut om stängning av ett företags utrymmen för kunder på det sätt som föreskrivs i 58 g § eller beslut om annan betydande begränsning av ett företags affärsverksamhet i syfte att förhindra överbelastning av hälso- och sjukvården till följd av covid-19-epidemin, liksom även beslut om att förbjuda offentliga tillställningar med stöd av 58 §, har företaget rätt till skälig ersättning.

Närmare bestämmelser om sättet att beräkna ersättningarna, de kostnader som ersätts, statsbidragsmyndigheten och ansökningsförfarandet, maximibeloppet av ersättningen, stödperioden och självriskandelen utfärdas genom förordning av statsrådet. På ersättningen och ersättningsförfarandet tillämpas statsunderstödslagen (688/2001).

91 §

Verkställighet av beslut

Beslut enligt 16, 57, 58, 58 a, 58 d, 58 g, 59, 59 c, 60–67 och 69–71 § får verkställas genast även om de överklagas.

Denna lag träder i kraft den xx.xx 2022 och gäller till och med den 31 december 2022.

Helsingfors den 19 maj 2022

Statsminister

Sanna Marin

Familje- och omsorgsminister Aki Lindén

[Text]

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 20xx

Statsminister

Sanna Marin

..minister Förnamn Efternamn

Lag

om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

I enlighet med riksdagens beslut:

Gällande lydelse

[Text] # §

Föreslagen lydelse

[Text] # §

Denna lag träder i kraft den 20 .